

บทที่ 4

ภูมิปัญญาที่ปรากฏในบทหนังตะลุงของหนังสกุล เสี่ยงแก้ว (ต่อ)

ในบทที่ 3 ได้กล่าวถึงภูมิปัญญาที่ปรากฏในบทหนังตะลุงของหนังสกุล เสี่ยงแก้ว มาแล้ว 8 ด้าน คือ 1) ด้านการใช้รูปแบบคำประพันธ์ 2) ด้านการใช้คำ 3) ด้านการใช้ภาพพจน์ 4) ด้านการบรรยาย 5) ด้านการตั้งข้อสังเกตและเสนอทัศนะ 6) ด้านการบันทึกลักษณะสภาพความเป็นอยู่ของผู้คนและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ 7) ด้านการบันทึกปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมไทย 8) ด้านการบันทึกวัฒนธรรม ในบทที่ 4 จะกล่าวถึงภูมิปัญญาที่ปรากฏในบทหนังตะลุงของหนังสกุล เสี่ยงแก้ว อีก 10 ด้าน คือ 9) ด้านการสร้างบททเวา 10) ด้านการสร้างบทปราชญ์หน้าบท 11) ด้านการสร้างบทสอน 12) ด้านการสร้างบทสมห้อง 13) ด้านการสร้างบทเกี่ยวจ้อ 14) ด้านการสร้างบทสนทนา 15) ด้านการตัดต่อเรื่อง 16) ด้านการวิพากษ์วิจารณ์ผู้ปกครองผู้มีอำนาจ 17) ด้านการประยুক্ত 18) ด้านการสร้างบทตลก ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

9. ภูมิปัญญาด้านการสร้างบททเวา

แต่เดิมหนังตะลุงมักจะแสดงเรื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ มีการเหาะเหินเดินอากาศ ตัวละครมีมนุษย์ มียักษ์ มีเทวดา พระเอก นางเอกเป็นผู้มีบุญญาธิการ หากพระเอก นางเอก ตกทุกข์ได้ยาก ที่คนอื่นไม่สามารถจะช่วยเหลือได้ ก็จะทำให้เกิดเหตุมหัศจรรย์ขึ้น จนทราบไปถึงเทวดาที่อยู่บนสวรรค์ชั้นไตรตรึงส์ (คือพระอินทร์) เทวดาคือพระอินทร์จึงต้องส่งทิพย์เนตรลงมาดูเหตุการณ์เมื่อทราบเหตุแล้ว เทวดา (คือพระอินทร์) อาจจะมาช่วยเหลือหรือตรัสสั่งให้พระวิษณุกรรมลงมาช่วยพระเอก หรือนางเอกก็ได้ บทหนังตะลุงและการแสดงหนังตะลุงจะมีบททเวาหรือที่ชาวบ้านภาคใต้เรียกว่า บททเวา ปรากฏอยู่เสมอ

แม้บททเวาจะบรรยายความมหัศจรรย์ สาเหตุที่ทำให้เกิดความมหัศจรรย์ และพฤติกรรมต่าง ๆ ของเทวดา (คือพระอินทร์) ซึ่งรวมทั้งการส่งทิพย์เนตรก็ตาม แต่ปราชญ์ชาวบ้านภาคใต้ได้เสริมบทบาทของเทวดา (หรือทเวา หรือพระอินทร์) ให้มากขึ้น โดยให้เทวดาที่ส่งทิพย์เนตรมองเห็นเหตุการณ์ หรือสิ่งอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นในโลกมนุษย์ ก่อนที่จะทราบสาเหตุที่ทำให้เกิดความมหัศจรรย์ ซึ่งทำให้เทวดาได้รู้เห็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในโลก (คือในชุมชนนั้น ๆ) กว้างขึ้นหรือรอบด้านขึ้น บทบรรยายพฤติกรรมของเทวดา หรือทเวา หรือพระอินทร์ ดังกล่าวนี้นี้

เรียกเป็นคำเฉพาะว่า บทเทวดา หรือบทเทวดาสองโลก คำเทวดาชาวบ้านภาคใต้จะเรียกเป็นคำสั้น ๆ ว่า เทวา ส่วนบทเทวดาสองโลก ชาวบ้านภาคใต้จะเรียกสั้น ๆ ว่า บทเทवासองโลก ซึ่งนับได้ว่าเป็นภูมิปัญญาที่เด่นยิ่งอย่างหนึ่งของปราชญ์ชาวบ้านภาคใต้

หนังสกุล เสียงแก้ว สร้างบทเทวาไว้เพียง 3 บท แต่ทุกบทเป็นบทเทวาที่ดีทั้งรูปแบบคำประพันธ์และเนื้อหา สามารถบันทึกวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านภาคใต้ได้ดี ขณะเดียวกันก็ใช้คำ 2 แฉ่ 2 มุม ล้อประชดประชัน ซึ่งก่อให้เกิดอารมณ์ขันได้เป็นอย่างดี ทุกบท ดังนี้

บทเทวาของหนังสกุล เสียงแก้ว บทที่ 1

“ในครั้งนั้นเวชยันตีให้วันให้หวาด	สะเทือนอาสน์เทวดานั่งขาสั่น
ปารีชาติขาดแยกแตกสะบัน	ท้าวเทวัญจึงส่องกล้องมองโลกา
เมื่อมองดูชาวนาทำท่าสบาย	ข้าวที่ขายราคาดีก็นับว่ามีวาสนา
เมื่อรัฐบาลเห็นใจในชาวนา	ได้มีความเมตตาชาวนาไทย
เห็นเมียชาวสวนยางพาราโน่นหน้าซื่อ	ผัวลุกขึ้นกรีดตอนตีหนึ่งมันเย็นถึงรังไข
ผัวจุดเกียงส่องทางตัดยางไป	เมียน้อยใจว่าหัวรุ่งรุ่งผัวมันยุ่งแต่กับยาง
ผัวยุ่งกับยางพาราจนตีห้าแล้วยังไม่เสร็จ	ไม่เคยยุ่งกับเรื่องเย็ดเมียนอนคลำเปิดกันจนหวาง
เห็นโรงแรม่านรูดอินทร์เหออยู่รวางวาง	เห็นนวนนางกับเก้าแก่โน่นนอนแก้เปลือย
เจ้าวัวแก่กับหญ้าอ่อนนอนกันน่าฆ่า	ชอบสามเหลี่ยมทองคำปล้ำกันเหนียว
เกิดติดโรคหนองในจนไชเปื่อย	เหนียวก็เหนียวอับไซ่คบางคนติดโรคเอดส์
อนิจจาพวกมนุษย์คิดว่าสุดประเสริฐ	ยังทำเอ็ดอวดรู้ยังกับผู้วิเศษ
มีมากมายหลายชีวิตติดโรคเอดส์	น่าสมเพชมนุษย์ที่นอนรอท่าวันตาย”

(อำนาจศีลห้า)

บทเทวาของหนังสกุล เสียงแก้ว บทที่ 2

“ในครั้งนั้นบันดาลถึงพิมานมาศ	ร้อนถึงอาสน์อินโทท้าวสโยสม
ให้ร้อนจี้ร้อนใจเหมือนไฟรม	เคยบรรทมหลับพริ้มอาสน์เคยนิ่มเคยนวล
เคยสบายกายกรรมาร้อนจ้าน	ร้อนถึงวานเทวดาให้หันหาหันหวน
อาสน์งามหรรดูพริ้มเคยนิ่มเคยนวล	เคยเชิญชวนสุขี่เคยนี้เคยนอน
อาสน์เคยขาวเหมือนนมเป้าของเจ้าของแจ็ก	มาดำเบิกวันนี้กูสั่งให้สังหรณ์
ร้อนมโนโกสีย์อาวีอวารณ์	จะนั่งนอนรำคาญในพิมานพิมัย
ให้ร้อนแข่งร้อนขาร้อนหน้าหลัง	มันร้อนจ้งร้อนจี้ร้อนปลายซี่ปลายไซ

ร้อนเหมือนถูกตีปลีจี้หัวใจ

แต่ความจริงไขกุญแจแม่

อย่าแลไขอยู่เลยจะเซยจะเชื่อน

เมื่อมองดูในหมู่วมวลมนุษย์

บ้างอุกซิงวิงราวโฉบไป

บ้างลักรถลักราบ้างคร่าผู้หญิง

บ้างตีหม้อจมนดอเปื่อยจนเที่ยวเลื้อยเที่ยวคลาน

บ้างคิดค้าของเถื่อนเพื่อนหักหลัง

บ้างก่อกรรมทำบาบบ้างเที่ยวหาบไก่

ด้วยความเทือนของรถไฟทำไขแตก

นึกแล้วน่าเห็นใจที่ไขมันแตกใส่เคย

จึงร้อนมาถึงผู้ทเวศ

เฝ้าสอดส่องมองดูอยู่วุ่นวาย

หรือใครพาเจ้าไปแทงแล้วแกล้งหนี

กลับมานั่งหน้าโรงหนังเสียต๋าน้อยอย่าไปนั่งที่โคนยม

เราเป็นหญิงไปนั่งนั่งอยู่ที่ลับ

หลานสาวภูทีล่าป่าชื่อสำเนียง

เด็กบ่าวบ่าวทุกวันมันขี้เมล่อ

เคยขาวขาวเคยดีอย่าพลีให้ชาย

ที่ยะลาแรกวาชื่อเขาลือกันสอ

คนหนึ่งจับคนหนึ่งจับคนหนึ่งจับคนหนึ่งจับ

อย่าว่าแต่เด็กบ่าวบ่าวในคราวนี้

พวกมนุษย์สุดสับสนอลเวง

จะเปิดไขขึ้นแลกะกลัวจะเซยจะเชื่อน

มันชาติแลนถึงใจไม่มีของใครเหมือน

พระเกลเลือนแล้วเมียงมองส่องเนตรนัยน์

มันแสนสุดอลเวงไม่เกรงไหว

บ้างรืดไถเศรษฐิทำรำคิรำคาญ

บ้างลักรึงแทงกันบ้างลักฟันกับขวาน

บ้างคลำวานแม่มายแล้วกลับไปนอนไขใจ

ไม่ทันถึงป่าดังสูญทั้งรังทั้งไข

บ้างค้าไขป่าดังแล้วเอาไขตั้งบนเคย

อีฉิมแหกปากดำเจ้าไขนั่งหน้าเคย

อีฉิมเลยขาดทุนเรื่องต้องวุ่นต้องวาย

แต่ทราบเหตุถึงเทวาเมื่อเวลามันสาย

เห็นแม่มายหน้าโรงหนังไขไปนั่งอยู่โคนยม

ปล่อยนารีให้โคกร้างจมนตาบวมหมุ

เดี๋ยวมันรุมเอาเลยจะกลายเป็นเคยเหลือเนียง

เดี๋ยวมันจับให้นอนแคงทั้งถูกแทงถูกเฉียง

มันจับเรียงกันสี่คนหัวชนทราย

อย่าไปเซลอะกับมันเลยเดี๋ยวมันคู้เคยออกขาย

มันทำลายแล้วทิ้งปล่อยให้หญิงระยำ

มันนึกหม้อหรือกะหม้อมันจับเข้าคลีห้า

คนหนึ่งทำไม่ได้ทำใจกลับไปแฉิ่งไขเอง

แต่โกสียก็เป็นทุกข์เห็นแล้วไขลุกไขแข็ง

ไปตามเพลงโลกียที่ชั่วช้า”

(เพื่อนเราเผาเรือน)

บทเทวาของหนังสือเสียงแก้ว บทที่ 3 (ปรับปรุงจากบทที่ 2)

“ในครั้งนั้นบันดาลถึงพิมานมาศ

ให้ร้อนจี้ร้อนใจเหมือนไฟรม

เคยสบายกายก่อนมาร้อนจ้าน

อาสน์งามหรือดูพริ้มเคยนิ่มเคยนวล

ร้อนถึงอาสน์อินโททำวสโยสยม

เคยบรรทมหลับพริ้มอาสน์เคยนิ่มเคยนวล

ร้อนถึงวานเทวดาให้หันหาหันหวน

เคยเชียวชวนสุขี่อาสน์เคยนิ่มเคยนวล

อาสน์เคยขาวเหมือนนมเป้าของเจ้าของแจ็ก
 ร้อนมโนโกสีย์อาวีอาวรรณ
 ให้ร้อนแข่งร้อนขาร้อนหน้าหลัง
 ร้อนเหมือนถูกตีปลีถูกจีใจ
 อันความจริงไขถูกรู้แม่น
 อย่าแลไขอยู่เลยจะเซยจะเซือน
 เมื่อมองดูในหมู่เมืองมนุษย์
 บ้างอุกชิงวิ่งราวฉาวกันไป
 บ้างลักรถลักราบบ้างคร่าผู้หญิง
 บ้างตีหม้อติดโรคเอดส์เพทภัยพาล
 บ้างคิดค้าของเถื่อนเพื่อนหักหลัง
 บ้างก่อกรรมทำบาบเที่ยวหาบไก
 ด้วยความเทือนของรถไฟทำให้ไขแตก
 ขาดทุนงามที่น้ำไขแตกใส่เคย
 จึงร้อนมาถึงผู้เทศ
 ยังสอดส่องมองดูอยู่มิวาย
 หรือใครพาเจ้ามาแทงแล้วแกล้งหนี
 กลับมานั่งหน้าโรงหนังเสียต๋าน้อยอย่าไปนั่งใต้โคนยม
 เราเป็นหญิงไปนั่งนิ่งอยู่ที่ลับ
 หลานสาวฉานที่ลำป่าชื่อสำเนียง
 เด็กบ่าวบ่าวทุกวันมันชี้แฉล่อ
 เคยขาวขาวเคยดีอย่าพลีให้ชาย
 ที่ยะลาแรกวาชื่อเขาลือกันสอ
 คนหนึ่งจับคนหนึ่งจับคนหนึ่งจับคนหนึ่งจับ
 อย่ว่าแต่เด็กบ่าวบ่าวในคราวนี้
 พวกมนุษย์สุดสับสนอลเวง

มาดำแม็กวันนี้ถูกสั่งให้สังหรณ์
 จะนั่งนอนรำคาญในพิมานพิมัย
 มันร้อนจิ้งร้อนจี้ร้อนปลายซี่ปลายไข
 จะเปิดไขขึ้นแลก็กลัวจะเซยจะเซือน
 มันชาติแลนถึงใจใครไม่มีไม่เหมือน
 พระเกลเลียนแล้วเมียงมองสองเนตรไป
 มันแสนสุดอลเวงไม่เกรงไหว
 บ้างจับเรียกค่าไถดูแล้วให้รำคาญ
 บ้างลักยิงแทงกันบ้างลักฟันกับขวาน
 บ้างคลำวานแม่มายแล้วกลับไปนอนไขใจ
 ไม่ทันถึงป่าดั่งกำสุญทั้งรังทั้งไข
 บ้างส่งไขขายป่าดั่งบ้างเอาไขตั้งบนเคย
 อีฉิมแหกปากดำเจ้าไขนั่งหน้าเคย
 อีฉิมเลยขาดทุนเรื่องต้องวุ่นต้องวาย
 ได้ทราบเหตุถึงเทวัญเมื่อเวลามันสาย
 เห็นแม่มายหน้าโรงหนังไขไปนั่งใต้โคนยม
 ปล่อยนารีโคการ้องจนตาบวมหมุม
 เดียวมันรุมเอาเลยจะกลายเป็นเคยเหลือเนียง
 เดียวมันจับให้นอนแคงทั้งถูกแทงถูกเฉียง
 มันจับเรียงเข้าสี่คนหัวชนทราย
 อย่าไปเซลอะกับมันเลยเดียวมันคู้เคยเราออกขาย
 มันทำลายแล้วทิ้งปล่อยให้หญิงระยำ
 มันนึกว่าหม้อหรือกะหรี่มันจับเข้าคลีห้า
 คนหนึ่งทำไม่ได้เท่าใจกลับไปแฉ้งไขเอง
 แต่โกสีย์ก็เป็นทุกข์เห็นแล้วไขลุกแข็ง
 ไปตามเพลงโลกีย์ที่ชั่วช้า”
 (เพื่อนเราเผาเรือน)

10. ภูมิปัญญาด้านการสร้างบทปราชัยหน้าบท

ในการแสดงหนังตะลุง นายหนังตะลุงจะแสดงไปตามลำดับขั้นตอน ดังนี้ 1) ตั้งเครื่อง เบิกโรง 2) โหมโรง 3) ออกรูปฤาษี 4) ออกรูปพระอิศวร 5) ออกรูปปราชัยหน้าบท 6) ออกรูป บอกรื่อง 7) เกี่ยวจอบ 8) ตั้งนามเมือง ซึ่งแต่ละขั้นตอน (เว้นขั้นตอนที่ 1, 2 และ 6) จะมีการ ขับบทกลอนประกอบทุกขั้นตอน บทฤาษีและบทพระอิศวรเป็นบทเก่าที่มีมาแต่เดิม ส่วนบท ปราชัยหน้าบท บอกรื่อง บทเกี่ยวจอบ และบทตั้งนามเมือง เป็นบทที่แต่งขึ้นใหม่เป็นของเฉพาะ ตน แต่มีรูปแบบคำประพันธ์และเนื้อหาที่ลงตัวใกล้เคียงกัน

บทปราชัยหน้าบท เป็นบทที่นายหนังตะลุงใช้ขับตอนออกรูปปราชัยหน้าบท อันเป็นรูปที่ใช้แทนนายหนัง เพื่อสรรเสริญบูชาครูและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ ที่นายหนังตะลุงเคารพนับถือ ที่สำคัญ ๆ เช่น พระรัตนตรัย พระมหากษัตริย์ เจ้าที่เจ้าทาง ดิน น้ำ ไฟ ลม พระอาทิตย์ พระจันทร์ เทพประจำวัน พระแก้วมรกต หลวงพ่อทวดเหยียบน้ำทะเลจืด ตลอดจนบุคคลที่ นายหนังตะลุงเคารพนับถือ เช่น สุนทรภู่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าอาวาส เจ้าภาพ ผู้รู้ ผู้ชม กล่าวฝากเนื้อฝากตัว ขอให้สิ่งต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วช่วยคุ้มครองป้องกันไม่ให้ภัยอันตรายมา แผลวพานตน และช่วยดลบันดาลให้การแสดงหนังตะลุงดำเนินไปได้ด้วยดี เป็นที่นิยมและ เจริญก้าวหน้าอย่างรู้เสื่อมคลาย

บทปราชัยหน้าบทเป็นบทที่ขลังศักดิ์สิทธิ์ ส่วนใหญ่จะแต่งเป็นกลอนสุภาพ มีบ้างที่แต่ง เป็นกลบทกบเต็นต์อ้อยหอย และกลบทัวพันหลัก ซึ่งผู้แต่งจะต้องใช้ความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้น

ชาวบ้านภาคใต้มีความเชื่อเกี่ยวกับบทปราชัยหน้าบทว่า บทปราชัยหน้าบทเป็นบทที่เป็น ตัวแทนและตัววัดนายหนัง กล่าวคือ ถ้านายหนังคนใดขับบทปราชัยหน้าบทได้ไพเราะ เนื้อหาของ บทปราชัยหน้าบทที่ขับนั้นมีความไพเราะคมคาย มีความหมายดี ก็แสดงว่า นายหนังตะลุงคนนั้น เป็นนายหนังตะลุงที่ดี ซึ่งเป็นสิ่งที่ยืนยันถึงความสำคัญและคุณค่าของบทปราชัยหน้าบท ที่มีต่อ นายหนังตะลุงและผู้ชมได้เป็นอย่างดี

บทปราชัยหน้าบทนอกจากจะช่วยให้การแสดงหนังตะลุงดำเนินไปได้ด้วยดี มีความ เหมาะสมแล้ว บทปราชัยหน้าบทยังบันทึกความเชื่อ ภาษา ค่านิยม คุณธรรมและจริยธรรม ตลอดจนภูมิปัญญาของชาวบ้านภาคใต้ส่วนหนึ่งไว้เป็นอย่างดี จึงนับได้ว่าบทปราชัยหน้าบทเป็น ภูมิปัญญาชาวบ้านภาคใต้ที่ดีและมีคุณค่าอย่างยิ่ง

บทปราชัยหน้าบทที่ดีเด่น สมบูรณ์ทั้งรูปแบบและเนื้อหา สามารถสื่อความหมายได้ ชัดเจน ไพเราะเหมาะสม และมีพลัง จึงสามารถบ่งบอกถึงภูมิปัญญาของผู้แต่งที่แต่งบท ปราชัยหน้าบทนั้นได้เป็นอย่างดี

บทปราชยานุภาพที่ปรากฏในบทหนังตะลุงของหนังสกุล เสียงแก้ว มีเพียง 3 บท แต่ทุกบทเป็นบทปราชยานุภาพที่ดีเด่นทั้งรูปแบบและเนื้อหา สามารถบรรยายถ่ายทอดประวัติความเป็นมาของผู้แต่งซึ่งเป็นนายหนังตะลุง ประวัติความเป็นมาของหนังตะลุง ความเคารพศรัทธาที่ผู้แต่งมีต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนนับถือบูชา เช่น พระรัตนตรัย บิดา มารดา ครูหนัง ครูกวี พระมหากษัตริย์ เทพเจ้าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เจ้าภาพ ผู้ชม ฯลฯ ได้อย่างเป็นระบบ และกระทบบารมณณ์เป็นพิเศษ ขอให้พิจารณาจากบทปราชยานุภาพของหนังสกุล เสียงแก้ว 3 บท ดังต่อไปนี้

บทปราชยานุภาพของหนังสกุล เสียงแก้ว บทที่ 1

“คณะหนังเป็นวงส่งเสียงขับ	ประกอบกับเครื่องดนตรีตามลัทธิของหนัง
หน้าบทแบบจะแนบทับกับจอบ้าง	แทนนายหนังผู้แสดงตำแหน่งนำ
ร้องทักมิตรชิดชอบอยู่รอบด้าน	ด้วยอาการคารวะวิสาสัง
เชิญท่านชมตามอุดมคตินำ	ออกกล่าวคำไหว้พระขึ้นสารณัง
	(ออกรูป)
สงบจิตอุทิศตั้งนั่งเคารพ	สืบนี้วนบพุทธธรรมสงฆ์องค์พระทั้งสาม
รัตนจะแจ้งส่องแสงงาม	ประเสริฐสามโลกถ้วนควรชูลี
กราบชนกชนนีเลิศประเสริฐสุด	ตั้งแต่บุตรก่อกำเนิดประเสริฐศรี
จนจากกรรมมารดาอย่าปราณี	ทุกนาทีเลี้ยงรับประทับประคอง
น้ำนมแม่แต่ละหยดรสหอมหวาน	สุดเปรียบปานในโลกนี้ไม่มีสอง
คุณบิดมารดามาคุ้มครอง	เป็นกรอบทองกันทั่วทุกวิถีทาง
กราบบาเทาอาจารย์กันผู้ชำนาญกิจ	สั่งสอนศิษย์ประสาทใสให้ใจสว่าง
หลายวิธีชี้บอกไม่นอกทาง	ยังช่วยสร้างเสกสรรคให้ทันคน
เช่นพูดพากย์ฉากรักลักเลาะได้	ทำร้องให้กราบลาตลอดท่าเวหน
ขอคุณครูผู้ประสิทธิ์ในกิจตน	มาอยู่บนเศียรเกล้าเฝ้าอวยชัย
ไหว้จอมปราชญ์ชาติของเราสำเนานาน	พระสุนทรโวหารท่านยิ่งใหญ่
ยอดกวีชี้กลอนสุนทรไทย	ไม่มีใครเทียบท่านด้านบทกลอน
กราบกษัตริย์กรุงรัตนโกสินทร์	ครองแผ่นดินมาตลอดไม่ถอดถอน
กราบจากหนึ่งถึงเก้าเฝ้าขอพร	ประชากรสุขีเพราะบารมีของพระองค์
สำเร็จพุทธแล้วสมมุติไหว้ศักดิ์สิทธิ์	ที่เรื่องฤทธิ์สืบหกชั้นอันสูงส่ง
พสุธาสืบห้าชั้นอันมั่นคง	ท่านผู้ทรงอานุภาพย่อมทราบดี
ไหว้เจ้าภาพกราบเจ้างานท่านที่เคารพ	หนังได้พบได้พึ่งพักในศักดิ์ศรี

ข้าราชการทุกหน่วยงานจะทำการสวัสดิ
ทั้งพ่อแม่พี่น้องที่มามองหน้า
มาถึงบ้านไม่ฟังท่านจะให้ฟังใคร
จากเคหามาพบประสพญาติ
ท่านเหมือนไทรใบคกหน้าเหมือนนกบินถึงมา

ขอบารมีมาคุ้มครองช่วยป้องกันภัย
ขอพลังน้ำจิตจากมิตรใหม่
ขอฝากใจฝากกายให้เมตตา
ผู้เปรี๊ยะปราดทั้งหญิงชายทั้งชายและขวา
แล้วเชิญน้ำป่าขมนิทานจากที่มงานหนึ่งตะลุง”
(ลูกสะเ้าตัวอย่าง)

บทปราชญ์หน้าบทของหนังสือเสียงแก้ว บทที่ 2

ไหว้พระพุทธสุดเลิศประเสริฐสุด
ที่ที่สองรองลงมาว่าสวากขาโต
คือพระธรรมคำพระสอนตอนพระตรัส
ฆ่ากิเลสน้อยใหญ่ในสันดาน
สุปฏิปันโนภควโต
จะไหว้คุณพระสงฆ์ทุกองค์ไป
รัตนทั้งสามแปลความว่า
เสริญบูชารัตนสามพระองค์

ตั้งนโมสามหนว่าจนจบ
เคารพธรรมคำพระองค์ทรงพลัง
แก้วสามดวงช่วงโชคให้โลกสว่าง
รวมอยู่ในไตรปิฎกยกทั้งวง
ใครเรียนจบพบภาคสิ้นอยากได้
ตัดโลภะลาภทั้งมายา
ขอบารมีพระพุทธะมาเกื้อหนุน
ขอบารมีแห่งธรรมมานำทาง
ขอบารมีพระสงฆ์จงมาดับทุกข์
กราบบิตรมารดาอาระณี
รักอุทรก้อนโลหิตเป็นมิตรแท้
อภัยให้ในชีวิตเมื่อผิดพลั้ง

“ว่าอติปิโสภควอรหังสัมมาสัมพุทธโ
นำมนุษย์ที่ไหลหลงอยู่ในดงทุกโข
ภควตาธรรมโมผู้ทรงญาณ
ให้หลักัดมลทินสิ้นสงสาร
ขจัดมารทั้งห้าละเลิกไป
สาวกสั่งโหมด้วยมโนเลื่อมใส
ถือนิยัตถาคตหมดทุกองค์
ล้วนแต่พระบริสุทธิ์พุทธธรรมสงฆ์
เอาภาพทับลงที่กลางจอแล้วว่าไอ้ออยอภา
(ออกรูป)

ขอเคารพพระพุทธานองค์พระอรหัง
สาวกทั้งสี่ผู้ดำรง
ชี้แนวทางร่มรมย์ให้สมประสงค์
ประวัติสงฆ์ประวัติธรรมประวัติพระสัมมา
สิ้นความใคร่ความพะวงหลงค้นหา
ศาสนาจึงดีเด่นอยู่เป็นกลาง
ให้สกุลรามรังสฤษฏ์จิตสว่าง
ช่วยแผ้วทางหมู่อรินทรสิ้นราศี
ประทานสุขนานาให้หนังผาสุกศรี
ท่านผู้มีเมตตาการุณัง
ผู้เฝ้าแล้ววอนเฝ้าสอนสั่ง
ไม่ดุตั้งดำว้าด้วยปราณี

พระคุณสองมากองสูงมั่งคั่งใน

พระคุณสองของชนกชนนี

ศิโรราบกราบกรานอาจารย์กัน

ชื่อท่านดังทั้งปักษีได้ไร่อรินทร์

ผมเป็นศิษย์กตัญญูรู้คุณท่าน

ขอพรครูชู้ขอให้ลือดี

แล้วกราบไหว้สุนทรภู่ผู้ประเสริฐ

ดีทั้งเรื่องดีทั้งกลอนรู้ผ่อนปรน

เสมอทองสมองท่านด้านสามาร

นั่งกราบเท้าทุกเช้าค่ำเฝ้ารำพึง

ขอพรชัยใบบุญระบัดใบ

ศัพทเสียงส่งจงดังก้องกังวาน

ถวายบังคมสมเด็จพระศรีราชดิ

สืบพระวงศ์ทรงเวียนผลัดเปลี่ยนมา

นับจากหนึ่งถึงเก้าเข้าอันดับ

สืบพระวงศ์ทรงพลังดังวิเชียร

รัชกาลที่เก้าเล่าเป็นมหाराช

สัญญาทำสัมพันธมิตรกิจผูกพัน

สำเร็จพุทธแล้วสมมุติไหว้ศักดิ์สิทธิ์

ทั่วโสฬสหมดสิ้นทุกดินแดน

สักกะองค์ทรงเป็นจอมเทวราช

ขอโชคชื้อให้ลือชาทั้งลาโก

เทพจำพื้นธรณีทั้งสี่ทิศ

ระลึกได้ยกมือไหว้พ่อท่านครูนั่ง

หรือพ่อคือหลวงพ่อทวดวัดช้างให้

ทุกศักดิ์สิทธิ์มีชื่อเสียงดั่งเด่น

คิดอะไรไว้วอนให้คล่องแคล่ว

นั่งไหว้วอนขอพรจากเทวา

กำจัดภัยเลวร้ายสลายหนี

ให้ลูกมีโชคชัยไกลมลทิน

ผู้เสกสรรค์เสริมสร้างในทางศิลป์

เป็นเจ้าของศิลป์เรื่องลวดลายทำได้ดี

ขออาจารย์มาคุ้มครองให้ผ่องศรี

ดังสิวลีเถรามามนตรี

ให้กำเนิดแนวกวีมีเหตุผล

ทั้งเหตุผลและสัมผัสสรวบริง

จัดเป็นปราชญ์ที่ปรีชาใครจะมาเทียบถึง

จะขอพึ่งบุญญายกไว้เป็นอาจารย์

ให้พบโชคที่ปรารถนาอย่างมหาศาล

ถึงวิญญาณสุนทรภู่ผู้ปรีชา

ปกครองราชฎีไทยสถานรูปชวานถา

ตามรัชทายาทยศกษัตริย์

ช่างสมกับบารมีที่เสถียร

สว่างเวียนแววับอยู่บนัน

นำพาชาติให้ถาวรดุจได้พรสวรรค์

นับแต่วันจะปลอดภัยทั่วไทยแดน

ที่เรื่องฤทธิ์สิบหกชั้นอันสูงแสน

ชั้นสูงแสนของเทวดานั้นคือท้าวสักโก

โปรดประสาทพรชัยใส่เศียรใส

อากาศเทวดาและเทพภูพานัง

หรือสถิตอยู่ตรงนี้ตรงที่มีโรงหนัง

ตลอดทั้งพ่อท่านโคะโละทั้งเป็น

พ่อท่านคล้ายวัดสวนขันก็ถูกเคยฝันเห็น

จงมาเป็นมงคลบนศิรา

สว่างวารวากับแก้วแววเวหา

แล้วให้เกิดมหามงคลขึ้นที่ในผลงาน”

(เจ็ดมหัสจรรย์)

บทประพันธ์บทของหนังสือ เสี่ยงแก้ว บทที่ 3

“หลักเนตรนึ่งภาวนาบูชาทิศ

กายวาจาว่าอะยันตูปนโต

ตั้งสักเคคาเมกามาพจร

อันทะเลิกเขวิมานเทวดา

ทั้งอาลักษณ์หลักโลกไกรลาสสถาน

ทวีปน้อยทวีปใหญ่ในสากล

เมื่อสดับรับรสพจน์ประกาศ

ให้สมหวังดังจินตนาการ

ตั้งนโมนมัสสัการะ

รัตนจะแจ้งส่องแสงงาม

พระพุทธะละโลกไปลับลิบ

โดยทั่วสัตว์น้อมนมัสลงพร้อมกัน

ปฏิบัติอัตโนพุทโธวาท

ขอเดชะบารมีที่บูชา

กราบชนกชนนีที่เกิดเกล้า

พระคุณใดเทียบได้ไม่มีทาง

พระคุณใดไหนจะเทียบพระคุณท่าน

จะอ้างเอาเขาพระเมรุปูน

พ่อแม่นี้ได้เป็นศรีมงคลส่ง

นบคุณท้าวเจ้าบดินทรปิ่นโลกา

ประเสริฐสุขทุกพระองค์ดำรงราช

แผ่นดินไทยเหมือนผืนทองของปวงชน

นบคุณครูเบื้องบูรพาจารย์

ไหว้อาลักษณ์อักษรแต่ก่อนเกิน

บูชาคุณสุนทรอักษรศัพท์

สุนทรชั้นบันลือโลกของเมืองไทย

พระสุนทรโวหารช้านาฏกลอน

ยกหัดถั่งตั้งจิตอุทิศใส

วันทาในสิ่งไหมจะไหว้พระพรหมา

พระอินทร์เจ้าสวรรค์ชั้นดึงสา

ทุกทิศานั่งไหว้เท่าจตุรพล

ทั่วแสนโกษฐ์จักรวาลด้านเวหน

ได้ยินยลด้วยทิพย์โสตจงโปรดปราน

จงประสาทพรประสิทธิ์อธิษฐาน

โปรดบันดาลให้ถึงขั้นปัญญาชน

(ออกรูป)

ไหว้พุทธธรรมสงฆ์องค์พระทั้งสาม

ประเสริฐสามโลกจบอภิวันท์

เสวยทิพย์สถานพิมานสวรรค์

รับพุทธบัญญัติธรรมพระสัมมา

เจริญรอยคอยประกาศพระศาสนา

ให้ปัญญาอ่อนไวไปทุกทาง

จงมาเข้าดลใจให้สว่าง

ทุกคืนนั่งสรรเสริญเจริญคุณ

สุธาธารไม่เสมอเสนอนุน

ไม่สูงเยี่ยมเทียมคุณของบิตรมารดา

เจริญวงศ์ของสกุลบุญหนักหนา

พระราชชาติตั้งแต่ชั้นบรรพชน

ประวัติศาสตร์ยังสถิตสถาผล

พระภูมิพลภัทรจงเจริญ

โบราณกาลสืบชั้นสรรเสริญ

ได้เจริญอารยะภาษาไทย

ผู้ประดับสะกดแกมช่อมแซมใส่

สถิตในวงกวีที่ลือนาม

เป็นสุนทรของไทยในสยาม

พวกนักกลอนอ่อนน้อมยินยอมตาม
 สุนทรภู์ผู้ประดิษฐ์อุทิศถึง
 ไหว้ครูหนังยังครูเดิมส่งเสริมคุณ
 ตาหนักทองก้อนทองสองสหาย
 เลียนเอาอย่างอ้างเอาแบบแอบเอามา
 ตามภาษาปราศรัยไทยภาคใต้
 แรกครั้งกรุงศรีวิชัยได้ปกครอง
 กองช้างศึกนครศรีเมืองอยู่ครบ
 สร้างตะลุงหล่งลำประจำการ
 ใช้ไม้ไผ่สีลำทำจอหนัง
 รูปสมมุติชุดด้วยหนังโคบางบาง
 ตาหนักทองก้อนทองสองสหาย
 ครั้งคนเฒ่าคราวกาลโบราณมา
 หนังตาจ้วนคู่ชุดดียอดเยี่ยม
 หนังชั้นนำชำนาญการแสดง
 มารุ่นหลังหนังเอียดบ้านปากพน
 เอียดปากพนคนนิยมมานาน
 ศิษย์ตัวลือชื่อดังหนังเบ็งหิน
 บุษาครูบุรพาที่สำคัญ
 แล้ววันทาตารอดเป็นยอดหนัง
 สร้างความดีมีไว้ให้ปวงชน
 หนังขับขานลอยฟ้าไพเราะ
 ลุงปานบอดยอดปราชญ์บาทบทกลอน
 เล่นกลอนสดปฏิภาณโวหารล้วน
 ทั้งหนังอิมเสียงดีกล่าวกลอนเด่น
 เสือฝากลายคนเราตายต้องฝากชื่อ
 สรรระอศุภังฝั่งดินดล
 ศิโรราบกราบกรานอาจารย์กัน
 แล้วไหว้องค์นารายณ์ฤทธิธรอน
 ทั้งองค์พระวายุเวกเสกพระเวท

ประณตนามน้อมนี้กระลึกคุณ
 ให้ซาบซึ่งในศัพท์สนับสนุน
 คิดเอาต้นคั้นเอาคุณขึ้นบูชา
 ผู้ที่ได้แสดงหนังครั้งนั้นหนา
 จากชะวาคิดเล่นเป็นทำนอง
 เมื่อมีงานท่านได้เล่นฉลอง
 ดำขวานทองเมืองนครโบราณกาล
 ครั้นว่างรบแล้วบรรดาโยธาหาญ
 พนักงานหนังตะลุงสนุกพลาง
 ผ้าขาวบางแต่ข้างในไฟสว่าง
 เอาตัวอย่างแบบว้างหนังชะวา
 ผู้ที่ได้แสดงหนังครั้งนั้นหนา
 ชาวชนภาคใต้ได้ดัดแปลง
 กับหนังเอี่ยมลือลั่นทุกหนแห่ง
 ได้ดัดแปลงตามสำนวนขบวนการ
 ก็ขึ้นชื่อลือลั่นทุกถิ่นฐาน
 ชั้นอาจารย์แนะนำที่สำคัญ
 ในทางศิลป์ไม่มีผู้สู้แข่งขัน
 ลำดับชั้นของกวีเมธีชน
 ชื่อท่านดังเด่นดีมีเหตุผล
 จนถึงคนรุ่นหลังยังสังวร
 มหาชนก็เล่าลือชื่อกระฉ่อน
 สมัยก่อนการหนังแกดังเด่น
 รู้ถึถ้วนเสียวว่าคนตาเห็น
 ท่านได้เป็นอัจฉริยชน
 ให้คนลือก็ก้องห้องเวหน
 ชื่ออยู่จนชั่วขั้นนิรันดร
 ผู้เสกสรรค์เสริมสร้างเฝ้าสั่งสอน
 สถิตนอนแท่นพญาวาสุกรี
 พระพิฆเนศผู้เลิศประเสริฐศรี

ทั้งองค์พระวายุภักษ์เรื่องฤทธิ
 วิชาญเทวราชประสาทศิลป์
 มหาราชจตุโลกบาลดาด
 ทำวฤเวรอยู่อุดรแต่ก่อนมา
 วิรุฬหกทักษิณเป็นมณฑล
 แล้วไหว้เทพกำลังทั้งร้อยแก้ว
 พระอาทิตย์ฤทธิมีเดชา
 องค์พระจันทร์นั้นเทพยดา
 อังคารเทพเรื่องฤทธิสิทธิชัย
 พระพุทธวรเทพมรกต
 พระพฤษภสดีมีกำลัง
 ดำนานว่าองค์พระวรเทพ
 ศุกร์กำลังยี่สิบเอ็ดพิสดาร
 องค์พระเสาร์เทวราชอำนาจทิพย์
 พระราหูและพระเกตุเขตโคจร
 กำลังดาวเก้าดวงโชติช่วงสุด
 คุณอากาศธาตุสี่สุริยัน
 ไหว้ไทเทพทั่วสถานยอดเศวต
 ส่วนผีปากฝากพระพายให้พัดพา

อัญชลีพระสยามภูวญาณ
 เทวดาฟ้าดินทุกถิ่นสถาน
 พลังการสัทศมีฤทธิริน
 ธรรมบูรพาพระเวหน
 วิรุฬหกคดทิศปัจฉิมมา
 จงมาเข้าสิงสู่อยู่รักษา
 มีหกแรงสี่หรรากล้าเกรียงไกร
 กำลังทิพย์สิบห้าโลกาไหว
 อำนาจไกรสรแปดเป็นกำลัง
 สิบเจ็ดแรงพญาคชกำลังขลัง
 ฤทธิทั้งสิบเก้าองค์ผู้ทรงญาณ
 ประเสริฐเสพศักดิ์สิทธิ์สถิตสถาน
 พลังการทำวฤทธิพิญญาธร
 กำลังสิบเสื่อสถิตฤทธิกระฉ่อน
 ได้ผันผ่อนหมุนเวียนผลัดเปลี่ยนกัน
 โลกมนุษย์หมุนเวียนผลัดเปลี่ยนผัน
 ให้ความขึ้นคืนวันตลอดพระจันทร์ธา
 ทั่วประเทศเทพเจ้าเฝ้ารักษา
 ให้ชื่อข้าหอมหวนขึ้นทวนลม”
 (กรรมสนอง)

11. ภูมิปัญญาด้านการสร้างบทสอน

บทสอน ในที่นี้หมายถึง บทสอนของหนังสือที่มุ่งจะสอนความจริง (สัจธรรม) และ
 สิ่งดีที่มี พึ่งทำ (จริยธรรม) แก่ผู้ดูหรือผู้เสพหรือผู้อ่าน ซึ่งส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลจากหลักธรรม
 ในพระพุทธศาสนา เช่น ความไม่เที่ยง ความเป็นเหตุเป็นผล ทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว การมีศีลห้า การ
 คบบัณฑิตไม่คบคนพาล การปฏิบัติตามมงคล 38 ประการ การมีปัญญาวิจารณ์ญาณ การรู้
 และการปฏิบัติตามพุทธภาษิต เป็นต้น มีบ้างที่บทสอนเกิดจากภูมิปัญญาของผู้รจนานเอง

ในการแสดงหนังสือจะมียุทธสอนแทรกอยู่เป็นระยะ อาจจะเป็นบทที่ฤทธิสอนศิษย์
 พ่อแม่สอนลูก สามีสอนภรรยา คนรักสอนคนรัก ผู้ใหญ่สอนผู้เยาว์ หรือเพื่อนสอนเพื่อน

ในวาระที่ต้องจากกัน หรือเกิดเหตุการณ์ใดขึ้น ซึ่งเหมาะที่จะสอนความจริงหรือสิ่งที่พึงทำนั้น ๆ หรืออาจจะเป็นบทที่นายหนังตะลุงบรรยาย เพื่อสอนความจริงและสิ่งที่พึงทำนั้นแก่ผู้ดูก็ได้ บทสอนจึงนอกจากจะช่วยสอนความจริงและหรือสิ่งที่พึงทำแก่ผู้ดูแล้ว ยังช่วยให้การแสดงหนังตะลุงดำเนินไปได้ด้วยดี เหมาะสมลงตัว

บทสอนของหนังตะลุงส่วนมากแต่งเป็นร้อยกรอง คือกลอนสุภาพ มีบ้างที่แต่งเป็นกลอนสี่หรือกลอนสามห้าหรือกลอนคำคอน ส่วนบทสอนที่เป็นบทบรรยายของนายหนังตะลุงส่วนใหญ่จะแต่งเป็นร้อยแก้ว

บทสอนที่ถือกันว่าดีต้องมีคุณสมบัติหลายประการ เช่น รูปแบบกับเนื้อหาเหมาะสมกัน เหมาะสมกับกาละ เทศะ ตัวละคร พอดี ไม่ยาวไม่สั้นจนเกินไป ลึกซึ้งกินใจ บอกความจริงหรือสิ่งที่พึงทำได้ดี สามารถปฏิบัติได้จริง เป็นจริง เป็นต้น

การสร้างบทสอนที่ดีและหลากหลายจึงต้องใช้ภูมิรู้ ภูมิปัญญาและคุณธรรมต่าง ๆ บทสอนที่ดีจึงเป็นผลิตผลทางภูมิปัญญาที่น่าสนใจ ขณะเดียวกันก็เป็นแหล่งบันทึกภูมิปัญญาของผู้สร้างที่น่าสนใจเช่นเดียวกัน

จากการศึกษาบทหนังตะลุงของหนังสกุล เสียงแก้ว พบว่าหนังสกุล เสียงแก้ว สร้างบทสอนไว้ไม่น้อยกว่า 7 บท แม้ไม่มากนัก แต่เป็นบทสอนที่ดี เช่น เลือกใช้รูปแบบคำประพันธ์ที่เหมาะสม คือ กลอนแปด กลอนสี่ กลอนสามห้า เนื้อหาที่สอนมีหลากหลาย เช่น ความจริงหรือธรรมดาของโลก ซึ่งทุกคนต้องประสบ จึงพึงรู้เท่าทันและวางท่าทีให้ถูก คือ ไม่หลงระเริง ยินดี หรือทุกข์ โศก ซึม เมื่อตนต้องประสบ คือ ได้ลาภ ยศ สรรเสริญ สุข และเสื่อมลาภ เสื่อมยศ นินทา ทุกข์ ความรู้จักเข้าใจและมีศีล 5 ประการ อันทำให้ผู้ที่มีไม่ตกนรก แต่ได้ไปสู่สวรรค์อย่างแน่นอนอย่างแท้จริง คือ ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤติผิดในกาม ไม่พูดเท็จ ไม่ดื่มสุราเมรัยอันทำให้ประมาทขาดสติ ความรู้จักตนและคนอื่น ความรู้จักเลือกคบคนคือคบคนดีไม่คบคนพาล ความรู้จักหักห้ามใจไม่ไปรักหลงสตรีจนเป็นอันตรายถึงชีวิต ไม่ชิงสุกก่อนห่าม ความรักศักดิ์ศรี ความมีปัญญาวิจารณ์ญาณ ไม่มั่งง่าย ไม่ปล่อยตัวปล่อยใจไปตามกิเลส ไม่ไวไฟ สตรีควรมีเรือนสามน้ำสี่ อันเป็นคุณธรรมที่เด่นของสตรี คือ มีเรือนกาย เรือนผม เรือนนอน ที่สวยงามน่าดูน่าอยู่ มีน้ำสี่ คือ มีน้ำใจ คือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ไม่ดูคายน มีน้ำคำคือพูดไพเราะไม่ก้าวร้าวตะคอกขู่ มีน้ำมือคือมีฝีมือในการเย็บปักถักร้อย และมีฝีมือในการปรุงอาหาร มีน้ำใช้คือจัดหาจัดเตรียมน้ำดื่มน้ำใช้อย่าให้ขาดแคลน เป็นต้น มีความไพเราะเหมาะสมกับสถานการณ์และตัวละคร เข้าใจได้ง่าย มีความจริงใจ สามารถสะท้อนลักษณะของผู้สอน สังคม

และกลืนอายหรือบรรยากาศท้องถิ่นภาคใต้ได้ดี ขอให้พิจารณาบทสอนของหนังสือ เสียงแก้ว
ต่อไป

บทสอนของหนังสือ เสียงแก้ว บทที่ 1 (บทรำพึง)

“ธรรมดาในหล้าโลกโคกกับสุข
เมื่อมีสุขแล้วมีเศร้าเคล้าน้ำตา
โลกธรรมแปดประการพระท่านตรัส
รวยกับจนระคนอยู่คู่กันไป

มีแต่ยุคโบราณนานนักหนา
เมื่อสุขมากก็หมดทุกข์มีสุขไป
มนุษย์สัตว์เคล้าคลุกมาทุกสมัย
ไม่มีใครมีแต่สุขไม่ทุกข์เลย”
(อำนาจศีลห้า)

บทสอนของหนังสือ เสียงแก้ว บทที่ 2 (บทบรรยาย)

“แล้วฟองสวรรค์ให้จัดเครื่องบูชา
อุทิศถวายทั้งกายวาจาใจ
ว่าพุทธธัมมมังสาด้วย
หนึ่งปาณาสาสัตว์ผิดบาปติดตาม
ข้อที่สองอุทินนาห้ามลักทรัพย์
สามกาเมสุมิฉาพระว่าไว้
ข้อที่สี่มฺสาอย่าโกหก
ข้อที่ห้าสุราเมเมาเซทง
ศีลห้านี้คือสมบัติของตถาคต
ใครรู้แล้วล่วงคำไม่นำพา
ไม่ว่าที่ลับหรือที่แจ้งถ้าแก้งแล้ว
ศีลห้านี้ใครถือได้ไม่ลามก
ใครได้ฟังประดุจดั่งกับได้แก้ว
จบเอวังดังเหตุเจตนา

น้อมกายาแนลงอย่าสงสัย
เล็งเอาไตรรัตนะให้ว่าตาม
อยู่ให้สวครบกาลทวารสาม
จงฟังความข้อหนึ่งให้ตั้งใจ
เราควรปรับปรุงจิตด้านนิสัย
ลูกเมียใครอย่าได้คิดจิตพะวง
เราเป็นสกตต้องรักษาสิกขาสงฆ์
อย่าลุ่มหลงให้เกินเหตุจนเป็นเจตนา
ท่านรู้หมดแล้วประกาศเป็นศาสนา
สิ้นชีวาผู้นั้นคงลงนรก
เห็นไม่แคล้วจตุราแนณะสก
ปิดนรกเปิดชั้นสวรรค์ยา
เมื่อรู้แล้วขอให้ทำตามคำสิกขา
เครื่องผูกมัดกายาหลุดหายไป”
(อำนาจศีลห้า)

บทสอนของหนังสือ เสียงแก้ว บทที่ 3 (บทแม่สอนลูกชาย)

“ก่อนจะไปแม่จะสอนฟังก่อนเจ้า
ก่อนลูกไป (กะ) ใจแม่อาวรณ์

ฟังเถิดบ่าว ฟังแม่เจ้าจะสอน
ฟังลูกฟัง ให้ลูกระวังตัว

ก่อนไปไกลแม่ ฟังแลเกิดหนา
 ก่อนลูกไป (กะ) ใจแม่ระรัว
 ลูกไปไกลตา (บ่าวเหอ) เหมือนท้องฟ้าขาดดาว
 สิบวันไม่กลับ ก็เหมือนกับสิบเดือน
 เรื่องตามหาพ่อ นี่ก็สำคัญ
 การไปคบหา ลูกอย่าเผลอ
 กินเหล้าเมายา สุขกัญชาก็ผิด
 คบเพื่อนหญิงชาย ดูให้ทุกคน
 คบพาลพาลพา (ลูกบ่าวเหอ) ลูกไปหาผิด
 เรื่องรักเรื่องใคร่ อย่าได้ลืมตัว
 ชิงสุกก่อนห่าม ไม่ได้ความแน่
 เพื่อนดีจริง ไม่ว่าจะหญิงหรือชาย
 จำไว้เกิดเจ้า (บ่าวเหอ) นะบ่าวบ่าวทุกคน
 สายฟ้าชายไหว้ลามาทันที

เหมือนมือขวา แม่ขาดแล้วทูนหัว
 รีบไปรีบมา ลูกอย่าแซ่เขื่อน
 ฟังเกิดเจ้า แม่เศร้าใจใครเหมือน
 สงสารแม่ อย่าไปแซ่เธอ
 แต่แม่นั้น จะคอยเจ้าเสมอ
 คบเพื่อนไม่ดี ลูกนี้จะเสียคน
 ดิดเฮโรอื่น ลูกจะสิ้นเหตุผล
 ได้เพื่อนดี จะเป็นศรีแก่ตัว
 คบบัณฑิต ไม่เสื่อมสูญนะทูนหัว
 เพราะหญิงปากแดง ชายแทงกันตาย
 ถ้าเชื่อแม่ ลูกจะไม่เสียหาย
 สิ่งถูกต้อง ควรสนองความดี
 ลูกผู้ชาย ต้องมุ่งหมายศักดิ์ศรี
 ออกจากที่เรือนบ้านผ่านตำบล”
 (เจ้าฟ้าพเนจร)

บทสอนของหนังสกุล เสียงแก้ว บทที่ 4 (บทแม่สอนลูกสาว)

“เกิดเป็นหญิงความจริงมันแสนยาก
 ลูกเป็นสาวขาวสดสวยจริงจริง
 ใครมาจับถ้ำรักจะเสียที่
 มีผัวผิดแล้วชีวิตจะหมองมัว
 การมีคู่เจ้าอย่าดูแต่ใบหน้า
 จะมีชายไว้เป็นคู่คู่สักคน
 ใส่เสื้อผ้าอย่าผ่าหน้าและผ่าหลัง
 อย่าให้ผู้ชายตราหน้าว่าไวไฟ
 โบราณว่าแมงจู้จี้กับขี้ควาย
 ถ้าใจง่ายลูกจะได้แต่ความระทม

คนส่วนมากจับตาแลแต่ผู้หญิง
 เกิดเป็นหญิงรักนวล (ลูกนะ) สงวนตัว
 คิดให้ดีเรื่องผู้ชายที่จะเอาทำผัว
 พาครอบครัวให้คลอนแคลนแสนยากจน
 พบคนดีได้พึ่งพาสถาผล
 อย่าทำตนให้ตกต่ำลูกนะทำไวไฟ
 จงระวังสายเดี่ยวกลอยแม่เหออย่าเที่ยวใส่
 อย่าปล่อยใจให้ลวนลามฟังเกิดแม่ทราชม
 หญิงใจง่ายคู่ชายเลวเหมือนพลัดเหวติดหล่ม
 อย่าหลงลมตามชายเพราะมันไม่ดีเลย”
 (เจ้าฟ้าปวิวัต)

บทสอนของหนังสือกุล เสียงแก้ว บทที่ 5 (บทแม่สอนลูกสาว)

“ก่อนจากไปใยเหอใยแม่จะสั่ง
เป็นผู้หญิง มีหลายสิ่งสังวรณ
กิริยา การพูดจาต้องหวาน
บอกเนื้อเย็น เราเกิดเป็นสตรี
หนึ่งเรือนกาย ลูกต้องให้ผุดผ่อง
เรือนที่สอง นั้นเรือนของหน้าใย
เรือนที่สาม จงฟังความแม่สอน
เสาะไม้หมาก ถึงมุงจากก็ควร
ส่วนน้ำสี ให้เกิดมีกับใย
เอื้ออาทร เพื่อนเดือดร้อนช่วยกัน
ส่วนน้ำคำ ให้เธอจำเกิดสาว
คำพูดดี มันเป็นศรีเป็นชัย
สามน้ำมือ ให้ยึดถือประสาน
เย็บปักถักร้อย เย็บสอยปักดำ
สีน้ำใช้ ลูกอย่าให้ขาดบ้าน
อย่าดื้อด่า ตอนผัวว่าร้ายมา
จำเกิดหล่อน ต้องเข้านอนหลังผัว
เอนกายนอน ให้แม่หล่อนระวัง
ผัวนอนขวา เมียด้องมานอนซ้าย
จำเกิดหล่อน อย่ากินก่อนสามี

ฟังลูกฟัง แม่จะสั่งจะสอน
ฟังเกิดหล่อน แม่จะสอนเทวี
พจน์มาน เป็นสง่าราศี
เรือนสามน้ำสี มันต้องมีน้ำใจ
นวลละออง ควรยิ้มย่องผ่องใส
คือเรือนผม ต้องสวยสมนิ่มนวล
มันคือเรือนนอน จัดให้ได้ส่วน
หมั้นปิดกวาด สวยสะอาดเหมือนกัน
หนึ่งน้ำใจ ลูกอย่าได้ไหวหวั่น
อย่านิ่งดูตาย แบบคนไร้น้ำใจ
อย่าก้าวร้าว พูดตลกหยาบใหญ่
เรื่องอ้อยตาล ยังไม่หวานเหมือนคำ
งานในบ้าน ต้องสวยสมคมขำ
เสน่ห์ปลายจวัก ผัวรักจนตาย
จัดการตักใส โองใหม่หลาย
เรื่องในบ้าน อย่าประจานให้คนฟัง
เราตื่นก่อน แต่เข้านอนทีหลัง
สูงเทียมไหล่ ถ้าเกินไปไม่ดี
อย่านอนขวา เสียสง่าราศี
แม่สอนเจ้า ให้ลูกสาวจงฟัง”
(แรงอธิษฐาน)

บทสอนของหนังสือกุล เสียงแก้ว บทที่ 6 (บทยักษ์สอนลูกสาว)

“ก่อนพ่อไปใครจะสอน(หนูเหอ) ฟังก่อนเจ้า
อยากให้แม่หนู อยู่แต่ห้องนอน
บ่าวบ่าววัยรุ่น มักมาวุ่นวาย
อย่าคิดลกลก ฉวยพลกขึ้นหู
อย่าชักน้ำเข้าเรือ อย่าชักเสือเข้าบ้าน

ฟังเกิดสาว ฟังพ่อเจ้าจะสอน
ผู้ใดใครมา ลูกอย่าหาหามากพลู
อย่าสนใจชาย จำไว้นะหนู
สุนัขมันรู้ ข้าอยู่ในพลก
ภาชิตโบราณ ว่าไว้ไม่หก

เชื่อพ่อสักนิด อย่าคิดลกลก
 พุดจากกับผู้ชาย พุดให้ขาดขาด
 ได้ช่องได้เชิง ชวนเริงเรีองรัก
 อย่าทำใจดี กับดีป्लीชีฟ้า
 ผู้ชายคอยช่อง จ้องแต่จะครุบ
 เล่ห์เหลี่ยมผู้ชาย จำไว้ให้ดี
 เชื่อพ่อสักนิด คิดให้ลึกลึก
 อย่าทำลูกนอกเต้า อย่าทำข้าวนอกหม้อ
 รักชื่อรักยศ ทางคดอย่าคิด
 ไม่ดีอย่าทำ (นุ้ยเหอ) ไม่ช้าอย่าหัว

อย่าเอาข้าวใส่พลก แล้วยกให้สุนัข
 ผู้ชายร้ายกาจ ฉลาดยิ่งหนัก
 เสียวอนอ่อนหนัก ลูกรักจะยุบ
 อุ่มท้องกลับมา ปากอ้าไม่หุบ
 พาเดินคุดคุด เข้าพงดงลึก
 สงขลาตรงนี้ ยังมีหลายถัก
 เรื่องตีนกลางดึก ลูกอย่านึกอย่าคิด
 อย่าเที่ยวอ้อร้อ เชื่อพ่อสักนิด
 พุดจากกับมิตร จงคิดให้ลึกลึก
 ไว้ตัวลูกพ่อ สอนพ่อรู้สึก”
 (อำนาจศีลห้า)

บทสอนของหนังสกุล เสียงแก้ว บทที่ 7 (บทรำพึง)

“แล้วสาวใช้เก็บดอกไม้มาหลายชนิด
 ร้อยเป็นพวงมาลัยขึ้นในทันที
 ล้วนหอมดี มีดอกไม้หลายหลากสี
 นั้นพุดซ้อน นี้ออกหงอนไก่
 มวลมาลี ภมรมีใกล้ใกล้
 พวงผู้ชาย เพื่อนหญิงเหอคล้ายภมร
 พังเอาไว้ลอง จำไว้เถิดน้องพี่
 อย่าเชื่อง่าย ชายพุดให้ตายใจ
 เชื่อไม่ได้ คนพุดง่ายมือไว
 เชื่อไม่ได้ พวงผู้ชายสอพลอ
 เหอแรกรักรักเหอรัก กะมักหอมหวาน
 ชายชื่อชายโกง ชายโคลงชายคด
 จำไว้เถิดเจ้า จำเถิดสาวทุกคน
 มารยาทผู้หญิง นี้กะสิ่งบอกชัด
 รูปดีใจทรม จั้วว่างามไม่ได้
 ดีนอกในชั่ว เป็นตัวลามก

นั่งประดิษฐ์เรียงรายหลากหลายสี
 ให้เทวีชมเล่นพอเย็นใจ
 ตรงมือชี้ ว่าดอกไม้นี้ไม่ไหว
 มาลีมาลัย มั่นบานท่าภมร
 มั่นหวังหวาย เพื่อจะได้เกสร
 อย่าเชื่อง่าย ชายพุดให้ตายใจ
 ผู้หญิงเรา กะควรเอาใจใส่
 ใครเชื่อง่าย จะเป็นมายเติมต่อ
 ถ้ารักจริง ถ้ารักหญิงแล้วขอ
 พุดหลอกล่อ ให้หลงลืมชิมรส
 ไปนานนาน รักสลายหายหมด
 ชายทรยศ มั่นไม่เต็มบรรทัด
 นฤมลควรประพฤติฝึกหัด
 คุณสมบัติ เป็นเครื่องชูยก
 โบราณว่าไว้ ท่านไม่โกหก
 พลอยสกปรก จะขัดสนคนรัก”
 (ขุนศึกเกาะแก้ว)

12. ภูมิปัญญาด้านการสร้างบทสมห่อง

ธรรมชาติของมนุษย์เมื่อเข้าสู่วัยหนุ่มสาวย่อมต้องการการมีเพศสัมพันธ์ วรรณกรรมเป็นสิ่งถ่ายทอดธรรมชาติของมนุษย์ วรรณกรรมจึงกล่าวถึงพฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์ของมนุษย์ ซึ่งในวรรณกรรมทั่วไปนิยมเรียกเป็นคำเฉพาะว่า “บทอัศจรรย์” แต่ในวรรณกรรมหนึ่งตระกูล นิยมเรียกพฤติกรรมนี้ว่า “บทสมห่อง”

แม้การมีเพศสัมพันธ์หรือการสมห่องจะเป็นธรรมชาติ เป็นความปรารถนา เป็นความต้องการของมนุษย์ก็ตาม แต่มนุษย์เกือบทุกสังคมโดยเฉพาะสังคมไทย ถือว่าการมีเพศสัมพันธ์หรือการสมห่องเป็นสิ่งปกปิดเป็นความลับ เป็นสิ่งที่น่าละอาย ซึ่งไม่ควรนำมาเปิดเผย การพูดหรือเขียนถึงพฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์หรือการสมห่อง ซึ่งต้องสัมพันธ์กับเรื่องเพศที่ตรง ๆ เป็นสิ่งที่หยาบคาย ซึ่งควรจะหลีกเลี่ยง การพูดหรือการเขียนถึงพฤติกรรมดังกล่าวของมนุษย์ จึงต้องมีกลวิธีที่แยบยล เช่น ไม่พูดหรือเขียนตรง ๆ แต่จะใช้สัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่เหมาะสมแทนสิ่งนั้น อันจะทำให้ผู้ฟังหรือผู้อ่าน ต้องตีความสัญลักษณ์นั้น ๆ ได้ก่อน แล้วจะเข้าใจในพฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์หรือการสมห่อง อันเป็นพฤติกรรมที่ปกปิด เป็นที่ต้องการและมีความละเอียดอ่อนยิ่งของมนุษย์ได้ชัดเจนและลึกซึ้งขึ้น

บทสมห่องซึ่งเป็นการบรรยายพฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์ของมนุษย์ที่ไพเราะเหมาะสม จึงเป็นผลงานด้านการสร้างสรรค์ทางการประพันธ์ที่เด่นและน่าสนใจยิ่งอย่างหนึ่งของศิลปินหรือปราชญ์ชาวบ้านภาคใต้

หนังสือกุล เสียงแก้ว ได้สร้างบทสมห่องที่ดีเด่น ทั้งรูปแบบคำประพันธ์ เนื้อหา การใช้คำ และการใช้สัญลักษณ์ ไว้ไม่น้อยกว่า 10 บท ดังนี้

บทสมห่องของหนังสือกุล เสียงแก้ว บทที่ 1

“เมื่อหญิงใคร่ชายชอบเฝ้าปลอบปลุก	มีความสุข เหมือนความฝัน
กอดจูบโลมลูบกัน	หวานมันชุ่มซ่า เสื้อผ้าหลุดลอย
จูบแก้มจูบคาง ออกนางถูกดึง	หน้าคลึงบนถัน ใจสั่นหนอยหนอย
เต้าคู่ชูชัน สองถันล่อลอย	ดูดดมชมนาน ทรมานใจเธอ
ขาอ่อนหล่อนขา ขาวราวกับแป้ง	สวยแรงเห็นริม อยากชิมนางเหอ
แลล่อนก้อนเนื้อ สวยเหลือเลิศเลอ	สามเหลี่ยมทองคำ นำทำนำแทง
อุ้มนางให้นอน ขาหล่อนยังหนีบ	บีบของดี ให้เห็นสีเห็นแสง
ชายลูบชายคล้ำ ชายทำชายแทง	ให้แยงตามดี ไม่ดีไม่ดำ”

(อดีตที่ลืมไม่ลง)

บทสมห้องของหนังสกุล เสียงแก้ว บทที่ 2

“วรรณรายนมาจะชมให้สมรัก
กลืนสวรรควันสวาทผุดผาดดี
บรรดาเครื่องเปลื้องออกลอกเสื้อผ้า
จูบสองแก้มของสายใจชื่นใจจั่ง
ส่วนนางฟ้าทั่วกายานวลวอดวอด
จนถึงชั้นชั้นยอดกอดกันเพลิน
ร่วมภิรมย์สมพาสสวาทสวีท
นางสวรรควันสวาทไม่คลาดไม่คลา

อุ้มนงลักษณ์ขึ้นเตียงเคียงโคมศรี
ประเพณีของสัตว์ในวัฏฏัง
แนบอุรานวลนมสมใจหวัง
จุมุกตั้งหว่างเต้าข้างขาวเกิน
กลับโอบกอดวรรณรายไม่ห่างเหิน
สุขเหลือเกินสุดสะกดหมดมารยา
เสน่หส์สนิทสนองเสนอบำเรอหา
พอนาคาพ้นพิษแล้วนางฟ้าก็ติดครรรภ์”
(เจ็ดมหัสจรรย์)

บทสมห้องของหนังสกุล เสียงแก้ว บทที่ 3

“รักแซมกลางระหว่างโคกโลกมนุษย์
วาสนา (นางเหอ) มาพบกัน
เด็กหนุ่มหนุ่ม นอนกุมฝ่าฉิ่ง
ปล่อยให้ชาย ไม่ขัดใจ
รักคืนแรก น้องยังอาย
ฝนเดือนหก (บ่าวเหอ) ตกลงมา
ตกท่วมหนอง นองท่วมทัน
หนองไม่ใหญ่ ปากหนองไทรนาปรัง
หญ้าแข่งไทร งอกขึ้นในนานาง
ปลาช่อนใหญ่ มันลงไปตีแปลง
นายดิกถูกสักหน้า น้ำตาคลอ

สำคัญสุด ฟองสวรรค์
นอนปลอบขวัญ น้องเรไร
เด็กหญิงหญิง เธออ่อนนึ่งเหงื่อไหล
ขึ้นปิดป้อง ก็เพราะน้องยังอาย
นอนบิดกาย แต่ถึงอายุก็ทน
เขียดร้องจ้า เมื่อเขียดมาได้ฝน
พันไปคิ่ง เต็มบึงเต็มบาง
หญ้ากะยัง งอกขึ้นมั่งห่างห่าง
หญ้าบางเอนไป น้ำไหลเต็มบ่อ
เดียวหงายเดียวแคง ฤทธิแรงจริงหนอ
แล้วนำข้อเค้ามูลไปทูลนาย”
(อำนาจศีลห้า)

บทสมห้องของหนังสกุล เสียงแก้ว บทที่ 4

“พระอุ้มนางขึ้นวางเตียงแล้วเคียงกอด
พระเพลาทับกับเพลานางพลาฟัวพัน
พี่กริย์ล้นพันกำหนดที่กอดได้
เสียวตลอดทอดกายให้ชายเซย
ให้ชายเอาเนื้อเหลือเข้ามาเจือเนื้อขาด

จูบฟอดแล้วคลึงเกล้าสองเต้าถัน
นางอกสั้นร้องห้ามชายน้องรียไม่เคย
กอดนางไว้จนกายอ่อนเสร็จแล้วนอนอยู่เฉยเฉย
ให้ชายเกยกุมทำให้ชายหย่าสองนม
ไม่ใช่หนังจะอุบาทว์เพราะธรรมชาติสร้างสม

ถูกชายกอดทอศอกให้ชายชม
 แรกหัวค้ำถูกชายปล้ำเอาจนหลับ
 เรือนร่างสาวเจ้าทอดให้ชายกอดชายเซย

ให้ชายต้องสองนมให้ชายชมชายเซย
 พอดีกกลับปลุกพี่รงค์เหอว่าน้องขอสักทีเหลย
 แล้วตั้งไว้เลยนะน้องรียตอนมีกรรม”
 (กำแพงศักดิ์นา)

บทสมห่องของหนังสือเสียงแก้ว บทที่ 5

“บ่าวบรรดัมัตร่างของนางไว้
 กอดเท่าไรไม่เบื้อเนื้อทั้งเพ
 เสียงแม่เต่าเล่าว่าป่ากับลุง
 พบกันใหม่ใหม่ กลุ่มใจนากลัว
 ออกสันขวัญหาย เห็นว่าไม่ตาย
 พบกันใหม่ใหม่ ปิดตุใส่กลอน
 อาหารหวานคาว ข้าวเจ้าข้าวเหนียว
 ราวกับจันทร์ พบกันเป็นเกณฑ์
 เปรียบเหมือนแม่ทัพ ไล่จับผู้ร้าย
 ข้าวเหนียวข้าวเจ้า ข้าวเราก็ยัง
 ผนตกหัวรุ่ง ไปทุ่งไปนา
 หน้าบน้องแห้ง แรงน้ำไม่พอ
 อีไหนดเขารอม น้องผอมลงจ้าน
 เมื่ออีหนูรู้ว่าท่าไม่ตาย

มือสอดใต้เนื้อมอารมณ์เขว
 นางว่าเนพอด้าบาวน้องสาวกลัว
 คื่นเข้ามุงเข้าห้อง ป่าทั้งร้องทั้งหัว
 คื่นนี้ดอกบัว ต้องบานแน่นอน
 ก็ไม่ต้องใช้ทิดหมอน
 หวันเที่ยงแดดหย่อน นอนวันฉันทเพล
 ของหญิงสิ่งเดียว ถวายท่านถวายเถร
 ก่อร่างสร้างตัว ตอนผัวน้องยัง
 ลักวัลลักควาย ลักข้าวในถัง
 ทับซังเดือนเก่า ใส่ข้าวให้พอ
 ผนตกสามห้า กล้าพอล่อหนอ
 น้ำในนา พอผัวรอยควาย
 ทำงานตรากตรำ เดียวพลิกคว่ำพลิกหงาย
 กอดชายนอนเรียงบนเตียงนอน”
 (กรรมสนอง)

บทสมห่องของหนังสือเสียงแก้ว บทที่ 6

“ฤดูหนาวกอดเด็กสาวอยู่ในห้อง
 ถอดเสื้อนอก แล้วลอยลอกเสื้อใน
 ชายลุ่มชายคล้ำ ชายหย่านมหล่อน
 สาวยิ้มยวน ดังจะชวนชายชม
 ชายลุ่มชายคล้ำ ชายหย่าไปทั่ว
 ประคองน้องนอน สาวอ่อนตามแรง
 สวมสอดกอดน้อง จนตีสองกว่ากว่า
 ไฟฟ้าส่อง เห็นแก้มน้องวางวาง

ลอยกอดน้อง บ่าวต้องไหวต่อไหว
 บ่าวเห็นพอใจ ก็มีคลำหย่านม
 เปิดขาอ่อน เห็นนครปฐม
 ถูกหย่านม ก็ทรมามชมหมดแรง
 หักอกยี่ผัว ก็หวนมนางแข็ง
 ชายนอนแคง อะไรแทงขานาง
 ขาพาดขา แต่ไฟฟ้าสว่าง
 บ่าวซ่อนร่าง ให้น้องนางพลิกกาย

สาวรู้ท่า เมื่อชายแลตาหล่อน
ช่วยจันทร์เจ้าเหอ ชี้เหอค้ายคาย
ฝนตกท่าใหญ่ น้ำไหลเต็มนา
กอดนางนอน ก็สาวอ่อนระทวย
ไม่รู้กลัวยน้ำว่า หรือว่ากลัวหอม
เจ็บหนอยหนอย แต่มันหรอยถึงใจ

ยิ้มค้อนค้อน แล้วพลิกตัวนอนหงาย
ราหูร้าย มันหย่าซ้ายหย่าขวา
ไหลไปไหลมา ยอดหญ้าหวยหวย
นอนกินกล้วย ก็ระรื่นชื่นใจ
สาวคงหอม เมื่อถูกเอากล้วยไซ้
แล้วดับไฟมีดง่า นอนให้บ่าวหย่านม”
(ขุนศึกเกาะแก้ว)

บทสมห้องของหนังสกุล เสียงแก้ว บทที่ 7

“น้องปานพบหมอที่พอใจ
หมอเพทายตรวจให้ทุกส่วน
ก่อนฉีดยา ตรวจหน้าตาของนาง
ใต้เสื้อใต้ผ้า ค้นหาจุดเจ็บ
สองเต้าขาวผอก หมอลอกเลือดใน
หมอจวบจิง แต่สาวยังไม่เสียว
ไข้เหอไข้ คงจะหายวันนี้
ลูบโคนขา นางทำท่าละเมอ
นางสงสัย ว่าฉีดยาตรงไหนแน่
บิดตัวเป็นเกลียว สิ้นเรียวสิ้นแรง
เข็มที่สอง สาวจ้องแลหน้า
สองเข็มสามเข็ม สาวยังเต็มใจ
ลาปานัน ว่าจากกันเสียที
จากปานัน สืบสาวเจ้าจันทร์รา

บอกไพรต่อไพร ก็ในใจของนาง
ตรวจดวงนิจี คราวนี้ไข้หวาง
จวบคางจวบคอ คนไข้พอใจ
โดนเล็บคนไข้ หมอไม่ว่าไพร
เต้าพองพอง หมอจวบลองหลายที
ดูดมครั้งเดียว เสียวทรวงอิตถิ
หมอเข้าชี้ ยีวนกวนเธอ
เหยอนิดเดียว เสียงดังเกรียวเข็มแทง
กอดทูนหัว สาวนอนตัวแข็ง
นอนแคงหนีหน้า หมอว่าอย่าอาย
ยิ้มมาอีกที เข็มนี้จุมหาย
ชักเข็มแซ็ด หมอแหม็ดน้ำยา
วันหน้ามี ค่อยพบพี่เล่าหนา
จะค้ำคาฟ้าชาย แล้วขยายนิทาน”
(โจรจำเป็น)

บทสมห้องของหนังสกุล เสียงแก้ว บทที่ 8

“เอาลำแขนแทนหมอนนอนในป่า
ส่วนนางเพียรไม่หลับกระสับกระส่าย
ท่าละเมอแผลอกายให้ท่าที่
ฝ้ายพยัคฆ์ชักคึกนิกไม่ถึง
เริ่มบรรเลงเพลงรักชักลวดลาย

สุพรมาลับไหลในราตรี
คิดว่าชายเชือกษัตริย์ไม่บัดสี
เอาถันยี่ให้ถูกจุมกชาย
พบถันตึงพวงใหญ่งามใจหาย
แล้วลูบไล่ไปทุกสิ่งหญิงนอนแล

พลิกไก่อแม่ปลาช่อนให้นอนหงาย
 ไม่น่ากลัว ไม่น่าเล้าพ่อแม่
 เด็กหนุ่มหนุ่ม กอดแล้วกุมฝ่ามือ
 ปล่อยให้ชาย ไม่ขัดใจ
 ครั้งแรกเจ้า ฝ่าบดสี
 ครั้งแรกทำท่าว่าอาย นอนบิดกาย
 ฝนเดือนหก ตกลงมา
 ตกท่วมหนอง นองท่วมทัน
 ปากหนองใหญ่ ปากหนองไทรนาปรัง
 หญ้าแข่งไทร งอกขึ้นในนา
 ปลาช่อนใหญ่ มันลงไปตีแปลง
 จวนสิ้นแรง หัวยังแทงขอบบ่อ

ถูกจับได้ ทำอายทำแสบ
 แต่หนุ่มสาว เขายังเฝ้าซ่องใจ
 ฝ่ายผู้หญิง นอนนิ่งเหงื่อไหล
 ทำปิดป้อง ว่าน้องอาย
 ถ้าคืนหลัง คงพร้อมทั้งสองฝ่าย
 แต่ถึงอายุก็ทน
 เขียดร้องจ้า เขียดมาได้ฝน
 พันไปคิ่ง เต็มบึงเต็มบาง
 หญ้าก็งอก งอกขึ้นมั่งห่างห่าง
 หญ้าบางเอนไป น้ำไหลเต็มบ่อ
 เดี่ยวหงายเตียงแคง ฤทธิ์แรงจริงหนอ
 แล้วแทงถูกหนอกแดง หัวปลาแยงอยู่ในตม”
 (เพชรฆาตพญายม)

บทสมห่องของหนังสือเสียงแก้ว บทที่ 9

“เหมือนบ่าวเริ่มเหือดดาวนักรดคันใหม่
 ประคับประคองเจ้าของรักจิ่ง
 ลูกสูบยังแน่นแหวนก็ไม่หลวม
 เร่งมันอย่างดีสักทีก็พอ
 เปิดฝากระป๋องกะแลตรงหม้อน้ำ
 มันเครื่องก็ใหม่เครื่องในก็พิด
 บีบเตรแปร้นแปร้นเนื้อแน่นน่าจับ
 รถดั่งรถบดยัดเกียร์เข้าไป
 เกียร์หนึ่งรอบซ้ำแล้วเปลี่ยนมาเกียร์สอง
 รถใหม่เพิ่งถอยค้อยค้อยเข้าเกียร์
 ไล่เกียร์สามก็เล่นตามลีลา
 รถใหม่ใหม่ถึงใครใครอยากลอง
 ลองแลเกียร์สี่เหยียบถี่ยีบซ้ำ
 รถที่ใหม่รู้งานเกียร์คลานเล่นดี
 เครื่องครางวับวับพีไม่หยับคันเร่ง

เมดอินเมืองไทยแต่สไตล์ฝรั่ง
 เข้าเกียร์ไม่หมั่งติดตั้งเทอร์โบ
 ขึ้นกรวมลองนั่งขึ้นท่าหลังก็ไม่หลอ
 ติดเทอร์โบกำสับโลหนึ่งลิตร
 สายพานดำดำก็พีคลำไม่ผิด
 เร่งน้อยนิดกำเครื่องติดทันใจ
 ปิดตาเหมือนหลับเพราะคนขับมือใหม่
 ไล่เกียร์หนึ่ง (เสร็จ) แล้วถึงเปลี่ยนเกียร์
 เร่งมันลองถึงเกียร์สองกำไม่เสีย
 คนขับเพี้ยตันหลายเกียร์เห็งอกอง
 ขับไปขับมามันหรือว่าเกียร์สอง
 เกียร์สามเกียร์สองกำเข้าคล่องเข้าดี
 เอามือลองคลำหม้อน้ำร้อนฉี
 เกียร์สี่เกียร์ห้ากำเล่นผ่าโคลนตม
 รถผีรถแดงกำเหยียบเร่งเหยียบข่ม

คนขับมือใหม่เหยียบไม่ค่อยจม
จบลากรอยจอมขวัญลงบันได
ดอนจากไปคนจัญไรก็ถึงมา

จวบแก้มจวบนมบอกทราชมว่า จะลา
ยังข้องใจคนรักอยู่หน้าหน้า
ขึ้นเคหาบายจันทร์ในทันที”
(เจ้าฟ้าปฏิวัติ)

บทสมห่องของหนึ่งสกุล เสียงแก้ว บทที่ 10

“พิรุณโรยโปรยปรายเป็นสายสาด
นายสายฟ้าตื่นตัวยังมัวง
มือยังกุมเกาะเกี่ยวให้เสียววาบ
บังเกิดไฟแรงสูงจุงใจชาย
พลางกอดกำสั่มผัสนัสนา
ด้วยแรงฤทธิ์ฤษณาไม่ละวาง
สองหนุ่มสาวเคล้าคลอพะนอพะเน้า
สุดยับยั้งชั่งใจในเวลา
คว่นสายใต้วิ่งตรง (ยายเหอ) ลงไปได้
พ.ช.ร.นั่งแลหม้อรถไฟ
สองข้างทาง มั่นกร่างหน้าหน้า
รถไฟวิ่งผ่า หน้าคาราไฟ
มีดคำคำทาง (บ่าวเหอ) ถ้ำปลาตรงเสียหาย
ปฐมเจดีย์ ตัวพินั่งชม
ฝนตกกลิ่นหลาม มาถึงสามร้อยยอด
หัวนอนอยู่กลาง สองข้างเนินดิน
ลูกสูบรถไฟ (หญิงเหอ) ไม่เคยใส่ปลอก
ชุมพรสวี ถึงมาที่ละแม
จันดีฉวาง แล้วผ่านทางทุ่งสง
ยอดเขาชุมทอง ของน้องแดงดี
ถึงเขาชัยสน แล้ววิ่งพ้นบางแก้ว
เทียบชานชลาสถานีรถไฟ

อสุนี้บาดลับแลบวบแวบส่ง
เห็นอนงค์นวลนางนั่งข้างกาย
หอมกลิ่นอาบไอสาวบ่าวใจหาย
เกิดลืมหายลืมหายตัวทุกอย่าง
เสน่หากลุ่มกลัดไม่ขัดขวาง
เป็นไปอย่างกฎกามธรรมดา
เกิดร้อนเร่าพิศวาสปรารภนา
กอดกายาปทุมนางไม่ห่างไกล
จากหัวลำโพง จะลงไปหาดใหญ่
ไปหาดใหญ่ ต้องวิ่งหลายกิโล
ต้นหญ้าคา กะขึ้นมามากโข
ฝนตกน้ำไหล หญ้าไซเริ่มจม
วิ่งลงสายใต้ ถึงนครปฐม
ยอดกลมกลม กะเหมือนนมยุพิน
รางบิดออดออด (ไซ่ละบ่าว) ที่ไม่จอดหัวหิน
หัวหินแวววับ มาถึงทับสะแก
ชักเข้าชักออก เห็นจอกเห็นแหน
รถแยมรถตัน ถึงแล้วหือจันดี
เข้าอุโมงค์ ร่อนนครศรี
ถึงเมืองลุง ตอนหัวรุ่งไรไร
แลเห็นแล้ว ชานชลาหาดใหญ่
แล้วลงหาดใหญ่กินส้มตำ (ตะनोंง) แล้วนอนให้
บ่าวหย่านม”
(เจ้าฟ้าพเนจร)

13. ภูมิปัญญาด้านการสร้างบทเกี่ยวจอก

บทเกี่ยวจอก มีชื่อเรียกหลายชื่อ เช่น บทโลมจอก บทจำหน้าเรื่อง บทหัวเรื่อง บทหัวบท เป็นบทเกริ่น บทนำ หรือบทอารัมภบทของการแสดงหนังตะลุง เป็นบทกลอนที่นายหนังตะลุงใช้ขับก่อนที่จะตั้งนามเมือง (การตั้งนามเมือง หรือเรียกสั้น ๆ ว่า ตั้งเมือง คือ การเริ่มต้นเรื่องของนิยายที่แสดงนั่นเอง) เป็นบทกลอนหรือบทขับที่ผ่านการคิดสรรแล้วว่ามีควาไพเราะ

เนื้อหาของบทเกี่ยวจอกจะกล่าวบรรยายหรือพรรณนาความรู้สึก ความในใจ การตั้งข้อสังเกต เสนอทัศนะ ปรัชญา สอน บอกกล่าวประวัติความเป็นมา ชมธรรมชาติ สดุดีคุณความดี วิกรรรม ประชาสัมพันธ์ เชิญชวนให้ทำหรืองดเว้นในสิ่งหนึ่งสิ่งใด

บทเกี่ยวจอกส่วนใหญ่จะแต่งเป็นกลอนสุภาพ มีบ้างที่แต่งเป็นกลบท เช่น กลอนสี่ กลอนคำวน กลอนกลบทัวพันหลัก เป็นต้น

นับเป็นภูมิปัญญาความฉลาดของปราชญ์ชาวบ้านภาคใต้ โดยเฉพาะนายหนังตะลุง และผู้เขียนบทหนังตะลุง ที่คิดสร้างและเขียนบทเกี่ยวจอกขึ้น เพื่อใช้ในการแสดงหนังตะลุง ซึ่งช่วยให้การแสดงหนังตะลุงดำเนินไปได้ด้วยดี มีความเหมาะสม กล่าวคือ การมีบทเกี่ยวจอกทำให้นายหนังมีโอกาสที่จะพบปะพูดคุยบอกเล่าสิ่งต่าง ๆ ซึ่งอาจจะไม่ปรากฏชัดเจน หรือไม่มีในเนื้อเรื่องที่แสดงได้เป็นอย่างดี คุ่มค่า โดยใช้บทกลอนที่สั้น ไพเราะดี และใช้เวลาไม่มากนัก

หนังสกุล เสียงแก้ว เป็นผู้ที่มีความสามารถในการเขียนบทเกี่ยวจอกเป็นอย่างดี ได้เขียนบทเกี่ยวจอกที่ดีทั้งรูปแบบและเนื้อหา ไว้ไม่น้อยกว่า 18 บท ดังนี้

บทเกี่ยวจอกของหนังสกุล เสียงแก้ว บทที่ 1

เทศกาลเมืองสงขลามีมหาชน

ไฟสง่าฟ้าสว่างอยู่กลางหาด

ยอดสนรายคล้ายวิวเป็นทิวงาน

ไอ้เกาะหนูยังดูเห็นเป็นเกาะหนู

หากโลกนี้ยังมีลับลี้กับกัลป์

หาดทรายแก้วดูเหมือนแก้ววับแววหู

ขาดใจตายกลายเป็นศิลา

ดึกปานนี้ซึ้งมองเห็นสองเกาะ

ชมธรรมชาติวาดเสน่ห์ไว้ริมทะเลวน

“นั่งชมวิวด้วยชีวหางานป่าสน

ดูมากล้นหลังไหลมาในงาน

กระซิบสาดคลื่นลมผสมผสวน

กระแสนางามระยับจับแสงจันทร์

เกิดมาคู่เมืองสงขลาเหมือนฟ้าเสกสรรค์

เกาะหนูนั้นยังอยู่คู่โลกา

แมวกับหนูแย่งกันด้วยตันทนา

ลอยคองคาเลียบขวางอยู่กลางวน

เหมือนเพิ่มเพาะความโสภานให้กับงานป่าสน

แล้วเทพช่วยดลชื่อหนังให้มันดังขึ้นกว่าเดิม”

(คู่แล้วไม่แคล้วกันอีก)

บทเกี่ยวจอนั่งสกุล เสียงแก้ว บทที่ 2

เป็นของขวัญชิ้นใหม่จากใจจริง
อ้างถึงคำโบราณตำนานทาย
หากทำตัวสวยเพลนเกินพอดี
ดูตัวอย่างนางวันทองเมียของขุนแผน
แต่ทุกวันนี้เล่านางสาวไทย
ดังดอกไม้ชายหนุ่มรุ่มกันเด็ด
เป็นผู้หญิงหลายชายแนบกายเซย
น้องสวยเพียงแค่นี้ก็ดีแล้ว
ผู้ชายดีถึงจะมีเพียงหนึ่งคน

“เริ่มลำนนำด้วยคำเตือนเพื่อนผู้หญิง
เพื่อเป็นสิ่งแทนตอบมอบไมตรี
กล่าวเอาไว้เตือนจิตของอดีต
เป็นเทพีแล้วมันมักจักเป็นภัย
เพราะสวยแสนต้องมาน้ำตาไหล
ไม่เห็นใครจะสุขล้นสักคนเลย
เลยต้องเสร็จไปทุกคราวเพื่อนสาวเหย
มักลงเอยด้วยน้ำตาสิ้นค่าคน
คงคลาดแคล้วจากภัยไปหลายหน
จะนำน้องพ้นความทุกข์สุขนิรันดร”
(รักในสายฝน)

บทเกี่ยวจอนั่งสกุล เสียงแก้ว บทที่ 3

“ทั้งโลกานารมีเพียงหนึ่ง
รักแนบอภกกอดตลอดไป
โลกนิยมสมญาเรียกว่าแม่
ถนอมบุตรสุดซื่อคือมารดร
บางแห่งเรียกชนนีดีเหมือนพระ
แม่เคยปลอบแม่เคยปลุกอยู่ทุกวัน
จะสูญเสียดินฟ้ามหาสมุทร
ตั้งแต่แม่ให้กำเนิดเกิดกายการ

ผู้ที่พึงใจรักไม่ผลัดไต่
ด้วยน้ำใจแท้เที่ยงไม่เกียงงอน
ผู้รักแท้บริสุทธิ์ไม่หลุดถอน
ตามสุนทรช้องเกี่ยวอันเดียวกัน
ให้อุระก่อเกิดกำเนิดฉัน
ให้ลูกนั้นอยู่รอดตลอดกาล
ไม่สิ้นสุดพระคุณแม่แม่ไพศาล
นับเนิ่นนานแม่เฝ้าแต่เฝ้าโลม”
(เจ็ดมหัศจรรย์)

บทเกี่ยวจอนั่งสกุล เสียงแก้ว บทที่ 4

“ฟ้าสกาวดาวสว่างนภาองค์พื้น
ดอกกลิ่นทมนมสวรรค์หรือกรรณิกา
ไกลลลกาแกแข็งแซ่เสียง
เหล่าสิงโตโคถึกคึกคะนอง

ระรวยรีนประทินหอมแต่กลิ่นบุปผา
กระดังงามันบานแบ่งขึ้นมารับแสงทอง
ส่งสำเนียงไผ่ผินบินผยอง
ต่างลำพองล่องเชิงระเริงไพร

เหล่าชะนีลิงค่างต่างห้อยโหน
ฝูงสัตว์ตีนร่อนรมย์ออกชมไพร
มวลงหมอกมืดยดยาวคราวฟ้าสาง
แล้วเลื่อนหายละลายลาครารุณ
แต่น้ำค่างที่โลมดูบจับใบไม้
ขอพรเทพเทวัญหรือในชั้นฟ้า

โดดกระโจนอยู่ไปมาปลายพฤษภาไสว
กึกก้องในแดนวนาเมื่อเวลาอรุณ
ลอยเป็นทางทิวทอดขึ้นจับยอดเขาขุน
ด้วยไออุ่นของสุรีย์เมื่อยามรุ่งทิวา
ดูคล้ายคล้ายเพชรเจียรระโนเกาะที่ใบพฤษภา
แล้วให้ชื่อข้าสกุลหนึ่งดีเด่นดังขึ้นกว่าเดิม”
(คู่แล้วไม่แคล้วกันอีก)

บทเกี่ยวจอกของหนังสือเสียงแก้ว บทที่ 5

เบื้องประจิมทิศมีคีรีราย
ไฉ่รอนรอนอ่อนแสงแขวงบรรพต
ฟ้ามีดมนหม่นหมองไม่ต้องตา
ยามราตรีมีดาวเฝ้าฟ้ากว้าง
หนาวอารมณ์ลมพาซาบไฟ
นั้นรักซ้อนซ้อนชูดูงามสม
โพदानตุ่มพุ่มพองดูต้องตา
ไฉ่ดอกใดไหนบ้างที่ว่างความหวัง
แต่ตัวพี่มีกรรมสุดจำจ้อง

“เมื่อเวลาอัสดงลงลับหาย
หม่อมวลไม้ดูเรียงรันก่อนตะวันจะลับลา
แล้วเลี้ยวลดลับช่องห้องเวหา
เหลือดาราณันบแสนอยู่แดนไกล
หยาดน้ำค่างเริ่มโรยโปรยปลิวไหล
หอมอายไอยมเรศเกสร
แมลงดมดีมลงเสียแล้วหรือน้องหนา
ภูผิ่งมาชมโฉมน้ำวโลมลง
พี่ขอส่งจอกเฝ้าเป็นเจ้าของ
แล้วขับกล่อมน้องด้วยคำหวานไว้เป็นพยานใจ”
(มรสุมชีวิต)

บทเกี่ยวจอกของหนังสือเสียงแก้ว บทที่ 6

“สุรียันพลันลาเหลี่ยมหล้าโลก
ดูดวงดาวพราวพร่างกลางนภา
รัศมีนีออนสะท้อนแสง
พฤษภาสินธุ์ดินดอนร้อนคลายเคล้า
มวลงมาลัยไพรพลันสีสิ้นสาด
กระต่ายเด่นเห็นจันทร์ไฟฝันชม
เหล่าล่องไนไหลหลงประจัจจิต
นิกหนุ่มสาวหนาวสุขุมกอดกัน

จันทร์แยมโยกเยยมเยียนเวียนหันหา
พริ้วพริ้วพริ้วเพริศพรายเรียงรายราว
สาดโลกแหล่งโลมลมพริ้งพรมหนาว
ไอองหนาวน้ำค่างสร้างอารมณ์
เดียรรดาชเบ่งบานประสานผสม
เรไรรมหริ่งร้องก้องแก้วกรรณ
กำเริบฤทธิ์แรงตันทาต้องตาหัน
พื้นเพศพันธุ์หนีไม่ได้หน่ายไม่มี

ไอ้กำสรวลควนล้ำรำเรื่องรัก
 เนื้อกลิ่นสาวกล่าวเนื้อศิลป์ทั่วอินทรีย์
 ภูผึงพันธุ์มันเมาเสาวรส
 ในโลกีย์หนีไกลไม่มีทาง
 หนาวน้ำค้างกลางแจ้งแสงจันทร์ฉาย
 หอมบัวตุ้มกลุ้มตัวกลิ้งกลื่นเตย
 ดอกพุดมพุ่มต่อล่อหลายหลั่น
 ไม่กล้าหาญคลานหาบัวบัวทอง

แรงสลักรักแสงสุดแห่งหนี
 มวลมาลีหอมทั้งนั้นไม่ทันนาง
 แผลงหม่อมมุงสมานหวานไม่ห่าง
 หนุ่มไม่ร้างนางก็รุ่มชุ่มชมเชย
 หอมดอกไม้ลมรวนหวนระเหย
 อยากกอดเกยดอกบัวแต่กลัวบอง
 ไม่กล้าฝันใฝ่เฝ้าเพราะบัวมีเจ้าของ
 ขอขบร้องเรียงรายไว้อาลัย”
 (รักในสายฝน)

บทเกี่ยวจของหนึ่งสกุล เสียงแก้ว บทที่ 7

“ถ้าบินได้คล้ายกับนกจะโผผกผิน
 จะขบกล่อมโลมเล้าพะนำวพะนอ
 แต่การงานหน้าที่นี้ก็สำคัญ
 มาพบกันเพียงหนึ่งคืนก็พอชื่นใจ
 มาดูหนังนั่งให้ดีอย่าให้หวิหาย
 อย่าขิกขกหล็อกเหล็กกับเด็กบ่าวบ่าว
 หนึ่งพักเที่ยงน้องอย่าเลี้ยงไปที่มิดมิด
 ถูกทำลายแล้วไร่ฝ้ายจะเป็นไร่คง
 จะราศีมีราศีสิ้นชื่อเสียง
 ถ้าไปไหนน้องอย่าไปเพียงคนเดียว

ผมจะบินไปเยี่ยมเยือนทุกเรือนหอ
 จนแม่พ่อนอนหลับแล้วผมค่อยบินกลับไป
 จะพบกันบ่อยบ่อยก็ดูจะไม่ค่อยไหว
 ผูกมิตรใหม่หว่านพืชขยายเหอให้ยี่ดยาว
 ฟังพี่ชายจะปาวร้องไว้กับน้องสาวสาว
 ที่เดินเข้ามาปุ่สาดอาจจะร่วมวง
 บ่าวตามติดจะเข้าใจว่าไก่หลง
 ถ้าเธอหลงไปง่ายง่ายจะแหกเป็นไร่เจ้าเดียว
 ถ้าพลาดเพเลียงไปจนหมดพ่อแม่ออกกินเหนียว
 ถ้าไปเที่ยวแล้วพี่จะส่งน้องจระวังตัว”
 (เพื่อนเราเผาเรือน)

บทเกี่ยวจของหนึ่งสกุล เสียงแก้ว บทที่ 8

“อันพืชพันธุ์บรรดาที่อาศัย
 เราทำนาหว่านผลกุศลแรง
 อันยาหย้าทำมนตร์ดลคาถา
 ถ้าบุญช่วยอวยให้ได้ดำรง
 มีสินทรัพย์นับล้านไม่ปานเปรียบ
 คบมิตรชั่วตัวร้ายได้ทุกช้วน

ทำสิ่งใดยอมได้รับผลไม่ปนแฝง
 จะเบาแบ่งบาปกรรมให้ต่ำลง
 ต้องกายยามเคราะห์โศกโรคไหลหลง
 ถ้ากรรมส่งเสริมด้วยจะม้วยมรณ
 ไม่เท่าเทียบความดียิ่งโตกว่าสิงขร
 ไม่เท่าตอนที่เรโศกโรคโรค

รักสิ่งอื่นหมิ่นแสนในแดนจักร
บรรดาแรงที่ในแหล่งพสุธา
อย่าโทษทฤตภูตพญาเทวฤทธิ
อย่าโทษครุหมู่ปราชญ์ญาติวังศ์
หม้อแก้วใช้ทายว่าลมกล้าจัด
แม่ मदชี้ว่าผีโกรธลงโทษเทียว

ไม่เท่ารักตัวแท้แน่หนักหนา
ไม่แข็งกล้าเหมือนแรงกรรมที่ต่ำลง
อย่าโทษทศภูตพาประหง
โทษกรรมสงที่เราสร้างมาอย่างเดียว
โหรทายตัดว่าเคราะห์โชคจึงโคกเสียว
ปราชญ์พวกเดียวที่แนะนำว่ากรรมตน”
(เชลยรัก)

บทเกี่ยวจอกของหนังสือเสียงแก้ว บทที่ 9

“โลกมนุษย์เกิดมานานหลายล้านปี
จากบุพกาลผ่านมาถึงยุคทาสทารุณ
กระแสนคลื่นประวัติศาสตร์ทุกชาติในโลก
พัฒนาก้าวไปในกลุ่มชน
ต่างสรุปบทเรียนการเวียนว่าย
มีหลอกล้อยอคำหรือประจาน
มีคุกคามปราบปรามหยามแล้วยกย่อง
อย่าหลงไหลในวัฏอนิจจัง
สร้างสถิติคิดก้าวไวยาวยอด
กาลเวลาซ้ำสายไม่สำนึก
เกิดทั้งทีในชีวิตคิดไว้บ้าง
อย่าทะนงหลงไหลว่าไม่ตาย
จะนายทุนหรือเศรษฐีผู้ดีใด
จะชวานาหรือชาววังหรือที่ยังขอตาน

โลกเรานี้หมุนวนชีวิตคนก็หมุน
ศักดิ์นาทุนนิยมสังคมน
ย่อมจะโยกตามกงล้อข้อเหตุผล
สังคมนย่อมได้พบประสบการณ์
เกิดแล้วตายทุกชีวิตกิจของสังขาร
และมีการสรรเสริญเจริญแล้วพัง
เป็นเรื่องของผู้ที่มีความหวัง
ผู้เด่นดังเคยเด่นดับอย่างลับลึก
ครั้นใกล้ดวงดาววายได้รู้สึก
แม้แต่คึกคะนองลองจึงต้องตาย
หันมาสร้างความดีมีทันสาย
เราหญิงชายชนทุกชั้นต้องอันตรายาน
หรือยิ่งใหญ่ในยุทธจักรอัครฐาน
เมื่อถึงกาลแล้วเหมือนกันนั่นคือตาย”
(กุญแจการเมือง)

บทเกี่ยวจอกของหนังสือเสียงแก้ว บทที่ 10

“โลกหมุนวนชีวิตคนหมุนไปตามโลก
วันเวลาเป็นเงินทองของสำคัญ
อนิจจังสังขารนานมาแล้ว
ไม่จำกัดบุคคลจนหรือมี

สุขทุกข์โคกหมุนเวียนเปลี่ยนแปลงผัน
เราขยันหมั่นทำควรประกอบแต่กรรมดี
ทุกคนไม่แคล้วตายจากเป็นซากผี
ตายถมพื้นปฐพีมีทานทน

อย่าทะนงหลงว่ายังหนุ่มสาว
 ตราบใดโลกของมนุษย์ไม่หยุดวน
 อายุเราล่วงไปใครจะมาห้าม
 พระพุทธองค์ทรงสอนก่อนจากไป
 เกิดชาตินี้เรื่องความดีควรที่จะสร้าง
 สัตว์มีเนื้อเขาหนังทั้งเขี้ยว
 อย่าลืมหิวแมวเมาเขลาด้วยตัณหา
 ควรสร้างสรรค์ความดีเด่นบำเพ็ญทาน
 ส่วนทรัพย์สินเงินทองของนอกกาย
 ได้แต่ชั่วคราวดีมีเท่านั้น
 หว่านพืชลงคงหมายได้รับผล
 ผมนายหนังหนังวอนว่าก่อนตาย

ไม่แก่ไม่เฒ่าลืมหิวไรเหตุผล
 ชีวิตคนย่อมหมนเวียนแปรเปลี่ยนไป
 ทุกโมงยามเรียกคืนมาได้ไหน
 ว่าอย่าหลงไหลด้วยโมโหโลกไภรธา
 ไว้ในทางมีประโยชน์โปรดศึกษา
 จะมีค่าต่อเมื่อตายหลายประการ
 พิจารณาเสียให้ซึ่งถึงแก่นสาร
 อย่าระรานพาลผิดคิดฆ่าฟัน
 ยามเราตายไม่ได้พาไปสวรรค์
 ควรขยันหมั่นทำความดีกำจาย
 แต่สร้างกุศลกรรมดีมีสลาย
 ให้หญิงชายพยายามสร้างแต่ความดี”
 (โลกปัจจุบัน)

บทเกี่ยวจอกของหนังสกุล เสียงแก้ว บทที่ 11

“ยกเวลามาดูรู้ว่าห้าทุ่มเศษ
 รัตติต้องครองความมืดคู่อียาว
 บางดวงเขียวบางดวงขาววิบวาวแสง
 ทุกดวงเด่นเป็นท่าสง่างาม
 สีบางดวงช่วงไซกโลกยกย่อง
 เกือบเท่าจันทร์วันแจ่มแสงกระจ่าง
 บางดวงดาวเท่าเม็ดผัดประหลาด
 นักดารารว่าอยู่ไกลไม่นิยม
 นั่งชมดาวพราวตาอุราคลัง
 นึกชนชาติอเมริกาเขากล้าดี
 ขึ้นเหยียบจันทร์ขึ้นนำทำไปได้
 นับแต่ครั้งหลังล้ำโบราณ
 เขาขึ้นไปดูรู้เท่ามาเล่าว่า
 ข้าไม่มีอากาศประหลาดดี
 นำกรวดทรายหลายกิโลมาไซ้เช่น

อยู่ในเขตของน้ำค้างสร้างความหนาว
 ดูดวงดาวเด่นดีราศีงาม
 บางดวงแดงริบหรือสีอร่าม
 แต่ย่อมมีความผิดแผกออกแตกต่าง
 ว่าสาดส่องแสงงามอร่ามสว่าง
 มันอยู่ห่างไกลราหูแต่ยังมีผู้ชม
 ด้านแสงสาดก็ไม่มีมิสวอยสม
 ไม่ขอชมดวงดาวที่ไม่เข้าที่
 อารมณ์หนังกลับคิดผิดวิถี
 ได้ขับชื่ออะพอลโลไพทียาน
 ดูคล้ายคล้ายกับเขามีปาฏิหาริย์
 มนุษย์ผ่านจันทร์หาหาไม่มี
 ไม่มีหญ้าไม่มีไม้สายวิถี
 มีพื้นที่ลึกลุ่มเป็นหลุมบ่อ
 ว่ารู้เห็นธรรมชาติประหลาดหลอ

เขาขึ้นไปหลายครั้งยังไม่พอ
 นึกความรู้อยู่โรงเรียนครูเพียรสอน
 สองดวงจันทร์อันวิจิตรก็ติดใจ
 ส่วนดาวพุธสุดวิไลไกลถนัด
 ไต่กว่าดาวอื่นใดในจักรวาล
 เรื่องดาวพฤหัสบดีว่าใหญ่อยู่ในยุค
 นึกดาวเสาร์วงแหวนที่แสนไกล

เรานึกท้อใจมากเพราะอยากไป
 หนึ่งคือตอนดวงอาทิตย์คิดสงสัย
 ถัดนั้นไปอีกเล่าดาวอังคาร
 ดาวพฤหัสบดีใสมากมหาศาล
 ประวัติการณ์ชี้แจงจึ้งแจ้งใจ
 ส่วนดาวศุกร์ส่องแสงอยู่แจ้งใส
 แต่เราอยากไปดาวเสาร์เอาหินทราย”
 (ขุนศึกเกาะแก้ว)

บทเกี่ยวของของหนังสือเสียงแก้ว บทที่ 12

“อุปโลกนโลกนี้ตั้งนิมิต
 เอเชียนี้มีมืดมาบังตา
 โลกมนุษย์สุดกว้างทางยาวยืด
 โลกหมุนไปไม่หยุดสุดตามทัน
 เข้าหกเจ็ดนาฬิกาฟ้ามีแดด
 เห็นแต่ดาวพราวพร้อยดั่งพลอยเขียว
 เมฆใหญ่ลอยล่องเต็มท้องฟ้า
 เกิดลมพัดเอาก้อนเมฆบัง
 เป็นขึ้นอีกลมพัดอีกหลักกันไม่ได้
 เมฆยิ่งเกิดลมยิ่งกล้าพัดพาไป
 คุณทั้งหลายที่ได้มองจงตรองตรึก
 ว่าโลกนี้มีแต่อนิจจัง
 พระศาสดาว่าโลกนี้มีประเสริฐ
 สารพัดสัตว์มนุษย์ต้องสุดทาง
 ส่วนพระองค์ทรงตั้งอธิษฐาน
 ว่ามีเกิดดับแล้วไม่มีมาต่อไป
 พระนิพพานท่านว่าสุขไม่ทุกข์ร้อน
 ลุงหรือป้าที่มาฟังถ้าคุณหวังนิพพาน

ทั้งสี่ทิศมืดมัวทั่วทิศา
 อเมริกาเขาสว่างเป็นกลางวัน
 ที่นี้มีมืดที่โน่นสว่างดั่งสร้างสวรรค์
 แต่ตะวันดวงนี้อยู่ที่เดียว
 พอสิบแปดนาฬิกาฟ้าเขียว
 ยังมีเกลียวลมพัดระบัดบัง
 เป็นรูปสัตว์ทั้งหลายคล้ายเรื่องหนัง
 ออกแตกพังพลัดพรายสลายไป
 แรงพระพายทำงานเมฆก็ทานไม่ไหว
 เป็นวิสัยเกิดดับกับโลกัง
 จะรู้สึกขึ้นภายในเหมือนใจหนึ่ง
 ก้อนเมฆทั้งทั่วทั่วเป็นตัวอย่าง
 สิ่งใดเกิดนั้นดับไปลับห่าง
 เกิดเป็นร่างแล้วแตกดับลับโลกไป
 ต่อบุญทานที่ท่านสร้างไม่ว่าปางไหนไหน
 ตัดอาลัยลวงลึบสู่นิพพาน
 เหมือนหนึ่งนอนหลับสนิทนิมิตหวาน
 แล้วจงทำทานและถือศีลจะภิญโญ”
 (เจ็ดมหัศจรรย์)

บทเกี่ยวจอกของหนังสกุล เสียงแก้ว บทที่ 13

“ถ้าคนเราเลือกกำเนิดเกิดเองได้
 ผมเป็นหนังจะขอตั้งสี่จวจา
 หากเธอร้อนผิวกายให้ระทม
 หากเธอหนาวจะเอารักเข้ามาเป็นทุน
 หากเธอหิวพี่จะเกิดมาเป็นอาหาร
 หากเธอไข้พี่เป็นยามาจนเจือ
 หากเธอขาดสายสร้อยจะห้อยคอสาว
 จะสวมคอคอนางที่สำอางองค์
 หากขาดเสื้อเนื้อนางว่างเสื้อผ้า
 หากเธอขาดแหวนสวมก้อยอย่าน้อยใจ
 หากถึงคราวหนาวอนาถขาดหมอนข้าง
 หากอยู่เดียวเปลี่ยวใจไผ่ละเมอ
 แต่เราเลือกเกิดกันมิได้ดอกยายหนา
 ผมกำเนิดเกิดเป็นหนังยังหวังใจ
 ไปที่ไหนก็ตั้งใจแต่แสดงหนัง
 ไม่ได้ต้องการไทรดอกคุณเหอในการมา

จะเกิดเป็นอะไรสุดแต่จะคาดปรารถนา
 เกิดชาตินี้และชาติหน้าให้เกิดมาเพื่อคุณ
 จะเกิดเป็นลมช่วยพัดสะบัดหมุน
 ขอเกิดมาเป็นผ้าอุ่นพอได้จนได้เจือ
 ให้รับประทานบายบายไม่หลอเหลือ
 เกิดมาเพื่อความใช้ของเธอจะหายลง
 เกิดใหม่เล่าขอเป็นสร้อยพอได้สวมห้อยส่ง
 ให้ห้อยลงตลอดเลยพอได้เกยเสื้อใน
 พี่เกิดมาขอเป็นเสื้อเพื่อเธอใส่
 พี่เกิดใหม่เป็นแหวนน้อยสวมก้อยเธอ
 จะเกิดให้นางได้กอดได้หนุนอุ่นเสมอ
 เธอจำเธอพี่ยังอยู่ไม่คู่ใคร
 แล้วบุญกรรมจะนำพาเป็นไหน
 ให้ญาติไกลไกลเรียกใช้มาเป็นทาสสายตา
 ให้ได้รับฟังกันเรื่อยไปผมพอใจแล้วหนา
 ก็ขอแต่จะให้สกุลหนังดังกว่าเดิม”
 (น้ำใจนาง)

บทเกี่ยวจอกของหนังสกุล เสียงแก้ว บทที่ 14

“ท้องฟ้าขาวดาวหายพระพายหวน
 ตามลมหอบมาประกอบเป็นรูปพรรณ
 เป็นนาคคือสุรมือถือง้าว
 คอยสลับเมฆหมุนกลับเป็นกินนร
 แลงามคมหมยิกยื่นดิกเท้า
 เป็นรจนานารีศรีประไพ
 กลับเป็นรูปฤาษีไม่มีอาศรม
 กำลังฉานสมาบัติลมก็พัดพา
 แลทั้งคุ้มันชูห้วยอดตัวหนอยหนอย

เมฆสีนวลหมุนกลมหมุนไปตามลมหัน
 รูปสุบรรณพิทยาแล้วกลับเป็นรูปวานร
 แล้วกลับเป็นสาวเคียงคู่อยู่สลอน
 ยืนรำฟ้อนยวนเยาะแล้วกลับเป็นเงาะไพร
 แล้วกลับเป็นรูปเด็กสาวกายเธอขาวผ่องใส
 ทิ้งมาลัยให้เงาะน้อยแล้วลอยเมฆลับตา
 นั่งยองพรมพนมนิ้วลับเนตรหา
 รูปสิทธาหายวับกลับเป็นรูปพยัคฆ์
 เนตรชะม้อยมองนางกลางไพรศรี

กลับเป็นรูปสิงหกราล้าฤทธิ
 พระพายหอบราชสีห์สุญเสือกก็กลับหาย
 แลสลับซับซ้อนหลายก้อนพัน
 แล้วกลับมาเป็นนายไกรใจเหี้ยมหาญ
 พระพายหอบทั้งคู่ผลุกขึ้นเคียง
 ทางตรงคอแล้วเมฆห่อปิดรูปสอง
 ดูสลับซับซ้อนก้อนมากมาย
 เป็นรูปสัตว์ต่างๆสุดจะอ้างนับ
 ขอเชิญองค์เทพไทในเบื่องบน

ขวางมัทรีงามสรรพตอนเธอกลับศาลาบรรณ
 เมฆละลายกลายเป็นหนูชูหางหัน
 เป็นชาลวันตัวร้ายล่องว้ายเรียง
 เข้าประสานศึกสู้คู่ชื่อเสียง
 นายไกรเหวี่ยงหอกใหญ่เท่าใบพาย
 กลับมัวหมองมืดจี้สุญหาย
 กลับเป็นควายสองตัวหัวเป็นคน
 ท้องฟ้ากลับแจ่มกระจ่างกลางเวหน
 บันดาลดลให้ชื่อหนังสือขึ้นกว่าเดิม”
 (กรรมสนอง)

บทเกี่ยวจอกของหนังสือกลุ่ เสี่ยงแก้ว บทที่ 15

“ยี่สิบสามสิงหาทีวานี้¹
 เนื่องด้วยทูลกระหม่อมจอมประชา
 พรพระองค์ทรงให้กับฝ่ายราษฎร์
 พรพระองค์ทรงประสาทประชากร
 พรประชาสามารถประสาทให้
 พระชนมานผ่านศตวรรษสวัสดิ
 อันศัตรูผู้มียองทำนองทุจ
 รอเรื่องเจ้ากล่าวเรื่องเทศบาล
 ในกิจการงานนี้มีใช้น้อย
 ดูพื้นที่สี่เหลี่ยมเอี่ยมนัยน์ตา
 ทิศทั้งสี่มีเขตตระหง่านสง่า
 บวรพาปรากฏจุดฝั่งชล
 ภายในบริเวณมีเตนท์ซึ่ง
 เป็นยอดแหลมแซมไว้หลายทิศทาง
 ตอนราตรีก็วิจิตรด้วยวิเศษ
 แสงนีออนท่อนยาวราวกลางวัน

โชคเราดีอีกคราวชาวสงขลา
 เสด็จมาเยี่ยมราษฎร์ประสาทพร
 ราษฎร์ประสาทพรประสิทธิ์อดิศร
 ให้ประชาถาวรด้วยความดี
 อย่าเจ็บไข้ไกลทุกข์จงสุขี
 เป็นสิริแก่ประชาข้าราชการ
 ให้จบจุดถึงตัดชีวิตประหาร
 เกี่ยวเหตุการณ์ต้อนรับพระราชา
 ดูเรียบร้อยบรรจง จ.สงขลา
 หน้าศาลากลางตั้งใกล้ฝั่งชล
 อุดรทักษิณังกระทิงถนน
 ประจิมจนถึงหน้าศาลากลาง
 ดูสง่าผ้าฝ้ายสวยสล้าง
 แก้อันนั่งตั้งวางไว้นับพัน
 แสงพรายพรุแดงเหลืองดังเมืองสวรรค์
 ที่ท่อนสั้นตามประสาฐานันดร

¹23 สิงหาคม 2516

มีประจำทำไว้วาเวปพร้าวลาด
ที่ประทับพลับพลาฐานันดร
ที่ต้นไม้ได้สนก็มีคนกวาด
อักษรทรงพระเจริญสรรเสริญดัง
สรุปความตามเห็นเด่นถนัด
ผู้จัดหรือคือนายกเทศบาล

ประชาราษฎร์คอยดูอยู่สลอน
เป็นตอนตอนนรุกรธาจรัส
ดูสะอาดกึ่งใบเหมือนในหนัง
ประจำที่มีทั้งนอกในงาน
ท่านผู้จัดเทศุนเป็นมูลฐาน
แล้วขอให้ท่านมีโชคโยคยืนยาว”
(โลกปัจจุบัน)

บทเกี่ยวจของหนังสกุล เสียงแก้ว บทที่ 16

“ประวัติศาสตร์ของคนดีศรีอยุธยา
เป็นคนดีมีสัจจะวาจาจริง
คอยค้ำค้ำพายเรือพระที่นั่ง
รักษาองค์วงศนารายณ์อยู่ท้ายเรือ
วันดวงดับอัปไซคโกลกร้าย
คลองคดเคี้ยวเกลียวธาราพาเรืองาม
ถูกผู้ชายชื่อสิงห์ผู้จริงใจ
ทูลเจ้าเสือให้ฟาดฟันบันศิริรา
สมัยนี้จะหาใครใจเหมือนสิงห์
ถ้าเปรียบเทียบนักรบการเมืองของไทย
ทำความผิดแล้วไม่กล้าจะรับผิด
พูดด้วยรักนักรบการเมืองทุกคน

เขียนไว้ว่ายังมีชายชื่อพันท้ายนรสิงห์
ตอนนายสิงห์เป็นผีพายนายท้ายเรือ
สมัยครั้งแผ่นดินท้าวพระเจ้าเสือ
พระเจ้าเสือไว้พระทัยเพราะสิงห์คนใจงาม
สิงห์ค้ำค้ำพายเรือล่องเข้าในคลองโคกขาม
ชนกิงขามหักลงในคางคา
ไม่หวั่นไหวเข้ากราบองค์อยู่แทบบาทบงสา
เสือต้องฆ่าเพื่อนสิงห์ดูแล้วยิ่งเศร้าใจ
ชื่อสัตย์จริงสิงห์ยอมตายจะหาได้ที่ไหน
จะหาใครชื่อสัตย์จริงเหมือนนายสิงห์สักคน
เที่ยวเบือนบิดซื้อเวลาเที่ยวคิดหาเหตุผล
ว่าเล็กเป็นคนกังฉินแล้วแผ่นดินเราเจริญ”
(อำนาจศิลป์)

บทเกี่ยวจของหนังสกุล เสียงแก้ว บทที่ 17

“ประเพณีไทยแท้แต่ก่อนนั้น
ไหว้คุณพ่อไหว้คุณแม่ไหว้ครูบา
ถ้าเห็นว่าเหมาะสมก็พนมมือไหว้
ถ้าวัยอ่อนกว่ากันเราไม่อัญชูลี
แต่บางคนเกิดมาอาชีพไหว้
ไหว้คนเฒ่าไหว้วัยรุ่นไหว้คุณครู

เมื่อพบกันพนมมือไหว้ใช้หัตถา
ไหว้ปู่ย่าไหว้พระสงฆ์องค์มุณี
ประเพณีรักษาไว้อย่าให้หมองศรี
จะหมดราศีหมดค่าไม่น่าดู
เขาไหว้สวดยเกือบตายไหว้สวดยหู
ไหว้คุณหนูไหว้ประจำพร้อมทั้งส่งสำเนียง

หัดดีชาหัดดีศรีรับเราก็รับไหว
 ไหว้ขวาไหวซ้ายตรงส่งสำเนียง
 ตอนหาเสียงยังไม่เสร็จไหวกันเข็ดแขน
 ยิ่งเศรษฐกิจล้มละลายตายทั้งเป็น
 พวกนักไหว้หายหัวตัวไม่อยู่
 รออีกนิดอย่าคิดมากลำบากใจ

เขาไหว้สวยเกือบตายเพราะเขาไหว้หาเสียง
 เพราะการไหว้หาเสียงต้องไหว้เข้าเที่ยงเย็น
 พอได้เป็นผู้แทนไม่มายกแขนให้เราเห็น
 ไม่เคยเห็นหน้าผู้แทนนึกแค้นใจ
 ไปกกอีหนูนักร้องอยู่ในห้องอาหารไหน
 ถ้าวันไหนยุบสภาแล้วมันต้องมาไหว้เรา”
 (เจ้าฟ้าพเนจร)

บทเกี่ยวจของหนังสือเสียงแก้ว บทที่ 18

“ในราตรีกุลจะเตือนกับเพื่อนหญิง
 เรื่องความรักอย่ามั่งง่ายให้ระวัง
 รักษาบวลงสาวเมื่อคราวสืบหก
 อย่าหลงบ่าวรูปหล่อที่เข้ามาขอควง
 อย่าหลงบั้งหลงดาวที่เข้ามาเข้าหยอก
 ถ้ารักแท้ก็ให้พ่อแม่ของเขายอม
 เป็นสตรีมีศักดิ์น้องอย่ารักง่าย
 อย่าคิดว่าพ่อรูปหล่อที่มาขอแต่งงาน
 ชวนพี่หมวดหน้าใหม่จะไปบ้านหนู
 เพียงวันแรกรู้จักรักไว้เป็นแฟน
 เมื่อเป็นเมียน้อยเขาแล้วน้องจะต้องนั่งร้องไห้
 เมื่อคิดคิดแล้วจะแค้นเมื่อถูกเขว่นว้ว
 เด็กสาวสาวชาวบ้านน่าสงสาร
 อย่าหลงเนคไทใส่เสื้อขาวรองเท้าแวว
 น้ำขอโทษหนูอย่าด่ากับน้ำกูลหนึ่ง
 ได้ถูกขังยามยามดีก็นาทีทอง

ไว้สักสิ่งในแบบศิลปินหนึ่ง
 อย่าลิ่งลิ่งโลดเผนเดียวจะโดนเขาลวง
 อย่าลกลกเปิดช่องของที่เธอหวง
 เกสรจะร่วงกลีบจะแห้งถ้าปล่อยให้แมลงตอม
 จะถูกหลอกลวงชมถูกเขาดมกลิ่นหอม
 เมื่อเห็นพร้อมแล้วติดตอให้มาขอแต่งงาน
 อย่าถือว่าเจ้านายที่สูงศักดิ์แล้วเขาจะรักหอมหวาน
 เขาคือทหารหรือตำรวจที่มาตรวจชายแดน
 เพราะอยากให้เขากินหมูสวรรค์พรรณเป็นแผน
 จะคั้งแค้นที่หลังครั้งเสียตัว
 เมียหลวงเขาร้ายปากมากที่มาด่าฉากหัว
 เหมือนเรือรั้วเข้าคลองจอดไม่ต้องแจว
 ถ้านายเข้าบ้านตั้งกองแล้วก็มีห้องกันเป็นแถว
 หล้าเข้าแล้วมันถอดยากหากไม่ตรอง
 ให้อ้อยชั่งเธอจำใจจำไว้ใส่สมอง
 แล้วสกุลลงบริการให้ท่านฟัง”
 (กำแพงศักดิ์นา)

14. ภูมิปัญญาด้านการสร้างบทสนทนา

บทสนทนา คือ คำพูดที่ตัวละครพูดโต้ตอบกัน ซึ่งผ่านการเลือกสรรแล้วว่า เหมาะสมกับภูมิหลังและลักษณะนิสัยของตัวละคร

ในการเขียนบทหนังตะลุง หรือนิยายหนังตะลุงเพื่อนำไปใช้แสดงหนังตะลุงนั้น ผู้เขียนบทหนังตะลุงต้องเขียนบทสนทนาของตัวละครต่าง ๆ ซึ่งตนได้สร้างขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ บทสนทนาของตัวละครที่ถือกันว่าดี ต้องมีคุณสมบัติประการใดประการหนึ่ง หรือหลายประการต่อไปนี้อย่างครบถ้วนคือ 1) เหมาะสมกับภูมิหลังและลักษณะนิสัยของตัวละครนั้น ๆ 2) กระชับคมคาย ให้ความรู้และความบันเทิง 3) สามารถสะท้อนสภาพสังคม วัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ของสังคมนั้นได้ดี 4) ช่วยให้เรื่องดำเนินไปได้ด้วยดี

บทสนทนาที่ปรากฏในบทหนังตะลุงส่วนใหญ่จะเป็นร้อยแก้วแต่มีบ้างที่เป็นร้อยกรอง บทสนทนาที่ปรากฏในบทหนังตะลุงของหนังสกุล เสียงแก้วมีทั้งที่เป็นร้อยแก้วและร้อยกรอง หลายบทเป็นบทสนทนาที่ดี กล่าวคือ เหมาะสมกับภูมิหลังและลักษณะนิสัยของตัวละครนั้น ๆ กระชับคมคาย ให้ความรู้และความบันเทิง สามารถสะท้อนสภาพสังคม วัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ของสังคมภาคใต้ได้ดี ช่วยให้เรื่องดำเนินไปได้ด้วยดี ดังเช่นบทสนทนาดังต่อไปนี้

บทสนทนาในเรื่องกำแพงศักดิ์นา เป็นบทสนทนาที่เหมาะสมกับภูมิหลังและลักษณะนิสัยของตัวละคร 2 ตัว คือ เท่ง ซึ่งเป็นชาวบ้านยากจนแต่ปากเก่ง หัวหมอ โต้ตอบจับใจ กับพระไพนวงค์ ซึ่งเป็นชนชั้นผู้ปกครองที่คิดแบบผู้ปกครอง กระชับคมคาย ให้ความรู้และความบันเทิง สะท้อนสภาพสังคมและวัฒนธรรมภาคใต้ได้ดีหลายประการ เช่น เป็นสังคมที่มีชนชั้น หัวหมอ มีปัญหาความขัดแย้งทางความคิดบางประการ เช่น การรับค่านิยมจากตะวันตก เป็นต้น ชาวบ้านภาคใต้นิยมใช้คำภาษาไทยถิ่นใต้ เช่น ไหร (อะไร) เติน (ท่าน) หก (โกหก) เคย (กะปิ) ซิงหมี (มิเช่นนั้น) และสำนวนไทยถิ่นใต้ เช่น ฟ้ำผ่าไปเร (ให้ตายเถอะ ให้ฟ้ำผ่าเถอะ) แดกเลือด (กิน ทาน รับประทาน) ตุงหัวตีนเซอ (กระโดดตีลังกา ถึงอกถึงใจ สะใจ) ได้แรงอก (ถึงอกถึงใจ อร่อยสะใจ) เหล่านี้เป็นต้น ดังนี้

หนู้ย : ไอ่เท่งกูแล ๆ หมันหนักไปแล้ววั้น

เท่ง : ไม่ ไม่หนักพอดีนี ฟ้ำผ่า คือ ประการแรก ผมจะถามพระองค์ว่า พระองค์เกลียดเอามากเทียวหรือกับคนจน

ไพนวงค์ : เกลียดที่สุด

- เท่ง : ที่นี้ผมจะถามที่ว่า เหตุไฉนที่พระองค์เกลียดคนจน คนจนสร้างความเดือดร้อน
 ไฉนให้กับพระองค์มั่ง...คับผม คนจนมาลักสารเดินเหิน คนจนมาลักโกเดินเหิน
 คนจนมาขี้ใส่หัวใดเดินเหิน หรือคนจนมาทำไฉนให้เดินเจ็บข้าไฉน ไม่ทราบ...
 คับผม
- ไพณูวงศ์ : ที่เราเกลียดคนจน เพราะคนจนมันถ่วงความเจริญของชาติ
- เท่ง : แล้วคนรวยล่ะคับ
- ไพณูวงศ์ : คนรวยคือผู้ที่ฟื้นฟูชาติให้เจริญ
- เท่ง : งั้น เดินพูดจริงหรือพูดหก ไฉนความเจริญ ที่คนรายนำมาคือไอ้ไฉนคับ
- ไพณูวงศ์ : ความเจริญที่คนรายนำมาให้ ก็คือ คนรวยเขามีโอกาสได้ไปเที่ยวต่างประเทศ
 แล้วนำความเจริญ นำวัฒนธรรมต่างประเทศเข้ามาใช้ในเมืองไทย เราถึงได้เจริญ
- เท่ง : วัฒนธรรมของพวกตะวันตกก็ ไอ้พวกที่แก้ผ้าอาบแดดก็ งั้นเหอความเจริญที่
 นำมาสู่ประเทศชาติ นั้นควรจะเรียกว่า นำความอุบาทว์มาสู่บ้านเมืองมากหว่า
 ประเทศไทยเราเป็นประเทศที่มีวัฒนธรรมและศีลธรรม ไม่ควรที่จะมาตั้งสมาคม
 อาบแดด ไม่ควรที่จะมาแก้ผ้าอาบแดด ซึ่งเป็นการทำลายวัฒนธรรมเดิมของเรา
 โดยสิ้นเชิง อีกอย่างที่พระองค์ว่าความเจริญมันมากับความร่ำรวยนั้น ผมว่ายังไม่
 ถูก ถึงถูกกะไม่เต็ม ผมอยากจิตรว่าประเทศไทยเราที่มีถนนหนทางให้รถ
 ของคนรวยวิ่งอยู่เดี๋ยวนี้งั้น ถ้าไม่มีคนจนแล้ว ถนนนั้นจะเกิดมีขึ้นได้
 หรือไม่คับผม
- ไพณูวงศ์ : ทำไมที่จะมีไม่ได้ ในเมื่อคนรวยมีเงินจ้าง
- เท่ง : จ้างใครไม่ทราบ
- ไพณูวงศ์ : จ้างคนจน
- เท่ง : ถ้าไม่คนจน จ้างใคร
- ไพณูวงศ์ : ถ้าไม่มีคนจนก็พวกคนรวยเราช่วยกันทำสิ
- เท่ง : ทำหรือ ชุด ๆ จวก ๆ นี้ เคยทราบข่าวว่า ถ้าแก่ไหนจอบกินตีนเอามั่ง เพราะ
 ชุดหนน
- ไพณูวงศ์ : ใช้รถแทรกเตอร์คันเอาสิ
- เท่ง : ไอ้รถแทรกเตอร์ที่ซื้อมาตั้งไว้ดูหนนนั้น มันเล่นไปตนเอง เหอว่าถูกขับไปละผม
- ไพณูวงศ์ : ก็เราจ้างเขาสิ
- เท่ง : จ้างใครคับผม จะจ้างเศรษฐีไหนให้ขับรถแทรกเตอร์ คับผม
- ไพณูวงศ์ : จ้างคนจน

เท่ง : ว่าหาไม่คนจน คนจนเขายากหมดแล้ว ยังคนรวยเพนิ แล้วพระองค์จะจ้างใคร ละ พระองค์เห็นความดีของคนจนมั่งแหละคับ ทุก ๆ ประเทศถ้าไม่มีคนจนอย่า ว่าแต่จะสร้างถนนเป็นสิบ ๆ สาย แม้แต่ตึกที่คนรวยจะนอนเอากันสังวาสกัน กะหาไม่คับ เพราะไม่มีใครทำ ให้พระองค์นี้กัพันราน พลังเกือบทุกอย่าง จะต้องมาจากคนจน คนจนขุดดิน คนจนฟันไม้ คนจนสร้างถนน คนจนสร้าง โรงเรียน คนจนสร้างตึกแถว สรุปว่าคนจนสร้างทุกอย่าง แล้วยังถูกกดค่าแรง เล่า ไม่ว่าจะทำไ้อั้ไหน คนจนจะต้องเป็นเบี้ยล่างคนรวยเสมอ ต้องถามคนรวย เสมอ ทำงานให้เขา ก็ถามเขาว่าให้วันละกี่บาทละถ้าแก่ ขุดดินกับเขาก็ถาม ว่าให้หลาเท่าใดละถ้าแก่ ขายไก่ของตัวเองแท้ ๆ ก็ถามเขาว่ากิโลเท่าใดละถ้าแก่ จะขายหมูของตัวเอง ก็ถามว่าเขาว่าเดินให้หาบเท่าใดละถ้าแก่ ชื่อเคยเขาก็ต้อง ถามเขาว่าเดินขายกิโลเท่าใดละถ้าแก่ ชื่อของเขาก็ถามเขา ขายของตัวเองก็ ถามเขา มีสองสิ่งเท่านั้นที่คนจนไม่ต้องถามคนรวย คือ หนึ่ง คีนนี้ผมอ้อเอาเมีย กี่หนละถ้าแก่ สอง เอาแล้วเซ็ดหรือล้างละถ้าแก่ เพราะคนจนไม่มี ความหมายไหน แต่ ขอโทษแหละคับ คนรวยสักวันหนึ่งข้างหน้าเขาว่าไว้แล้วว่า “เมื่อท้องฟ้าสีทองผ่องอำไพ ประชาชนจะเป็นใหญ่ในแผ่นดิน” พวกคนรวยไม่ ต้องดีดิก สักวันหนึ่งคนจนจะตัดหลังคนรวยให้ดู รอให้พวกคนจนระดับชาวนา ชาวไร่ รวมหัวกลมเกลียวกันจริง ๆ แอนตีกันสัก 6 เดือน คนรวยจะตายกัน เกลี้ยงกลีบครับ ฟ้าผ่าไปเร ให้ชาวนา ชาวไร่ เรารวมหัวกันว่า ในระยะ 6 เดือนนี้ เราจะไม่ขายข้าวให้คนรวยแตกเลือดแล้วต้องตายขาด เพราะว่าใบร้อย หุงข้าวไม่ขึ้นหม้อ แกงส้มกินไม่ได้ วันนั้นมาถึงวันใดเราจะตัดหลังให้เซ็ด คอย แล คอยแล

หนูน้อย : เสียตายเท่งเหอ ฎไม่ได้นุงกางเกงลิงมานิ ซิงหมี่กูดุงหัวตีนเซอส์กที่ มึงพูดได้ แรงอกนิ
(กำแพงคักตินา)

บทสนทนาในเรื่องคู่แล้วไม่แคล้วกันอีก เป็นบทสนทนาที่เหมาะสมกับภูมิหลังและ ลักษณะนิสัยของตัวละคร คือ มัทนา ซึ่งเป็นสาวรุ่น มีคนรักอยู่แล้ว แต่พ่อต้องการให้แต่งงานกับ ชายหนุ่มที่พ่อพอใจ นางจึงปรารภกับอ้อยซึ่งเป็นพี่เลี้ยง อ้อยเป็นสาวแก่ชาวบ้านที่มีอารมณ์ขัน ชอบพูดสัพคน จึงแนะนำให้มัทนารับหนึตามชายคนรัก เมื่อมัทนาปรารภว่าตนยังเป็นเด็ก การหนีตามผู้ชายเป็นการไม่เหมาะสมไม่ควร หากอยู่กันไม่ได้ก็ต้องตกเป็นหม้ายขณะที่ยังเป็นเด็ก

อ้อยก็แนะนำว่า ไม่ต้องกลัวเพราะแม่หม้ายที่เป็นเด็กมีผู้ชายปรารถนาตั้งหลายคน เมื่อมัทนาปรารถนาว่า เมื่อสามีไปมีหญิงอื่น ผู้หญิงเราก็อ้าใจ ครั้งจะไปมีสามีคนใหม่ ก็ถูกตำหนิอีกว่าเรามีสามีมาหลายคน ผ่านผู้ชายมาหลายคน อ้อยก็แนะนำว่า อย่าไปกังวลเลย ถึงผู้หญิงเราจะผ่านผู้ชายมาหลายคน ก็ไม่เห็นจะเป็นอะไรไป เพราะถึงอย่างไรเขาก็เอาอะไรที่เป็นของเราไปไม่ได้ กลับดีเสียอีกที่อย่างน้อยเราก็มีโอกาสได้เป็นภรรยาของผู้ชายหลายคน นอกจากนี้ยังเป็นบทสนทนาที่กระชับคมคายให้ทั้งความรู้และความบันเทิง ขณะเดียวกันก็สะท้อนสภาพสังคมและวัฒนธรรมบางด้านของชาวบ้านภาคใต้ เช่น ความเชื่อ ค่านิยม ภาษา สำนวน ฯลฯ ดังนี้

มัทนา : เป็นโสดไม่ไหว (นะพี่อ้อยเหอ) กะกลุ่มใจไม่หาย

อ้อย : ดับห่อพายเข้าตะनोंง เราตามชายดีหว่า

อยู่ให้นานมันป่วยการเวลา

คิดให้ถูกเร็วได้ลูกแล้ว

สาวแก่แม่หม้ายมักตายตอนเกิด

เชื่อพี่เถิดเจ้าอย่าเมิดเรื่องผัว

มัทนา : ฟังพี่ว่าน้องนี้ให้สากลง

สาวแก่เกิดยากส่วนมากมักตาย

เพื่อนว่าชั่วถ้ามีผัวยังเด็ก

เล็กต่อเล็กกะเหมือนเล่นค้ำขาย

ถ้ามีผัวแล้วผัวอยู่ไม่ได้

อ้อย : แม่หม้ายอ่อนอ่อนชายกอดนอนทั้งคืน

มัทนา : อายุสิบเก้าหรือถึงคราวมีผัว

พูดเรื่องแฟนก็สุดแค้นสุดขื่น

เราเสื่อมเสียถ้าผัวมีเมียอื่น

เพื่อนว่าชั่วถ้ามีผัวหลายคน

อ้อย : ไช้หมันเหลาหมันเอาไปกะไม่ได้

ไหนไม่ไหนได้เห็นไซคนหน

(คู่แล้วไม่แคล้วกันอีก)

บทสนทนาในเรื่องน้ำใจนาง เป็นบทสนทนาที่เหมาะสมภูมิหลังและลักษณะนิสัยของตัวละคร คือ ยายมาลี ซึ่งเป็นชาวบ้าน ที่พูดคำบางคำไม่ถูกต้อง ไม่เข้าใจความหมายของคำนั้น ๆ แต่พยายามจะพูด ตามที่ตัวเองเข้าใจเอาเองว่าเป็นเช่นนั้น จึงพูดซ้ำราชการเป็น

เข้ารับประทาน กะลาพอเป็นกะลาดอ เป็นต้น นอกจากนี้แล้วบทสนทนาบทนี้ยังช่วยให้เรื่องดำเนินไปได้ด้วยดี คือทำให้วงศ์และโทนได้รู้เบาะแสของอนงค์ สามารถจะติดตามถูก ดังนี้

- วงศ์ : คนที่อนงค์ตามไปนั้น มันชื่ออะไร มันมาจากไหนนะยาย
- มาลี : หมันเป็นนายพันลูกเหอ หมันเป็น**เข้ารับประทาน**
- โทน : **ข้าราชการไม่ใช่เข้ารับประทาน** ยายนี้หลงไทรแล้ว เอาหัวลงล่าง เอาตีนขึ้นบนโหยะ
- มาลี : หมันชื่อพันเอกณรงค์ ลูกเหอ
- รัตนา : พันเอกณรงค์อีกแล้ว น่าจะเป็นคนเดียวกันที่ไปเล่นงานรัตนาถึงบ้าน
- วงศ์ : แล้วมันพูดแบบไหน ที่ทำให้อนงค์หลงผิดเป็นถูก
- มาลี : อ้อ หมันมาทหน้าฟังแหละโลก กะกูเพิ่งรู้ว่าหมันหก เมื่อกูเห็นหน้าพวกสูนี้ เพราะมันบอกว่าพวกสูตายหมดแล้ว
- วงศ์ : เล่าให้ฟังหน่อยซิยาย มันว่าไง
- มาลี : หมันว่าหมันมาจาก 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ หมันว่าหมันเป็นหัวหน้า อ.ส. อยู่แถว ๆ บ้านกะลาดอ
- โทน : **กะลาพอ! ไม่ใช่ กะลาดอ!** กะละพออยู่ข้างบ้านแป้นนั้น
- มาลี : เออ แล้วอยู่แถว ๆ นี้กัน หมันว่าแถว ๆ บ้านตันหยงแล้วหมันนั้น
- โทน : บ้านตันหยงมัส ไม่ใช่ ตันหยงแล้วหมัน กูี่ตายกับยายคนนี้แล้วพ่อถิ
- มาลี : เออหมันว่าอยู่ใต้บังคับบัญชาของหมัน คันหมันว่าสูตายแล้วกะกูเชื่อแหละ (น้ำใจนาง)

บทสนทนายระหว่างแสงอรุณกับสีดา เป็นบทสนทนาที่เหมาะสมกับภูมิหลังและลักษณะนิสัยของตัวละคร คือ ทั้งแสงอรุณและสีดา ต่างฉลาด หน้าตาดี เป็นหนุ่มสาวฝีปากคม เมื่อมาเจอกันกลางป่า แสงอรุณจึงพูดเกี่ยวสีดา สีดาได้แก้เกี่ยวกับฉลาดเท่าทันกัน ขณะเดียวกันยังเป็นบทสนทนาที่สะท้อนวัฒนธรรมของชาวบ้านภาคใต้บางด้าน เช่น ด้านภาษา ชาวบ้านภาคใต้นิยมใช้ภาษาเชิงอุปมา ซึ่งทำให้ภาษาแบายล มีพลังยิ่งขึ้น เช่น ลิ่นไม้ใส่หลัก (พูดไม่จริง เชื่อถือไม่ได้) ตันรัก (ความรัก) ตันเตย (ความเกลียดชัง ความเจ็บช้ำ ปัญหา อุปสรรค) แม่ทองงามแซ (หญิงงาม หญิงมีค่า) ฯลฯ ด้านการกิน ชาวบ้านภาคใต้นิยมกินหมาก หน้าที่ในการจัดหาและบริการเป็นของภรรยา ด้านความเชื่อ เช่น ชาวบ้านภาคใต้เชื่อว่ามีภูตผี พิทยาธรรต่าง ๆ ที่มาคอยหลอกหลอนทำร้ายมนุษย์ โดยเฉพาะคนที่อ่อนแอ ด้านมายาคติ เช่น ชาวบ้าน

ภาคใต้ใช้ญาติเพื่อประโยชน์ตน เช่น ผู้ชายใช้ผีหลอกผู้หญิง เพื่อให้ผู้หญิงกลัว ไม่กล้าอยู่คนเดียว มาอยู่กับตน ผีจึงเป็นเครื่องมือของคนฉลาดที่จะใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ เป็นต้น ว่าดังนี้

แสงอรุณ : คู่ก้อยนิตเข้าไปกิดกานดา
แล้วบอกว่าพี่รักเธอคนเดียว
ใยเหอใยโปรดเห็นใจพี่บ้าง
พี่อุตส่าห์เดินบุกป่าไพรเขี้ยว
มาประสบมาพบเธอคนเดียว
ถ้าน้องเปลี่ยวเชยงสมักรักชาย
รักหรือไม่รักแต่พี่ชักให้ชอบ
ตอบน้องตอบให้พอพี่สมหมาย

สีดา : หนูสีดาเธอห้ามว่าผู้ชาย
อย่ามั่งง่ายมาใช้ให้เขารัก
สุดแสนเบื่อน้องไม่เชื่อเสียสิ้น
ชายชอบปลิ้นก็ลั่นไม่ใสหลัก
แสนเบื่อระอาต่อหน้าบอกรัก
อยู่ไปสักพักก็ตันรักเป็นเตย
พูดดีก็ได้พูดร้ายก็เป็น
อย่ามาหลอกเล่นเคยเห็นแล้วเหย
ผู้ปกครองน้องยังชี้เกี้ยวหวังให้เชย
ชี้เกี้ยวเล่นเตยให้หนามเหนียวเกี่ยวมือ

แสงอรุณ : อย่าพูดเลยน้องแม่ทองงามแข
นอนกับแม่น้องจะชื่นใจหรือ
มารักกับพี่คนดีมีชื่อ

สีดา : หญิงว่าหือชี้เกี้ยวมือผู้ชาย
ได้ฉิวลำบากพหูมากต้องเขี้ยว
ใช้แต่เมี่ยมันยุ่งเสียมากหลาย
อยู่คนเดียวดีกว่าไมใครมากวนกาย
ไปไหนไปได้ใครไม่บังคับ

แสงอรุณ : อย่าพูดเลยน้องแม่ทองธรรมชาติ
คืนมีปีศาจถึงน้องนอนก็มีหลับ
บิดมาบิดไปเหงื่อไหลตรับตรับ
น้องอ่อนหย่อนพับจนเกียงดับดังวูบ

ไอ้เพทยาธรไอ้พันนั้นแหละน้อง

มาหลอนมาหลอก

เข้าเข้าออกออกกล่อล่อหลุบหลุบ

นอนหงายไม่รู้นอนคู้นอนคุด

วুবวুবวับวับมันเทียววับสินบน

ไม่ใช่พี่หลอนนี่นะไม่ใช่พี่หลอก

เข้าเข้าออกคืบตั้งหนสองหน

มารักกับพี่คนดีหน้ามน

เราสองคนจะสุขใจอยู่ในป่า

(คู่ร้ายคู่รัก)

15. ภูมิปัญญาด้านการตัดต่อเรื่อง

การแสดงหนังตะลุงจะดำเนินไปได้ด้วยดี หากผู้แสดงมีความสามารถในการตัดต่อเรื่อง คือ ทำให้เนื้อเรื่องเชื่อมกันต่อสนิท ดำเนินไปด้วยดี มีความไพเราะเหมาะสม ภูมิปัญญาการตัดต่อเรื่องจึงเป็นภูมิปัญญาที่มีความสำคัญต่อการแสดงหนังตะลุง

หนังสกุล เสียงแก้ว เป็นผู้ที่มีความสามารถในการตัดต่อเรื่อง กล่าวคือ สามารถทำให้เนื้อเรื่องเชื่อมต่อกันได้สนิท ดำเนินไปด้วยดี มีความไพเราะเหมาะสม โดยใช้ร้อยกรองและร้อยแก้วผสมกัน กล่าวคือ บางครั้งบทกลอนของหนังสกุล เสียงแก้ว ไม่ได้จบลงด้วยวรรคส่ง แต่จะจบลงด้วยวรรครับ ซึ่งทำให้เรื่องที่กล่าวมาสามารถเชื่อมประสานกับที่จะกล่าวต่อไป ซึ่งจะ เป็นร้อยแก้วได้แนบสนิท มีความไพเราะเหมาะสม ซึ่งปรากฏมาก ดังเช่น

ในเรื่องแรงอธิษฐาน ตอนบรรยายพฤติกรรมของสายชล โฉมณา ประไพ นางวิไลเทวี ยอดทอง ที่ว่า

“สายชลบ่าวเมื่อถึงคราวรักษาศัตย์	ที่เอื้อนอรรถกับยายไว้ในสายไพโรศรี
เมื่อตอนเรามีภัยในพงพี	ยายคนนี้ช่วยไว้เราไม่บรลัย
เราเป็นผู้เสนอให้เธอตอบ	ว่าจะมอบรางวัล (ยายเหอ) อันยิ่งใหญ่
ยายต้องการให้เราจวบจูนโลมโย	ตัดสินใจสายชลคนสัตย์จริง
เข้ามาใกล้ใคร่ขอ (เอื้อยายเหอ) น้ำวคจวบ	

ร้อยแก้ว

- สายชล : ผมจะจูบยายแล้วนะ
 โฉมณา : ก็จูบซิ
 สายชล : ยายจะให้จูบจริงหรือนี่
 โฉมณา : ก็ให้จูบจริงซิ จูบซิคะพี่ จูบซิ
 ยอดทอง : ซาดิ้อร้อจริงนะอีแกนี้ จูบให้ล้ม จูบให้หัวทิ่มดิน จูบให้คอหักนิ
 สายชล : ยายจำ ถ้างั้น ผมขอโทษนะยายนะ ไซ้ผมจะรังแกยายนะ ผมจะจูบยายด้วย
 ความบริสุทธิ์ใจนะ จีบฮือ จีบฮือ
 โฉมณา : อู๋ย
 ประไพ : แม่ขา หนูไม่กล้าดูแล้วละ
 วิไลเทวี : ปิดตาเสียสิลูก
 สายชล : จีบ
 โฉมณา : อู๋ยไม่ไหวแล้ว พอเถอะค่ะ”
 (แรงอธิษฐาน)

หรือในเรื่องรักในสายฝน ตอนเจ้าหญิงเฉิดโฉมปรารภกับแม่นม เรื่องที่ตนต้องจากเมืองไปอภิเษกกับพระเจ้าสีหราช ที่ว่า

“กล่าวฟ้าหญิงเฉิดโฉมประโลมสวาท ผ่องพิลาสดังหยาดฟ้าสรวงสวรรค์
 เมื่อพระนมบอกเล่าข่าวสำคัญ ว่าพ่อแม่ฉันเขาจะส่งจากวงวัง
 นำอนาถวาสนาชะตาหรือ ฟาดดินถืออภิสิทธิ์เราต้องมาผิดความหวัง
 พ่อกับแม่จะส่งไปเสียไกลวัง ส่งไปยังแคว้นแคว้นแดนไซรียา
 ขึ้นชื่อผัวตัวสั้น (แล้วนมเหอ) พรันไม่หาย

ร้อยแก้ว

- แม่นม : ตัดสินพระทัยเสียเถอะลูกหญิงของแม่ เพราะหลีกเลี่ยงไม่ได้เสียแล้ว ลูกหญิง
 จะต้องไปแต่งงานกับพระเจ้าสีหราช แห่งแคว้นไซรียาแน่นอน เพราะ
 ทูลกระหม่อมพ่อและทูลกระหม่อมแม่ของหญิงได้ทรงพระดำรัสไว้แล้วว่า จะส่ง
 ลูกหญิงไปเข้าสู่พิธีวิวาห์กับพระเจ้าสีหราชที่ไซรียาประเทศ นี้คะ
 เฉิดโฉม : แต่หญิงไม่ยอมแต่งงานหรอก

แม่นม : เพราะเหตุใดหรือลูกหญิง

เชิดโฉม : ก็เพราะหญิงยังเด็ก

แม่นม : ไม่เด็กแล้วละ พระชนมายุ 17 พรรษาแล้ว เชื่อนมเถอะ แต่งงานเสียเมื่ออายุ
ยังน้อยแหละดี โบราณท่านว่า เข้าป่าแต่ไม่สายได้ไม้หลายดุ้นไงล่ะ โน่น
ทุลกระหม่อมแม่ของลูกมาแล้ว”
(รักในสายฝน)

16. ภูมิปัญญาด้านการวิพากษ์วิจารณ์ผู้ใหญ่ผู้มีอำนาจ

การวิพากษ์วิจารณ์ผู้ใหญ่ผู้มีอำนาจกว่าตน โดยใช้กลวิธีที่แยบยล มีความคมคาย
ตั้งข้อสังเกต ชี้แนะ ได้ว่า เราจะวางท่าทีต่อสิ่งหรือการกระทำหรือบุคคลนั้น ๆ อย่างไร นับเป็น
ภูมิปัญญาที่มีคุณค่าและน่าสนใจอย่างหนึ่งของปราชญ์ชาวบ้านภาคใต้

หนังสกุล เสียงแก้ว สามารถวิพากษ์วิจารณ์ผู้ใหญ่ผู้มีอำนาจกว่าตนที่วางตน
ไม่เหมาะสม เช่น ลุงแก่อำนาจ เห็นว่าเรื่องของตนซึ่งเป็นผู้ใหญ่มีอำนาจเท่านั้นที่มีความสำคัญ
ทุจริตโกงกินเพื่อตัวเองจะได้สบาย โดยไม่ได้คิดถึงความเดือดร้อนของคนอื่น ๆ เป็นต้น ได้
คมคาย โดยใช้กลวิธีที่เหมาะสม คือ ให้ตัวละครที่เป็นผู้น้อยกล่าววิพากษ์วิจารณ์ผู้ใหญ่ผู้มี
อำนาจที่มีพฤติกรรมดังกล่าว อย่างรุนแรงและตรงไปตรงมา ดังปรากฏในบทหนังตะลุง เรื่องรัก
ในสายฝน ตอนพูนซึ่งเป็นผู้บอกกล่าววิพากษ์วิจารณ์พฤติกรรมของพระเจ้าสีหราชซึ่งเป็นผู้ใหญ่
ที่ว่า

สีหราช : โจรเด่นชัยแย่งฟ้าหญิงเชิดโฉมไปหรือ

พูน : คับ

สีหราช : เมื่อไหร่วะ

พูน : เมื่อคืนนี้คับ

สีหราช : ไอ้พูน

พูน : คับ

สีหราช : ไปเอาม้าที่ข้าเคยขี่มาเดี๋ยวนี้ ข้าจะไปฆ่าไอ้โจรเด่นชัยที่ไพร่ไม้แดง เร็ว

พูน : คับ เรียบร้อย เอามาแล้วพ่อเหอ ม้าตัน

สีหราช : จงนำข้าเดี๋ยวนี้ ไปยังที่เกิดเหตุนะ

พูน : ฮาถ้าพันนั้น กระรอกสักเดียวพ่อ จะขอเวลาไปทำบาดแผลสักเดี๋ยวก่อน เพราะ
แผลข้างหลังกำลังจะเป็นหนองแล้วคับ

สีหราช : ฮี๊ย! เรื่องเล็ก ไม่ตาย ค่อยกลับมาทำไวย

พูน : (หันหลังรำพึง) เข้าชั้นพอดี เราอ๊ตตายอยู่นิ เขาว่าเรื่องเล็กหะ นี่แหละแสดงว่าไม่เห็นความทุกข์ของผู้น้อย ไพร่ฟ้าประชากรจะเป็นจะตายก็ไม่เป็นไร ให้พวกเจ้านายเขาสังวาส¹กันกะเหม็ดเรื่อง เจ็บใจพอดี ทั่วเขตเทศบาลหมดความเจริญ ถนนหนทางเป็นหลุมเป็นบ่อกันก็เพราะไหร เพราะไอ้ตัวใหญ่พาเบ๊ยไปบำรุงโยนี²เมียหมั้นเสียเหม็ดนี้แหละ ชาวบ้านตามใจหมั้นแหละ (รักในสายฝน)

17. ภูมิปัญญาด้านการประยุกต์

ประยุกต์ คือ ปรับใช้ได้ หมายถึง ปรับใช้ความรู้ได้หรือนำความรู้มาใช้ได้ ผู้ที่มีความสามารถในการประยุกต์ความรู้ย่อมสามารถนำความรู้มาใช้ได้ สามารถสร้างสรรค์สิ่งใหม่ได้ ภูมิปัญญาการประยุกต์จึงเป็นภูมิปัญญาที่จำเป็นอย่างยิ่งอย่างหนึ่งของมนุษย์

หนังสือ เสี่ยงแก้ว สามารถประยุกต์ความรู้ต่าง ๆ มาใช้ประโยชน์ได้ดี ดังตัวอย่างเช่น

17.1 การประยุกต์ความรู้ที่เกี่ยวกับคนวิกลจริตที่คิดฟุ้งซ่านต่าง ๆ นานา ไม่สามารถคุมตัวเองได้ ไม่รู้ตัว ความรู้เรื่อง โสเภณี บาร์ รถไฟ รถยนต์ นายหนังตะลุง วัวชน นก กา พระชี ความมั่งมี ความยากจน จระเข้ ปลาหู ทะเล ภูตผี นางไม้ คนขอทาน ชื่อจังหวัดต่าง ๆ ชื่อนักร้องเพลงลูกทุ่งที่เด่น ๆ ฯลฯ มาสร้างเป็นบทตลกที่แยบยล ที่ว่า

“เกิดวิกลจริตผิดประหลาด
 อารมณ์คลั่งนั่งคิดผิดทำนอง
 คิดรถไฟรถยนต์คิดคนขับ
 คิดวัวชนคิดคนชกคิดนกคิดกา
 คิดถึงเข้ปลาหูที่อยู่ในน้ำ
 คิดผีสงนางไม้คิดสายชล
 คิดสงขลาคิดปัตตานีคิดนราธิวาส
 คิดบุปผาคิดผ่องศรีที่เคยยิน

โสดประสาทเสียวสันถึงมันสมอง
 คิดถึงช่องโสเภณีคิดไปที่ในบาร์
 คิดไปรับหนังพร้อมดอกไม้ใหญ่ไซ้เท่าขา
 คิดถึงพระคิดถึงชีคิดเรื่องมีเรื่องจน
 คิดไปตามทะเลกว้างอย่างสับสน
 ภูคิดคนขอทานคิดวิมานพระอินทร์
 คิดเมืองตราดเมืองตรังทั้งหัวหิน
 คิดยุพินแพรทองแล้วนั่งร้องเลย”
 (เจ็ดมหัสจรรย์)

¹ ผู้วิจัยเปลี่ยนเป็นคำนี้ ต้นฉบับใช้คำตรง

² ผู้วิจัยเปลี่ยนเป็นคำนี้ ต้นฉบับใช้คำตรง

17.2 การประยุกต์ภาษาอังกฤษ เช่น A B C ความรู้เรื่องภาษาไทย เช่น หนึ่ง สอง สาม เชื้ออะ (คำไล้ไก่) ว่า (คำเรียกหมู) แหะ (คำลงท้ายประโยค) การใช้คำฉนวน มาสร้างเป็น บทตลกที่ดี ดังปรากฏในบทตลกในเรื่องอินทรีแดง ที่ว่า

- หนูน้อย : ฮือพอด้าไม่ต้องอธิบายแหละ พอด้าเข้าใจแหละว่าเพื่อนพุดชักนำไปในทางที่ต่ำ สมกับเป็นคนที่ไม่รู้การศึกษา
- เท่ง : อี ดูถูกกูไ้่น้อย กูได้รับการศึกษาดีหว่ามึงลุดยแหละ มึงแต่ภาษาอังกฤษมีก็ตัวกูสาไม่รู้ที่จั้น
- หนูน้อย : อีไ้่น้อย ที่มาอวดเรื่องภาษา ถ้าพันนั้นมึงจิกถามไหรถามมาตะเท่ง
- เท่ง : ถ้าพันนั้นกูจะถามว่าภาษาอังกฤษมีก็ตัว
- หนูน้อย : มี 26 ตัว
- เท่ง : ออใช้ได้ ใช้ได้ แล้วมีตัวไหรบ้าง
- หนูน้อย : A B X Y Z
- เท่ง : ฮือใช้ได้ ใช้ได้
- หนูน้อย : ถามมาเหลยต่ำ อย่าทำอวดดีอยู่ต่ำ ถามต่ำ
- เท่ง : ตกกลงกูจะถามเหลย กูจะสมมุติว่าตัว A นี้หนึ่ง B นี้สอง C นี้สาม ที่นี้กูจะถามว่า A เชื้ออะ มึงจะตอบว่าพริ้อ ตอบมา
- หนูน้อย : A เชื้ออะ A เท่ากับหนึ่ง เชื้ออะนี้คำยิกไก่ กะตอบว่ายิกไก่หนึ่งตัวแหละ
- เท่ง : ถูกมันพ้อถิ สำคัญไ้่น้อยนิ ที่นี้กูจะถามอักษร B ฮุย ตอบว่าพริ้อ B ฮุย
- หนูน้อย : B ฮุย B อักษรสอง ฮุยนี้คำยิกวัว กะตอบว่ายิกวัวสองตัวแหละ
- เท่ง : ถูกเล่าฟ้าผ่าใช้ได้ ๆ ที่นี้กูจะถามอักษร C ว่า C ว่า ๆ ตอบว่าพริ้อ C ว่า ๆ
- หนูน้อย : C ว่า ๆ C อักษรสาม ว่า ๆ นี้คำเรียกหมู กะตอบว่าเรียกหมูสามตัวแหละ
- เท่ง : ออ เข้าชั้นไ้่น้อยนี้ ถ้าพันนั้นกูจะถามอักษร B อิกที่ จงฟังให้ดี ๆ ว่า ๆ เรียกหมู เชื้ออะ ยิกไก่ ฮุย ยิกวัว กูจะถามว่าอักษร B แหะ ตอบว่าพริ้อ B แหะ
- หนูน้อย : ถ้าถามพันนั้น ขอตอบว่าขอเปิดดิกก่อนต่อตอบได้ B แหะ
(อินทรีแดง)

17.3 การประยุกต์ความรู้เรื่อง ความสามารถของคนที่มีจำกัดไม่สามารถจะทำ 2 สิ่งในเวลาเดียวกันได้ ความผิดปกติบกพร่อง ขาดเกินของนักการเมืองที่มีชื่อเสียงบางคน เช่น นายสมัคร สุนทรเวช ที่จุมุกไม่สวย เคยเลี้ยง สส.กลุ่มงูเห่า พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ที่ร่ำรวย

- อ้อย : ก็กับเสนาะ เทียนทอง ก็เชิญลงตำสาว (รอยจ้งเหมือนกันและคะ เจ้าพ่อวังน้ำเย็นน้ำคะ)
- ปทุมมาศ : พวกไดโนเสาร์เทือกเขาเป็นลาว
- อ้อย : หรือน้องสาวชอบเฉลิมดาวเทียม
- ปทุมมาศ : เฉลิมดาวเทียมเล่นเหล็กเหล็กหนักหนา จะพูดจะจามารยาเล่นเหล็กเหล็ก ไม่เอาไม่เอา เฉลิมดาวเทียม คนเล่นคนเหล็กคนพูดไม่เจียมตัว เลือกลำบากแสน (อ้อยเหอ) เอาผู้แทนคนไหน
- อ้อย : เลือกชวน หลีกภัยและน้อง เอาไว้ทำผ้า
- ปทุมมาศ : พี่ชวนนั้นดีน้องนี้หนักกลัว ยกไว้เหนือหัวน้องกลัวคำคม
- อ้อย : (กลัวใบมีดโกนอาบน้ำผึ้งเหอคะ)
- ปทุมมาศ : กับใครก็ได้แต่ไม่ใช่พี่ชวน
- อ้อย : อาคมเองจ้วน (เอาไม่น้อง) แต่เสียดายไม่ผม
- ปทุมมาศ : ไม่เอาไม่เอาน้องไม่เอาอาคม ไม่อยากชมเพราะเส้นผมไม่มี
- อ้อย : น้องขาพี่เข้าใจน้องปทุมมาศดี ถ้าท่านเศรษฐีอยากให้น้องมีแฟนกำน้องอย่าเลือกนักแรงแหละนะคะ เพราะผู้ชายสนน้องอยู่เยอะแยะนี่คะ
- ปทุมมาศ : ความจริงแล้วทুমเองนะไม่เป็นไรหรอก แต่พ่อชียากให้ทুমแต่งงาน แต่ทুমเองยังไม่เห็นผู้ชายคนไหนอยู่ในสายตาเลย เนอะพ่อมาพอดี (เจ้าฟ้าพเนจร)

18. ภูมิปัญญาด้านการสร้างบทตลก

บทตลกเป็นบทที่น่าสนใจยิ่งบทหนึ่งของบทหนังตะลุงและการแสดงหนังตะลุง นอกจากจะให้ความบันเทิง อันเป็นสิ่งที่มนุษย์ต้องการอย่างยิ่งแล้ว บทตลกยังบันทึกกลวิธีการสร้างบทตลก ลักษณะของผู้คนและสังคม ภาษา วัฒนธรรม ตลอดจนสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ของชาวบ้านภาคใต้ไว้ได้เป็นอย่างดี บทตลกจึงเป็นภูมิปัญญาที่มีคุณค่าอย่างยิ่งอย่างหนึ่งของชาวบ้านภาคใต้

หนังสกุล เสียงแก้ว เป็นผู้ที่มีความสามารถทางการสร้างบทตลก สามารถสร้างบทตลกที่ดี โดยใช้กลวิธีที่เหมาะสมหลายกลวิธี นอกจากนี้ยังบันทึกลักษณะของผู้คนและสังคม ภาษา วัฒนธรรม ตลอดจนสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ของชาวบ้านภาคใต้ได้เป็นอย่างดี ดังนี้

18.1 การลงให้ตีความประสบการณ์ผิด

การลงให้ตัวละครหรือผู้ฟังตีความประสบการณ์นั้น ๆ ผิด อาจเพราะความโง่เขลา ไม่รู้เท่าทัน ย่อมทำให้เกิดอารมณ์ขันได้เป็นอย่างดี กลวิธีการสร้างบทตลกแบบนี้ ปรากฏบ้างในบทหนังตะลุงของหนังสกุล เสียงแก้ว ดังตัวอย่างเช่น ในบทตลกในเรื่องน้ำใจนาง ตอนเรวัตสั่งเท่งให้จัดการลงโทษพระยาสุรเดชกับนายณรงค์ ที่ว่า

- เรวัต : เอาละเท่งจัดการให้พระยาสุรเดชกับนายณรงค์สาบาน แล้วปล่อยตัวเขาไป ถึงอย่างไรก็เป็นพ่อเมียผม
- เท่ง : เรียบร้อย (พระยาสุรเดชว่าตามผม) ถ้าคิดชั่วอีกต่อไป เกิดชาติหนึ่งชาติใด ให้เกิดเป็นทางเกงลิงของกระหรีที่เป็นหนองในแจ็ก ๆ และเป็นโรคเอดส์ด้วย
- พระยาฯ : ถ้าคิดชั่วอีกต่อไป เกิดชาติหนึ่งชาติใด ให้เกิดเป็นทางเกงลิงของกระหรีที่เป็นหนองในแจ็ก ๆ และเป็นโรคเอดส์ด้วย
- เท่ง : ไฉนรงค์มีงจว่าตามกู ถ้าทำชั่วอีกต่อไป เกิดชาติหนึ่งชาติใด ตอนเช้า ๆ ให้นำหน้าเป็นดานเฉียงสับหมูในตลาด
- ณรงค์ : ถ้าทำชั่วอีกต่อไป เกิดชาติหนึ่งชาติใด ตอนเช้า ๆ ให้นำหน้าเป็นดานเฉียงสับหมูในตลาด
- เท่ง : ถ้าเข้าไปในร้านน้ำชา
- ณรงค์ : ถ้าเข้าไปในร้านน้ำชา
- เท่ง : แล้วให้นำหน้าเป็นรูปสามเหลี่ยม
- ณรงค์ : แล้วให้นำหน้าเป็นรูปสามเหลี่ยม
- เท่ง : มีรูตรงกลาง
- ณรงค์ : มีรูตรงกลาง
- เท่ง : และมีขนงอกปุกปุย
- ณรงค์ : และมีขนงอกปุกปุย แล้วหน้ากูเป็นอะไรละไอ้เท่ง
- เท่ง : เป็นหีแหละ (ถีบส่ง) ไป (น้ำใจนาง)

จะเห็นได้ว่าการที่เท่งให้ณรงค์ตีความประสบการณ์ผิด คือ ตีความหน้าเป็นรูปสามเหลี่ยม มีรูตรงกลาง และมีขนงอกปุกปุย ผิดเพราะความรู้เท่าไม่ทัน ทำให้เกิดอารมณ์ขันได้เป็นอย่างดี

หรือในบทตลกในเรื่องกรรมสนอง ตอน หนูเนือย หนูนุ้ย ทายปัญหากัน ใช้กลวิธีลวงให้ตัวละครและผู้ฟังตีความประสพการณ์ผิด คือ ให้หนูนุ้ยตีความสิ่งที่อยู่หน้าดวงจันทร์และพระนั่งยองผิด ซึ่งทำให้ผู้ฟังเกิดอารมณ์ขันขึ้น ดังที่ว่า

หนูเนือย : ให้พี่หลวงดวลกับอาจารย์เที่ยงก่อน ใครชนะมาพบกับกูแบบฟุตบอลโลก แต่พี่หลวงยังไม่หว่าอาจารย์เที่ยงมาก กูจะต้องทดสอบสักหืดก่อน กลางวันมีดวงอาทิตย์ กลางคืนมีดวงจันทร์ อยากรู้ว่าไอ้ไหนอยู่หน้าดวงจันทร์

หนูนุ้ย : ซี้เมฆ

หนูเนือย : ผิด

หนูนุ้ย : ซี้ลม

หนูเนือย : ผิด

หนูนุ้ย : กุยอม

หนูเนือย : พุ่มพวงแหละอยู่หน้าดวงจันทร์

หนูนุ้ย : เออ เอาตะ

หนูเนือย : แล้วอ้ายไหนอยู่บนพุ่มพวง

หนูนุ้ย : กะไอ้ไกรสรแหละ

หนูเนือย : เอาแหละ ถ้ามเรื่องพระมั่ง พระนอนเขาเรียกว่าพริอ

หนูนุ้ย : จำวัด

หนูเนือย : พระกินข้าว

หนูนุ้ย : พระฉันอาหาร

หนูเนือย : พระไปส้วม

หนูนุ้ย : พระไปฐาน

หนูเนือย : พระนั่งยอง

หนูนุ้ย : พระนั่งเยี้ยว

หนูเนือย : ผิด

หนูนุ้ย : แล้วพระไหนนั่งยอง

หนูเนือย : หลวงพ่อคุณแหละ

(กรรมสนอง)

18.2 การเล่าเรื่องที่เกินจริงเกินเชื่อ

การเล่าเรื่องที่เกินจริงเกินเชื่อ ซึ่งมีลักษณะที่แยบยล แม้จะเกินจริง เกินเชื่อ เป็นไปไม่ได้ แต่สมเหตุสมผล ย่อมทำให้เกิดอารมณ์ขันขึ้น กลวิธีสร้างบทตลกแบบนี้ปรากฏบ้างในบทหนังตะลุงของหนังสกุล เสียงแก้ว ดังเช่น ในบทตลกในเรื่องกรรมสนอง ตอนแสงนภา ยอดทอง โทน ชมป่า ใช้กลวิธีเล่าเรื่องที่เกินจริงเกินเชื่อ ซึ่งมีลักษณะที่แยบยล เช่นว่า ปลาหางแดง นุ่งกางเกงลิง (กางเกงชั้นใน) ปลาฉลาม ปลาโลมา เป็นหลานของปลาทุ แม่มดแดงแต่งตัวใส่สายสร้อย นกช้อนหอยตัดผมและใส่ตุ้มหู เจ้าลงกา (คือทศกัณฐ์) พาบุตรไปชูดู ภูที่กำมโต เกาทวาร, สินสมุทรชูดดินกินห้วบอน สุดสาครพุงใหญ่ (คือตั้งท้อง มีครรภ์) แลน (ตะกวด) แต่งงานกับชาวจีน เปิดกับห่านเจ็บลิ้นเพราะกินรถไฟ เป็นต้น ซึ่งทำให้เกิดอารมณ์ขัน ดังที่ว่า

- แสงนภา : พระเดินทางพลาจชมรึนรมย์จิต
 ครอบทิศมีดอกไม้หลายหลากสี
- ทอง : ไน้โงกงานไน้กำมพูไน้หนทรีย์
 ไน้ไม้หยี่ไน้ไม้หมันไน้ไม้ไทร
- โทน : ภูเห็นนกเห็นกาเห็นพญาแร้ง
 ปลาหางแดงนุ่งกางเกงลิงซิงกันชูดไหล
- ทอง : ตรงไน้เสื้อตรงนุ่งไน้ริงไร
 : ปลาหลามใหญ่โลมาหลานของปลาทุ
- โทน : แม่มดแดงแต่งกายใส่สายสร้อย
 : นกช้อนหอยตัดผมใหม่ใส่ทองหู
- ทอง : เจ้าลงกาพาบุตรไปชูดู
 : ไปพบภูกำมฮั่งนั้งเกาวาน
- โทน : สินสมุทรชูดดินกินห้วบอน
 : สุดสาครพุงใหญ่อยากไช้หวาน
- ทอง : แลนกับเต่าเอาจีนแดงมาแต่งงาน
 : เปิดกับห่านเจ็บลิ้นกินรถไฟ
- โทน : เห็นพระรถคลี่พุดออกจากบอก
 : ไปนอนลอกคราบอยู่ในรูไห
- แสงนภา : เดินมาพลาจชมมาพลาจที่กลางไพร
 : ไปพบโยมมดกที่น้ำตกลสาธิกา
 (กรรมสนอง)

18.3 กลวิธีเกลือจิ้มเกลือ

การโต้เถียง โต้ตอบที่ตัดเทียม ฉับไว มีไหวพริบ ปฏิภาณ เจ็บแสบ ยอกย้อน พอ ๆ กัน ย่อมทำให้เกิดอารมณ์ขันขึ้น หนังตะลุง เสียงแก้ว ใช้กลวิธีนี้บ้างในการสร้างบทตลก ตัวอย่างเช่น ในบทตลกเรื่องโลกปัจจุบัน ตอนเท่งว่ากลอนโต้ตอบกับนางเรไร ใช้กลวิธีเกลือจิ้มเกลือ ที่แยบยล ถึงใจ สะใจ และก่อให้เกิดอารมณ์ขันได้เป็นอย่างดี ดังที่ว่า

เท่ง :

มาเจอสาวชาวจัง เหมือนฝรั่งเมืองนอก แก้มขาวเหมือนไข่มุก ดูไม่ออกว่าจีนไทย
นมทั้งสองพูน เป็นนูนแทงเสื่อ มั่นฟองน้ำ หรือว่าเนื้อฟักเหลือสงสัย
หน้าอกพองหน้าท้องบาง เอวของนางก็กิ่วกอด เห็นแล้วอยากจะกอด ไปไม่รอดเดินไม่ไหว
อยากจะทำอย่างจะพลอด อยากจะกอดให้เธอนอน อยากจะแยงอยากจะยอน ให้สาครมันหลังไหล
ถ้าเธอบิดขอดอด ฟักจะกอดเข้าให้แน่น ถ้ารับฟักเป็นแฟน จะปล่อยลูกเล่นเข้าข้างใน
ถ้าเธอหลับตาไม่กล้าดู กระซิบข้างหูแล้วจะบอก ว่าฟักจะแซะฟักจะชอก จนหวานนอกหวานใน

เรไร :

มาเจอชายไม่ชื่อ มายืนถือยื่นตอก นำข้าพรำบอก อยากหวานนอกหวานใน
อวดรำรวยจริงหนอ ความจริงหลอแต่เดื่อ พุดจี่เง่าให้เขาเชื่อ ฟังแล้วเบื่อไม่หาย
ดูเป็นแมนแขนคงไล ร่างก็ใหญ่คงจะยาว กับลูกควายสาวสาว พอจะเข้ากันได้
ถ้าจะจับอีหนู ไปหารูปลูกดีกว่า ปูทะเลหรือปูนา ให้นีบโคนขาและปลายไซ
อยากจะทำเอาดอ ไปแห่รังต่อรังแตน ให้มันต้อยที่หัวแลน แล้วสุดแสนจะสะใจ
อยากตำพริกขี้หนู เอาใส่ในรูไฉ่ซิก อยากจะบดเม็ดพริก พอกหัวไฉ่ซิกแล้วยัดใส่
ให้เจ็บสันไปทั้งตัว พ่อทูนหัวจอมหลอก ให้ร้องไห้ไม่ออก ให้เจ็บทั้งนอกทั้งใน
(โลกปัจจุบัน)

18.4 การหักมุม

การหักมุมหรือการจบแบบนึกไม่ถึงว่าจะเป็นอย่างนั้น เช่นนั้น อันจะมีลักษณะที่เป็นตรงกันข้ามอย่างสิ้นเชิงกับสิ่งที่นึกว่าน่าจะเป็นเช่นนั้น ย่อมก่อให้เกิดอารมณ์ขันได้เป็นอย่างดี หนังตะลุง เสียงแก้ว ใช้กลวิธีนี้มากในการสร้างบทตลก ดังตัวอย่างเช่น

ในบทตลกในเรื่องกรรมสนอง ตอนพระเจ้าจักรพรรดสนทนากับพูน จบลงด้วยการหักมุมว่า “ถ้าพยายามทำก็สำเร็จ ถ้าพยายาม.....ก็ต้องได้ลูก” ดังที่ว่า

จักรพรรดิ : เฮ้ยนายพูน

พูน : พระย่ะค่ะ

จักรพรรดิ : วันนี้นายพูนเข้าเวรหรือ

พูน : พระย่ะค่ะ

จักรพรรดิ : เมื่อพูดถึงราชโอรส จันอดดีใจไม่ได้เลยพูนเอ๊ย

พูน : คับ ๆ ถูกแหละคับ ประชาชนทั้งประเทศก็จัดงานฉลองเต็มไปหมด

จักรพรรดิ : เหรอ

พูน : ผม บางแห่งจัดงานใหญ่โต ให้กำลังใจ ปลูกของขวัญ จุดประทัด จุดดอกไม้ไฟ จุดจรวด จุดไอ้ตุ้ม รับกาหลอ

จักรพรรดิ : ไอ้มันมันงานศพ

พูน : คับผมหกให้เหลือไปหืดหนึ่ง การที่หม่อมพ้อมีราชโอรสคราวนี้นั้น ควรจะเปรียบพืชพันธุ์ทางเกษตรคับ

จักรพรรดิ : ทำไมล่ะ

พูน : คือว่าผลไม้พันธุ์ดีนี้ เขาไม่ค่อยติดลูกคับ เช่น ทุเรียนพันธุ์ชะนีนี้ พันธุ์ก้านยาว พันธุ์หมอนทองนี้ ม่ายเขาไม่ใคร่ติดลูกที่เหล่า ชอบ ๆ เข้าหลอดปี เขาไม่ยอมเป็นลูกเลย ไม่เหมือนผลไม้ที่ไร้ค่า เช่นไอ้พวกยับเหยี่ยวนี้ ลูกเม่านี่ ลูกม่วงคั่นนี้ ลูกแสงชัน ลูกจับโฝง ไอ้พวกนี้แล้วเป็นต่อวันเลย สำหรับหม่อมพ้อมนี้ ที่แรกผมคิดว่าป็นอดด้านเสียแล้ว เห็นสับแซ็กหาย พอเข้าปีที่ 25 โฝงเดียวพ้อมนะ ได้ผลเลย ตรงกันเดียวกับภาชิตของผม

จักรพรรดิ : ภาชิตของแกว่าไง

พูน : ภาชิตของผมมีว่า “ถ้าพยายามทำก็สำเร็จ ถ้าพยายาม.....ก็ต้องได้ลูก” (กรรมสนอง)

ในบทตลกในเรื่องอำนาจศีลห้า ตอนพระพันธุราชสนทนากับพระนางสะอาดจรรยา และปราบ ใช้กลวิธีหักมุมว่า “คนจะนิทาว่าเมียไ้ปราบสังวาสกับเบ็ด” ดังที่ว่า

พันธุราช : นี้นะพระนางที่รัก

สะอาดจรรยา : เพคะฝ่าบาท มีอะไรหรือคะ

- พันธิราช : ความจริงแล้ว เรื่องที่จะคุยกันวันนี้ก็เป็นเรื่องซ้ำซาก แต่ก็ต้องพูด เพราะเป็นปัญหาคาใจทุกคนที่
- สะอาดจรรยา : ก็คือเรื่องลูก
- พันธิราช : ใช่ เราครองรักกันมา 20 กว่าปี ไม่เคยมีลูกกับเขาสักคน แต่หลังจากเธอได้เซ็นสรองขอลูกต่อเทวดา เธอก็มีครรภ์ขึ้นมาให้เห็น ฉันก็มีความสุขใจ เพราะคนเราถ้ามีลูกย่อมสร้างความหวังไว้ว่า “ยามมีกิจหวังให้เจ้าเฝ้ารับใช้ ยามป่วยไข้หวังให้เจ้าเฝ้ารักษา
- เมื่อถึงคราวลาลับดับชีวา
หวังให้เจ้าช่วยปิดตาคราสใจ”
- แต่ที่ไหนได้ลูกเราไม่ได้เป็นเช่นนั้น เขากลับออกมาแบบไม่มีหน้าตาและมีมือเท้าเหมือนลูกคนอื่นเขา แต่กลับเหมือนไข่เปิดและไข่ไก่ แล้วใครจะไม่ปวดเคียนเวียนเกล้า นับตั้งแต่วันนั้นจนบัดนี้ นับได้ 9 เดือนกับ 15 วัน พอดีที่เป็นข่าวให้ชาวโลกหรือมิตรประเทศหัวเราะ และกำลังวิเคราะห์เราอยู่ว่าเรานี่บ้าหรือดีที่เฝ้ากกไข่เหมือนไข่เหมือนเปิด จริงไหมนายปราบ
- ปราบ : เรื่องนี้เป็นเรื่องที่น่าวิตก ตั้งแต่เกิดมา ผมไม่เคยได้ข่าวคนเกิดลูกเป็นไข่เหมือนเปิด นี่ดีนะขอรับ คือผู้ที่เกิดเป็นนี้ เป็นเมียของเจ้าเมือง ถ้าเมียไ้ปราบเกิดแล้วน่าวิตก
- พันธิราช : วิตกอะไรนะนายปราบ
- ปราบ : วิตกว่าคนจะนิินทาว่าเมียไ้ปราบสังวาส¹กับเปิดขอรับ (อำนาจศีลห้า)

ในบทตลกเรื่องน้ำใจนาง ตอนเรวัต เท่ง หนู้อย สนทนาโต้ตอบกัน จบลงด้วยการหักมุม ซึ่งทำให้เกิดอารมณ์ขันว่า “ผู้ที่เข้าไปดูโยนีน้องใหญ่เป็นคนแรกคือเท่ง” ดังที่ว่า

- เรวัต : บ้า บ้า บ้า บ้ากันหมดแล้วเท่ง
- เท่ง : ฟังเอาเองแหละคิดเอาเอง ฟัง ๆ แลไม่รู้แม่เหอ ลูกที่ปัญญาอ่อนนี้แหละ การผลิตลูกนั้น เหมือนหวานพีชหวานผลลงในนา นาดีถ้าข้าวปลูกไม่ดีกะสูญ ข้าวปลูกดีถ้านาไม่ดีกะสูญ ถ้าไม่ดีทั้งนาทั้งข้าว กะอย่าทำเสียดีกว่า จะเหน้อยเปล่า เหมือนเพลงว่าแหละ นาดี ๆ ต้องใช้ข้าวปลูกพันธุ์ดี ข้าวปลูก

¹ ผู้วิจัยเปลี่ยนเป็นคำนี้ ต้นฉบับใช้คำตรง

ไม่ดีจะทำให้เสียทีนา จะเก็บมาขายไม่ได้ราคา เสียเวล่ำเวลาเสียทีนาฟรี ๆ
ตัวเนื้อเย็น ผิวเจ้าเป็นของโย ไม่เล็กไม่ใหญ่เท่าฝ่ามือพอดี

หนูน้อย : เพลงไทรมิ่งเหล่า

เท่ง : เพลงพอดีแหละหา

หนูน้อย : แเฮ ๆ ๆ เออเพลงแต่แรกหรืออิตายแหละ ภูนี่ข้าเพลงนั้น

เท่ง : เพลงไทร

หนูน้อย : นีว! คนเรานี้มีกี้นีว แเฮ ๆ ๆ ๆ นีวเองนี้กะถามเพื่อนว่ามีกี้นีว

เท่ง : เพลงนั้นก้าหรือ

หนูน้อย : เพลงไทร

เท่ง : โยนี่ คนเรามีกี้นีว แปดจุดห้านี้ว

หนูน้อย : ของใครที่ไหน

เท่ง : ของน้องใหญ่ที่พัทลุง หมิงแล้วซี้ลิม เขาเปิดวิกให้คนเข้าแลที่แม่ชรีคราวนั้น
คนมาก วิกเหมือนอี่แตก เก็บคน 200 หี แลที่วิปริตตะ

หนูน้อย : แล้วหมิงไม่หาญเข้าไปแลแหละ

เท่ง : ม่าย ภูเข้าเป็นคนแรกนิน
(น้ำใจนาง)

ในบทตลกในเรื่องคนเหนือดวง ตอนพระแสงอาทิตย์สนทนากับนายพูน จบลงด้วยการหักมุมที่ทำให้ผู้ฟังนึกไม่ถึง ซึ่งก่อให้เกิดอารมณ์ขันว่า “เขาชอบพักหนีสามปี” ดังที่ว่า

แสงอาทิตย์ : เออนี่นายพูน นายพูน นายพูน ใ้พูน

พูน : คับ ๆ ๆ สมัยหน้าผมเลือกน้องเทพ เทือกสุบรรณ พรรคประชาธิปัตย์

แสงอาทิตย์ : อะไรของแกละพูน

พูน : ออ คือผมยืนนึกถึงการเลือกตั้งสมัยหน้าอยู่คับ

แสงอาทิตย์ : แกพูดเหตุการณ์บ้านเมืองใคร

พูน : เหตุการณ์ในเมืองไทยนี้

แสงอาทิตย์ : แล้วไปพูดอะไรเขาละ เขาเพิ่งจะตั้งรัฐบาลไปหยก ๆ

พูน : หยก ๆ กะหยก ๆ แแหละ คับเที่ยวซี้หกแบบขอไปทีนั้น เดียวกะรู้สึกแหละ
หม่อมพ่อเหอ

¹ ผู้วิจัยเปลี่ยนเป็นคำนี้ ดันฉบับใช้คำตรง

- แสงอาทิตย์ : โทหกขอไปที่ยังง
 พูน : อ้อ ตอนหาเสียงพูดน่าฟังแหละคับพูดหลับไหลเลยคับ แล้วหม่อมพ่อรู้ใหม่
 ละคับ ในเมืองไทยสมัยเลือกตั้งที่ผ่านมาเนี่ย เขาเลือกพรรคไหน เขาชอบ
 พรรคไหนมากหว่าเพื่อน
 แสงอาทิตย์ : คงชอบพรรคไทยรักไทยใช้ใหม่ เพราะไทยรักไทยเขาได้เป็นรัฐบาลนี่
 พูน : ไม่ใช่คับ หม่อมพ่ออย่าเข้าพระทัยผิด เขาไม่ได้ชอบพรรคไทยรักไทยทีละคับ
 แสงอาทิตย์ : แล้วเขาชอบพรรคอะไรล่ะ
 พูน : เขาชอบพักนี้สามปีนู่นคับ
 แสงอาทิตย์ : อ้อเหร
 (คนเหนือดวง)

18.5 การใช้คำฉวน

การใช้คำฉวน ซึ่งเมื่อฉวนแล้วจะมีความหมายไปในทางเพศอันเป็นสิ่งที่มนุษย์ปกปิด แต่ในขณะเดียวกันก็สนใจ ใครรู้ ย่อมก่อให้เกิดอารมณ์ขันได้เป็นอย่างดี ในบทหนังตะลุงของหนังสกุล เสียงแก้ว ใช้กลวิธีนี้มากในการสร้างบทตลก ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ในบทตลกในเรื่องแรงอธิฐาน ตอนสี่แก้วสนทนาโต้ตอบกับเผือก ใช้กลวิธีคำฉวนคือ “दनย่อ” และ “หุยี่” ซึ่งทำให้เกิดอารมณ์ขัน ดังที่ว่า

- สี่แก้ว : นี้น้องชาญณรงคือพาเราไปเป็นเพื่อน มึงอไปม้ายนิ
 เผือก : ใ้ไปนั้นไปแหละ แต่ข้องใจเล่าโร เพราะต่อเข้าสั่งให้เด็กปล่อยกุง
 สี่แก้ว : บ๊ะ หรอยเหวอทำนา กุงทำก็บ่อเหลย
 เผือก : สองสามบ่อ
 สี่แก้ว : เข้าชั้นเหวอเข้าชั้น
 เผือก : อ้อยคุณนี่ไม่ทำนา กุงก้าวเรือแหละ เขาถึงเรียกว่ายุคนากุง ทุงนาข้าว เห็นเหอ
 สี่แก้ว : ทำบ่อละก็ไรเหลย
 เผือก : กะกว้างประมาณเมตรเหลือ ๆ ปล่อยบ่อละ 2 ตัว เอาไว้แลนิ เห็นเหอ
 สี่แก้ว : แหลงเมว้อ ๆ เพ คนเฒ่าแล้วแก่แล้ว
 เผือก : ใครเล่าแก่แล้ว
 สี่แก้ว : หมึงนั่นแหละ ตัวเอียดกะจริง อายุเท่าใดแล้วนั่น
 เผือก : อายุคือตัวเลข คนที่แก่นั้นเขาไม่ได้แลที่อายุ

- สีแก้ว : แล้วแลที่ไหนเหล่า
 เฝือก : ถ้าคนชายเขาแลที่ท้ายต้น
 สีแก้ว : แลหรือ
 เฝือก : แลที่หน้งท้ายต้นนั้น ถ้าต้นย่อแล้ว แสดงว่าแก่แล้ว
 สีแก้ว : ออ ถ้าต้นย่อ นั้นแก่
 เฝือก : นั้นแหละ
 สีแก้ว : แล้วถ้าคนหญิงล่ะ เขาแลตรงไหนฮะ
 เฝือก : เขาแลที่หู
 สีแก้ว : พันหรือล่ะ
 เฝือก : ถ้าหุ้ยแล้ว นั้นแสดงว่าแก่แล้ว
 สีแก้ว : ปัญญาเหวอ
 (แรงอธิฐาน)

ในบทตลกในเรื่องกำแพงศักดิ์ดิโน ตอนหนูน้อยสนทนากับเท่ง ใช้กลวิธีใช้คำพวน คือ
 เหยดยอม เหยดยาง เหยดตีนยิว ยนกินที่เห็ด ยนสักเห็ด ยนสองเห็ด ยนสามเห็ด ยนคีนห้าเห็ด
 ซึ่งทำให้เกิดอารมณ์ขัน ดังที่ว่า

- หนูน้อย : ยิงเขาวัว ลูกมากจะยากจน แล้วยิงเกิดไม่หยุดเมียเรา
 เท่ง : เมื่อมึงไม่คุมกำเนิดเสีย ยาเขาขายลุย
 หนูน้อย : คุม หรือกูไม่คุมฮะ เมื่อกูใช้ถุง
 เท่ง : กูมีชัยเหอะ
 หนูน้อย : กูพลาสติก
 เท่ง : เอา กูพลาสติกกั้นเขาเอาไว้ใส่น้ำแข็ง ไม่ใช่เอาไว้คุมกำเนิด มึงใส่เข้าไปหรือ
 ฮะกูพลาสติก แล้วยิงหลุดอยู่ข้างในนี่
 หนูน้อย : หลุดใช่หะ กูเอายางรัดไว้ที่โคนมัน ไร่เราว่ามันไม่เบียดพันราน ได้ถุงสักหน่วย
 กะใช้หลายหนแหละ คานี้คั้นใช้มาก ๆ เข้า กะมันคาว ๆ เข้า มดกัดดู เกิดต่อไป
 กูไม่ทำหรือเข้ากะไปปรึกษาลุง
 เท่ง : ลุงไหนมึงฮะ
 หนูน้อย : ลุงนุ่นพ่อลุงกูแหละ ก้าลุงแกแนะนำมาว่า ถ้าอิให้ซาเกิดนะ ให้หาเหยดยอมมา
 ต้มกินเสีย กูถ้าต้มเหยดยอมกินกับเมียแหละ ก้ายังเกิด กะลุงว่าถ้าต้ม
 เหยดยอมกิน ยังไม่ซาเกิดกะให้เปลี่ยนเป็นเหยดยางเสีย กะกูไปหาเหยดยาง

มาต้ม กินแล้ว กะยังชั่วลงสักหืด แต่กะยังเกิดจั้นแหละ กูกะไปบอกลุงเล่า ว่า
ยังเกิดลุงเหอ กะลุงแกโมโหแหละ ที่นั่นกะแก้วาเห็ดหนูกะไม่ฟัง เห็ดนี้กะไม่ฟัง
เอาเห็ดตีนยิว ที่นั่นเกิดเกือบตาย หัวปี ทำยปี ตงกลางปี กูกะว่าทำพริ้อสักที่
ลูกเต็มบ้านแล้วลุงเหอ กะลุงแนะนำมาเล่าว่า ให้เปลี่ยนจากต้มเห็ดให้เอา
มาынกิน คือ ให้นยกินที่เห็ด คึนแรกให้นยสักเห็ด คึนที่สองให้นยสองเห็ด
คึนที่สามกะให้นยสามเห็ด คมเท่าынคึนห้าเห็ด

เท่ง : แล้วไม่คลานเหอ

หนูนุ้ย : คลานเลยแหละ เมมาเห็ดเข้ากันนิ
(กำแพงคักดินา)

ในบทตลกเรื่องแรงโลกันต์สุวรรณค์ทรงโปรด ตอนยอดทอง โทนและพระนางจิตสมา
กล่าวสนทนาโต้ตอบกันเรื่องการบริหารครอบครัว ใช้กลวิธีใช้คำพวน คือ หึงตี ๆ ๆ ตีคนหึง ซึ่ง
ทำให้เกิดอารมณ์ขัน ดังที่ว่า

ยอดทอง : หี ๆ นึกถึงผัวที่ไม่มีควมรู้ในการปกครองเมียสองแล้วนำหัวเราะ ว่าที่หึงเล่า
พระองค์เจ้าเทวฤทธิ ไม่ใช่หน้าที่จะเลี้ยงเมียสอง เมียสาม หี รูปไม่ให้นิ

โทน : แล้วใครมั่งละที่รูปมันให้ในการเลี้ยงเมียสองหี

ยอดทอง : กูแหละ กูนี่แหละ ผู้ที่สมควรเลี้ยงเมียสอง เมียสาม

โทน : อี หน้าเหมือนมึงนี่เหอ อี้เลี้ยงเมียสองหี

ยอดทอง : กูต่อให้สักสิบ กูเอาเพแหละ กูกลัวแต่ไม่ใคร้อีเอากูนิ คนเราถ้าไม่มีดีแล้ว อย่า
หัดมีเมียมาก ถ้าอยากมีเมียมากแล้วต้องมีดี นี้คนไม่หลักการนิ ถึงปกครองเมีย
มากไม่ได้เพราะไหรเหลา

จิตสมา : แล้วทองมีหลักการเลี้ยงเมียมากเหอ

ยอดทอง : มีแหละครับ

จิตสมา : ทองมีหลักการอะไร ฉ้นอยากศึกษามาก เล่าให้ฟังหน่อยได้ไหมละ

ยอดทอง : ได้คับ ถ้าอยากรู้หลักการผมจะอธิบายให้ฟัง คือการเลี้ยงเมียมานั้น ต้องมี
หลักการในการอบรมเมียคับ 1) เราต้องมีห้องไว้เพื่ออบรมกันห้องมิดชิด ชนิด
ที่คนแอบมองไม่ได้ 2) มีเตียงงามไว้หนึ่งลูก 3) มีเบาะฟองน้ำสูงประมาณ
หนึ่งศอกและมีหมอนฟองน้ำหนึ่งคู่

จิตสมา : ต่อบไปซิ เอาแค่เมียสองคนน้อยหลวงก็พอ

ยอดทอง : คับ ๆ เมื่อองค์ประกอบพร้อมแล้วทุกสิ่ง ก็เรียกเมียทั้งสองมาพบ แล้วใช้ให้อาบน้ำทาแป้งให้เรียบร้อย แล้วเรียกให้มานั่งหน้าห้องอบรม แล้วเราเข้านั่งตรงกลาง แล้วชวนพูดเรื่องสนุกให้ทุกคนอารมณ์ดีและหัวเราะ แต่ถ้าเมียคนไหนหน้าแห้ง สมมุติว่าเมียหลวงหน้าแห้งหน้าอง กะจูงมือผ้าลากเข้าห้องมุขปิดตูห้องผาง พาชิ้นเตียงใช้ให้นอน พอเมียนอนลงแล้ว เราก็ลงมืออบรมทันที คำอบรมต้องว่า...มึงเมียหลวงอย่าหิงนะ ถ้าหิงกูตีหิงตี ๆ ๆ หิงตี อย่าลืม เมื่ออบรมนานพอสมควรแล้ว หมั่นว่าได้แล้วแหละ อบรมนานแล้วขีดเสียหมดแล้ว กะเราปล่อยให้ไป แต่เราตามไปนั่งกลาง พุดพลาจแลหน้าไปพลาจเล่า พอเห็นเมียน้อยหน้าแห้งหน้าอง จูงมือเมียน้อยลากเข้าห้องปิดตูผาง พาชิ้นเตียงใช้ให้นอนแล้วลงมืออบรมเล่า คำอบรมว่า สูเมียน้อยอย่าหิงนะ ถ้าหิงตี ๆ ๆ จะต้องตีคนหิง แล้วอบรมให้หยาบกว่าเมียหลวง อบรมจนกว่าหมั่นจะบอกว่าขีดเสียหมดแล้ว แล้วเราก็ปล่อยไปเล่า แล้วเราก็ออกไปนั่งกลาง อบรมเล่าพอเห็นใครหน้าแห้งหน้าอง ก็ลากเข้าห้องเล่า อบรมเล่า หิงตีเล่า เวียนอยู่อย่างนั้น

โทน : อ๊ะ กูว่ายอม ถ้าไม่ยอม ก้าตาย ถ้าไม่ตายกะเลี้ยงไม่โตแหละ (แรงโลกันต์สวรรค์ทรงโปรด)

18.6 การพูดถึงเรื่องเพศ

การพูดถึงเรื่องเพศ อันเป็นสิ่งที่มนุษย์สนใจ ใคร่รู้ โดยใช้กลวิธีที่แยบยล ก่อให้เกิดอารมณ์ขันได้เป็นอย่างดี หนังสือเสียงแก้ว ใช้กลวิธีนี้บ้างในการสร้างบทตลก เช่น ปราบกฏในบทตลกในเรื่องกรรมสนอง ตอนยอดทองว่ากลอนโต้ตอบกับโทน ซึ่งกล่าวถึงเรื่องเพศ โดยใช้กลวิธีที่แยบยล คือ ผู้ที่ว่ากลอนเป็นตัวตลก ซึ่งปกติมักจะพูดถึงเรื่องเพศ บังคับของกลอนจำเป็นต้องใช้คำนั้น ได้ความชัดเจน ขณะเดียวกันก็ทำให้เกิดอารมณ์ขันขึ้น ดังที่ว่า

ยอดทอง : เราสองคนไอ้โทนเหอติตตามน้อง

โทน : ตามเนื้อทองเข้าในปล้องไม้ไผ่

ยอดทอง : นกขันทก็ไม่ขันเหมือนไก่

โทน : ไอ้ยะปลาไหลก็ไม่ใช่ปลาช่อน

ยอดทอง : ถ้าเราอยากเป็นขี้ฟัน

โทน : ต้องกินหัวมันและเหนาะหัวบอน

ยอดทอง : ปลาไหลก็ไม่ใช่ปลาช่อน
 โทณ : พร้าอ่อนอ่อนก็ไม่ใช่พร้าแก่
 ยอดทอง : ถ้าจะเป็นหมอทำหรือละโทณ
 โทณ : เขาให้หัดขี่หก
 ยอดทอง : ถ้าอยากขี่ตกรนรก
 โทณ : ให้เป็นสังการี
 แต่ถ้าอยากขี่แลหีทองเหอ
 ให้เป็นหมอต้าแย
 ยอดทอง : ฮาย ไป ๆ
 (กรรมสนอง)

หรือที่ปรากฏในบทตลกในเรื่องอดีตที่ลืมไม่ลง ตอนราชัน อำมาตย์ ปราบ (ซึ่งพูดคำบางคำไม่ชัด และนึกคำใดได้ก็ใช้คำนั้น ๆ แทนที่) สนทนากัน ที่ว่า

ราชัน : อำมาตย์
 อำมาตย์ : ถวายบังคมพะยะคะ มหาราช สิ่งของที่จะนำออกแจกจ่ายพร้อมแล้วพะยะคะ
 ราชัน : อำเภอดอ ตำบลโด หมู่บ้านใดที่เดือดร้อน นายปราบสืบมาแล้ว ใช่ไหม
 ปราบ : สืบมาแล้ว พระเจ้าคะ
 ราชัน : ตำบลอะไรที่เดือดร้อน
 ปราบ : หนึ่งตำบลดอน้ำพุ่ง เป็นตำบลแรก พะยะคะ
 อำมาตย์ : บ่อน้ำพุ่ง พะยะคะ
 ราชัน : แล้วตำบลอะไรอีก
 ปราบ : ตำบลคนหีใหญ่ พะยะคะ
 ราชัน : หือ
 อำมาตย์ : บ้านต้นหีใหญ่ พะยะคะ
 ราชัน : แล้วที่ว่าอำเภออะไรนะ ที่โก่งกินคอร์รัปชันกันมากที่สุด
 ปราบ : อำเภอกำแพงเอียด พะยะคะ
 ราชัน : หือ
 อำมาตย์ : อำเภอกำแพงเพชร พะยะคะ
 ปราบ : อำเภอนี้เสียดว่าคนหญิงเกิดไม่หยุด ยาคุมไม่กินกันเสียดว่า เนื่องจากหมอนามัยเอายาแจกไปขายแพง คนไม่หาญซื้อกินเพราะแพง

- ราชัน : ก็เราไปวันนี้ ไปแจกให้ทุกคนเร็ววันวันนี้ใครจะไปกับฉันมัง
- วัลภา : ความจริงหม่อมฉันอยากจะตามเสด็จด้วย แต่หม่อมหลวงเขากลัวว่าจะแพ้อากาศเพคะ
- ปราบ : กะเราไปสามคนเสียและ ไปแจกยาคุณวันนี้หนุกและ ไม่ว่าบ้านไหน ถ้าเอายาคุณไปแจกให้แล้ว พวกที่แต่งงานกันใหม่ ๆ นั้นดีใจเหลือเกิน เพราะยาสมัยนี้หมั่นดีจริง ๆ นี้ ถ้ากินยาคุณเข้าไปแล้วรับรอง ตามใจจะทำกันท่าไหน ก็ทำ ก็พลิก ซาติไม่ต้องผิด ข้อสำคัญว่าให้จำคำสั่งของหมอให้ได้ ท่านสั่งไว้เพราะและ
- อำมาตย์ : เขาสั่งว่าอย่างไรละ
- ปราบ : จงกินยาคุณเสียให้เสร็จก่อนเข็ดกัน
(อดีตที่ลืมไม่ลง)

18.7 การใช้คำ 2 แ่ง 2 มุม

คำ 2 แ่ง 2 มุม เป็นคำที่มี 2 ความหมาย ความหมายแรกเป็นความหมายตรง ความหมายที่ 2 เป็นความหมายโดยนัยที่มีความหมายส่อไปในเรื่องเพศ การใช้คำที่มีความหมาย 2 แ่ง 2 มุม ซึ่งมีลักษณะที่แยบยลย่อมก่อให้เกิดอารมณ์ขันขึ้น ในบทหนังตะลุงของหนังสกุล เสียงแก้ว มีการใช้กลวิธีนี้มากในการสร้างอารมณ์ขัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ในบทตลกในเรื่องคนเหนือดวง ตอนฤาษีกัสสปะ โทน ยอดทอง เผือก พุดสนทนากัน ใช้คำ 2 แ่ง 2 มุม ว่าไม่งอกขนที่ไม่ให้เล่น ถ้าเล่นก้าเล่นที่มีขน และถ้าไม่เล่นก้ากลัวเพื่อนจะพาไปเล่นเสียก่อน ซึ่งมีความหมายที่ส่อไปในทางเพศ ว่าผู้หญิงที่ไม่งอกขนที่อวัยวะเพศที่ไม่พึงเสพสม ถ้าเสพสมควรจะเสพสมกับผู้หญิงที่มีขนที่อวัยวะเพศแล้ว ถ้าไม่เสพสมเสียก่อน ก็กลัวว่าคนอื่นจะพาผู้หญิงคนนั้นไปเสพสมเสียก่อน ซึ่งก่อให้เกิดอารมณ์ขันขึ้นเป็นอย่างดี ดังที่ว่า

- กัสสปะ : แล้วแรกเข้านี้ไซ้ที่กระเบื้องหลังคาโบสถ์แตกตั้งหลายแผ่น ใครไปทำไทรตรงนั้นละ
- โทน : ไล่เผือกแหละคับ หมั่นขึ้นไปบนหลังคาโบสถ์
- ยอดทอง : หมิงขึ้นไปไซ้ละไล่เผือก
- เผือก : เราหวังดีกับลูกนกเอี้ยงนี่
- ยอดทอง : หวังดีหรือละ

เผือก : คือ เห็นว่าลูกน้องเอียงมันร้องอยู่บนยอดโบสถ์ ก้าวขึ้นไปเอาลงมาข้างล่าง แล้วภูหาตักเตนมามาให้กินกำมือหนึ่ง แต่มันไม่กิน กว่ามันคือ ภูเขกหัวตายหมดทั้งคู่เลย

กัสสปะ : ฮือ เขกหัวนกเอียงหะ แล้วไม่เข้าไหนผีดนิ ลูกนกแดง ๆ ไม่งอกขนทีนิ เขาห้ามไม่ให้เล่นมันนะ มันจะใช้ชาติ ทำให้คนที่เล่นนั้นพลัดพ่อพลัดแม่จะจำไว้ต้า

เผือก : ก้า ๆ ก้าจำไว้แหละว่าลูกนกที่ไม่งอกขนเล่นไม่ได้ ต่อไปจะไม่เล่น แต่ถ้าเล่นก้าเล่นที่มีขนนะ เพราะที่มีขนนั้นถ้าไม่เล่น ก้ากลัวเพื่อนจะพาไปเล่นเสียก่อนแหละ

กัสสปะ : อี แน่งตะ ฉานรู้ฟังแหละว่านายเผือกหลงไหว
(คนเหนือดวง)

ในบทตลกในเรื่องอำนาจศีลห้า ตอนเท่ง หนูนุ้ย สนทนากับฟองสวรรค์ ใช้กลวิธีใช้คำ 2 แ่ง 2 มุมที่แยบยลว่า ไข่พูดได้ ไข่ยกคอ ซึ่งมีความหมายที่สื่อไปในทางเพศว่า ไข่ (อวัยวะเพศชาย) พูดได้ ไข่ (อวัยวะเพศชาย) ยกคอ (ผงกหัว) ได้ ซึ่งก่อให้เกิดอารมณ์ขันได้เป็นอย่างดี ดังที่ว่า

เท่ง หนูนุ้ย : คนจนจนทนเดินข้ามเนินเขา
หิวแล้วเราต้องมันร้องหมองหนักหนา
เห็นสีแสงเรืองรองขึ้นในช่องป่า
เดินเข้ามาใกล้ใกล้หมายจะดู

เท่ง : เท่งแปลกใจมาพบไข่ (นุ้ยเหอ) อะไรกันแน่ อ้อไข่ไหวเหล่านี้นุ้ย สวยจัง

หนูนุ้ย : ไข่ไก่เถื่อนกะหมิง

เท่ง : ถ้าไข่ไก่เถื่อนต้องเอียดหวานี่

หนูนุ้ย : เหอว่าไข่งูบอง

เท่ง : ถ้าไข่งูต้องเป็นพวง ไม่ใช่หนวยเดี่ยวพันนี้

หนูนุ้ย : แล้วไข่ไหวละคานั้น เอามาแลถิ รับไข่จากเท่งมาดู ไข่ตกจากมือหนูนุ้ย ฮาแตก ออกไม่แตก ขนาดหล่นลงบนหินแล้วยังไม่แตกเลย แล้วไข่ไข่ไหวเหล่านี้นุ้ย

เท่ง : ไหนเอามาให้พัดแลถิ

ฟองสวรรค์ : พอแล้วพี่ไม่ต้องพัด

- เท่ง : ฮาใครพูด
 พองสวรรค์ : ก็ใช่แหละพูด
 เท่ง : เอ้อ ไข่พูดได้น้อยเหอ
 หนูน้อย : เอ้อ แปลกพ่อดิ เราพบแต่ไข่ยักษ์คอ มาวันนี้ ไข่พูดได้ ไหนปากหมิงอยู่ตรงไหน
 พองสวรรค์ : ถ้าอยากเห็นปากผมก็พี่ทั้งสองยืนหันหลังให้ผมสิ
 หนูน้อย เท่ง : เอาตกลง (ยืนหันหลัง)
 (อานาจศีลห้า)

ในบทตลกในเรื่องกำแพงศักดิ์ดินา ตอนชาญณรงค์สั่งให้หนูน้อยไปจับตัวเท่งมาลงโทษ เท่งพยายามหนีไปที่ต่าง ๆ จนไปจนมุมที่บ้านหนองเคย ใช้คำ 2 แ่ง 2 มุม ที่มีลักษณะแบบยลว่า (อ่าเภอ) ไหยง ๆ (อ่าเภอสะเดา) รัฐไม่รู (บ้านบน) หม้อ บ้านใต้พุง บ้านหนองเคย พอเข้าหนองเคยที่มีความหมายส่อไปในเรื่องเพศว่า (อ่าเภอ) ไหยง ๆ คือ การขยับขึ้นลง กระเด้า (อ่าเภอ) สะเดา คือ เด้า (กระเด้า) (บ้านบน) หม้อ คือ อวัยวะเพศหญิง โยนี้ บ้าน (ที่อยู่) ใต้พุง คือ อวัยวะเพศหญิง โยนี้ (บ้าน) หนองเคย คือ อวัยวะเพศหญิง โยนี้ พอเข้าหนองเคย คือ พออวัยวะเพศชาย โผล่ล้วงล้ำเข้าไปในหนองเคย คือ อวัยวะเพศหญิง ซึ่งก่อให้เกิดอารมณ์ขันเป็นอย่างดี ดังที่ว่า

- ชาญณรงค์ : เท่งไปไหนแล้ว
 หนูน้อย : หนีไปแล้วคับ
 ชาญณรงค์ : หนีเรื่องอะไร
 หนูน้อย : ยังไม่รู้คับ
 ชาญณรงค์ : ไปจับตัวมาให้ได้เดี๋ยวนี้
 หนูน้อย : คับ (หนูน้อยออกไป)
 เท่ง : เย็ดแม่มอยู่ไม่ได้แล้วแถวนี่ ใ้หนูตามมาแล้วอย่าอยู่เหยออำเภอนี้ ไปอยู่อำเภอนู้ดีหว่า ไปอยู่อำเภอไหยง ๆ
 หนูน้อย : อำเภอไหยง ๆ กะ อำเภอสะเดา แหละ (ตามไป)
 เท่ง : เย็ดแม่มตามเล้าพ่อดิ ซ้ำมไปมาเลยหว่า ไปมาเลยแล้วไปอยู่รัฐไม่รู (หนีไป)
 หนูน้อย : รัฐไม่รู ออรัฐลันตันหละ (ตามไป)
 เท่ง : ออ ใ้หนูตามฟ้าผ่า แรงหว่ากูเย็ดหลวงยายมันเทียวหา หนีหลบเข้าประเทศไทยเล้าคราวงั้น ไปอยู่นู้ดีหว่า ไปเมืองพี่แต่แม่ (หนีไป)

- หนูน้อย : เมืองพี่แต่แม่ กะเมืองลุงแหละ (ตามไป)
- เท่ง : ฮา คันตามมาเล่ากะอย่าไปเสียแหละเมืองลุง ลงรถหารเทา ไปบ้านบนหม้อ (หนีไป)
- หนูน้อย : บ้านไทรบ้านบนหม้อ ออ บ้านฝามีแหละ (ตามไป)
- เท่ง : บ้านฝามี กะไ้่น้อยตามเล่าลงเรือปากยูรไปขึ้นโนด ไปนู้แหละบ้านใต้พุง (หนีไป)
- หนูน้อย : บ้านใต้พุง ออบ้านหนองเคยแหละ (ตามไปในที่สุดหนูน้อยก็จับเท่งได้นำตัวมาพบชาตุนรงค์)
- ชาตุนรงค์ : ตามไปได้ตัวที่ไหนหนูน้อย
- หนูน้อย : ไปนอนหลับอยู่ที่หนองเคยคับ
- เท่ง : ชาติปอเข้าหนองเคย หมดแรงเลยกู ห่าเลือด ซ้ออ่อนไปไม่รอด (กำแพงศักดิ์นา)

ในบทตลกในเรื่องแรงอธิฐาน ตอนพูนประกาศข่าวต่าง ๆ ทางสถานีวิทยุกระจายเสียง ใช้คำ 2 แ่ง 2 มุม ที่แยบยล ซึ่งก่อให้เกิดอารมณ์ขันหลายคำ เช่นว่า น้ำ (ซึ่งหมายถึงน้ำกาม) จะขึ้นสูงสุดเมื่อเวลา 20 นาฬิกา 15 นาที พายุทอนาดอ ซึ่งหมายถึงอวัยวะเพศชาย พายุทั้ง 3 ลูก ได้มาจ่ออยู่ที่ปากอ่าว ซึ่งหมายถึง อวัยวะเพศชายได้มาจ่ออยู่ที่ช่องอวัยวะเพศหญิง มือของพายุกำลังพัดป่วนเปี่ยน ๆ อยู่ที่นครพนม ทั้ง 2 ข้าง ซึ่งหมายถึง มือของผู้ชายกำลังป่วนเปี่ยนอยู่ที่ทรวงอก 2 ข้างของผู้หญิง พายุทอนาดอเริ่มแห่เข้าไปในปากอ่าว ซึ่งหมายถึง อวัยวะเพศชายได้ลวงล้าเข้าไปในช่องคลอดของอวัยวะเพศหญิงเป็นต้น ดังที่ว่า

- พูน : อ้อจบข่าวที่ 1 ข่าวในพระราชวังแล้ว ต่อไปนี้เป็นข่าวเศรษฐกิจ ตอนนี้เงินรูปของอินเดียมกำลังพองอยู่ในกาลัง ซึ่งส่งผลกระทบทำให้เงินดอราเริ่มแข็งตัวขึ้นมาตามลำดับ ถ้าดอราเข้ากระทบกับรูปเมื่อใด ให้ระวังเศรษฐกิจจะกลายเป็นเศรษฐกิจเอ็ดส์ ฮาจบแล้วข่าวเศรษฐกิจต่อไปเป็นข่าวกีฬา มีว่าเขาทรายกาแล็คซี่ จะพบกับโคโหนดก้านันณรงค์ควนเนียงแน่นอน เอาคนชกกับวัวแล้วข่าวนี้ไม่เอาเปลี่ยนเป็นข่าวจากกรมอุตุนิยมวิทยา รายงานว่า 1) คึ้นนี้น้ำจะขึ้นสูงสุดเมื่อเวลา 20 นาฬิกา 15 นาที นานเรื่องหมัน 2) เฉพาะน้ำบนเตียงนอนจะขึ้นสูงสุดเมื่อเวลาลูกนอนหลับหรือหนังเล็กแล้ว 3) พรุ้งนี้เรือเล็กห้ามออกจากฝั่ง เพราะปรากฏว่ามีพายุเคลื่อนตัวเข้าสู่อ่าวไทย 3 ลูก ลูกที่ลอยนำหน้ามานั้นมีลักษณะกลม ๆ ยาว ๆ ประมาณ 1 คืบ มีชื่อว่าพายุทอนาดอ

นานเรื่องหมั้น ที่ลอยตามหลังมา 2 ลูก มีลักษณะกลมขนาดลูกมะนาวเห็นจะได้ นานเรื่องหมั้น ตอนนี้เจ้าพายุทั้ง 3 ลูก ได้มาจ่ออยู่ที่ปากอ่าวแล้ว มือของพายุ กำลังพัดปั่นเปียน ๆ อยู่ที่นครพนมทั้ง 2 ข้าง นานเรื่องหมั้น หมั้นพัด ปั่นเปียน ๆ อยู่ที่นครพนมพักหนึ่งแล้วค่อย ๆ เลื่อนลงไปที่อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย แล้วค่อย ๆ เลื่อนลงไปที่สามเหลี่ยมทองคำปากน้ำโพพายุทอน นาดอ เริ่มแห่เข้าไปในปากอ่าว ก็เริ่มพัดเข้าพัดออก ๆ ๆ พัด ๆ ๆ เข้า ๆ ๆ ออก ๆ ๆ ประมาณ 15 นาที ก็ปรากฏว่ามีน้ำท่วมขึ้นมาทันที ทำให้ปากอ่าว เฉอะแฉะ ต้นไม้ต้นหญ้าเปียกปอนเมือกรือด ๆ ไปหมด ผลที่สุดทอนาดอกกับ ปากอ่าวพากันเข้าห้องน้ำ จบช่าว

(แรงอธิฐาน)

18.8 การล้อบุคคล

การล้อบุคคลที่มีรูปร่างหน้าตาหรือพฤติกรรมที่บกพร่อง ที่สมเหตุสมผล ไม่ใส่ร้าย ไม่ก่อให้เกิดความเสียหาย ไม่ก่อให้เกิดความทุกข์แก่บุคคลนั้น ย่อมทำให้ผู้ฟังเกิดอารมณ์ขัน ขึ้นได้เป็นอย่างดี กลวิธีล้อบุคคลที่ปรากฏในบทหนึ่งตะลุงของหนังสกุล เสียงแก้ว จำแนกได้เป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

18.8.1 การล้อบุคคลที่มีรูปร่างหน้าตาบกพร่อง ซึ่งปรากฏบ้าง ดังเช่น ล้อ ยอดทองว่ามีหน้าเหมือนกับจระเข้ ดังปรากฏในบทตลกในเรื่องอำนาจศีลห้า ตอนตามี เรไร ยอดทอง โทน สนทนาโต้ตอบกัน ที่ว่า

ตามี : ฉานชื่อมีแต่จันจิง เมียกะตาย แก่กะแก่ ทำงานเลี้ยงครอบครัวไม่มีใครรอดแล้ว ยัง ลูกสาวอยู่คนหนึ่ง กะไม่ยอมให้ลูกแตะต้องงานหนัก ๆ เพราะมันเป็นสาวเป็น นาง ถ้ามันหาลูกหาหัวเสียกะดี พอจะได้มีคนช่วยมือขึ้นสักคน

เรไร : ก็ลูกไม่รู้จะทำอย่างไรพ่อ ผู้หญิงจน ๆ อย่างเราผู้ชายที่ไหนจะมาสนนะพ่อ ไม่มี หรอก

ยอดทอง : อะอ้า น้องเรไรคับอย่ามองข้ามความสวยตะคับ โบราณท่านว่า มีความสวย เหมือนรอยทรัพย์นับหมื่นแสนนะคับ น้องเรไรจนกะจริง แต่อย่าลืมน้องสวย ความสวยย่อมมีค่ากับทุก ๆ คนที่พบเห็น จริงไม่โทน

โทน : ถูกต้องไม่เถียง

ยอดทอง : สำคัญที่ว่า น้องเรไรจะสนใจผู้ชายประเภทไหน จะชอบคนหล่อ หรือไม่หล่อ จะ ชอบคนรวยหรือไม่รวย

- เรไร : ได้ทั้งนั้นแหละพี่ทอง เมื่อเรารู้ตัวอยู่ว่าเราจนแล้วเราจะเล่นตัวอยู่ทำไม ถ้าไม่
 สดวิสัยจริง ๆ แล้วเราจะต้องรับได้หมด ไม่ว่าชายคนไหนที่มารักเรา
- ยอดทอง : แะะ ๆ ๆ ความรักกำลังจะก่อตัวขึ้นมาแล้วในทะเลอันดามัน
- โชน : ไม่ใช่สินามินะ
- ยอดทอง : ไฮ ๆ ๆ อย่าวางสนุ๊กเล่าตะ นี่น้องเรไรเปิดกว้างพั้นนี้ ถ้ามีผู้ชายหน้าตาเหมือนพี่
 ทองมาหลงรักน้องสักคน แล้วน้องจะว่าหรือ
- เรไร : ก็รักกับพี่ชิตะ
- ยอดทอง : มรสุมความรักของเธอ กำลังเคลื่อนตัวด้วยความเร็ว 250 กิโลเมตรต่อชั่วโมง
 คลื่นของความรักสูงประมาณ 5-10 เมตร
- โชน : จระเข้ห้ามออกจากฝั่ง
- ยอดทอง : ไฮ ๆ ๆ อย่าวางสนุ๊กเล่าตะ
 (อำนาจศีลห้า)

18.8.2 การล้อบุคคลที่มีพฤติกรรมบกพร่อง เช่น

18.8.2.1 ล้อยอดทองที่ชอบคุยโวโอ้อวด เช่น ในบทตลกในเรื่องอำนาจ

ศีลห้า ตอนเรไร ยอดทอง โชน สนทนาโต้ตอบกัน ที่ว่า

- เรไร : พี่ทองนี้ ถึงอายุจะมากไปสักหน่อย แต่ถ้าฟังสำนวนพูดก็คล้ายกับนักศึกษา
- ยอดทอง : อ้อแน่ซี คือ พี่จบ ปวช. จากสงขลา แล้วไปทำปริญญาที่แม่โจ้ แล้วไปต่อโทที่
 บรูไน
- โชน : แล้วมาเรียนศึกษาผู้ใหญ่ที่วัดแจ้
 (อำนาจศีลห้า)

18.8.2.2 ล้อจีนจิ้งที่พูดภาษาไทยไม่ชัด ผิดเพี้ยนไปจนบางคำกลายเป็น
 คำใหม่ที่นำหัวเราะ เช่น ในบทตลกในเรื่องกรรมสนอง ตอนขวัญเมืองสนทนาโต้ตอบกับจีนจิ้ง
 ถึงพฤติกรรมของเจ้าฟ้าชายเรวัต ที่ว่า

- ขวัญเมือง : ก็ถูกแหละครับ เจ้าฟ้าชายผู้นี้มักใหญ่ ชอบสร้างอิทธิพล ชอบรังแกผู้น้อย นี่ก็เป็น
 เหตุผลหนึ่งที่ทำให้น้องสายพิณต้องอยู่แต่ในบ้านแบบนกน้อยในกรงทอง ถูกไม่
 ถูกล่ะไอ้จิ้ง
- จีนจิ้ง : ใอันนั้นก้าถกของแลนโมงแล้วก็แจ้งของแลนโมงแหละ

- ขวัญเมือง : อี เพลงให้หมั่นซัด ๆ ติ คือ ถูกของเนรเมืองแล้วกำจริงของเนรเมือง ไม่ใช่ถก
ของแลนโอง แล้วก็แจ้งของแลนโองพูดให้หมั่นซัด ๆ ติ
- จิ้นจ้ง : แล้วจึให้หว่าเพลงพู่เหล่า หว่าเพลงพันนี้แหละ คนมีลูกเหียงนั้น หมวนโบราณ
ว่าแหละ หมวนมีส้วมอยู่หน้าลวนนั้นแหละ พวกชาย ๆ หมั่นชอบพูดกันแบบ
ดอกกดอกหมิน
- ขวัญเมือง : อี เขาเพลงเรื่องน้องสายพิณถูกกักบริเวณเหมือนนกน้อยในกรงทองว่าพันราน
- จิ้นจ้ง : แต่หว่าว่าเหมือนเฉลยศึกสงครามมากหว่า
- ขวัญเมือง : สงครามไหนเหล่า
- จิ้นจ้ง : สงครามไทยกับญี่ปุ่นแหละ แลนโองจำได้ไม่เหล่าสมอยญี่ปุ่นตีโองไทยนั้น พอ
มันตีโองไทยเราแตกแล้ว หมั่นจับคนขัง ๆ ๆ แล้วหมัดเย็ดโอง
- ขวัญเมือง : อี ไอ้ไทรเหล่า จับคนขังแล้วเย็ดโองพริอเหล่า เพลงให้ซัดติ
- จิ้นจ้ง : เย็ดเป็นโองขึ้นนั้น
- ขวัญเมือง : อ้อ ยึดเป็นเมืองขึ้น
- จิ้นจ้ง : นั้นแหละ
- ขวัญเมือง : อี เพลงไทรให้หมัดซัดสักทีดี
- จิ้นจ้ง : ไอ้หยา แล้วให้เพลงพู่เหล่า เพลงกับลือหมอยรุกกว้าง
- ขวัญเมือง : เอาเล่า หมอยรุกกว้างเล่า ไม่รู้ฟังก็ไม่รู้ฟังไปตี ออย่าออกหมอยรุกกว้าง
- จิ้นจ้ง : นั้นแหละ ๆ หมัดเย็ดโองเย็ดคนแล้ว หมั่นเย็ดลดควยเล่า
- ขวัญเมือง : ลดควยไทรเหล่า
- จิ้นจ้ง : ลดควยที่แล่น ชกซัก ๆ น้าน
- ขวัญเมือง : อ้อ รถไฟ
- จิ้นจ้ง : นั้นแหละพอหมั่นเย็ดลดควยแล้วหมั่นขับรถไปเข้าไปในรูโอง
- ขวัญเมือง : ไอ้ไทรขับรถไปเข้าไปในรูโองไทรเหล่า
- จิ้นจ้ง : รูโองที่เขาชุมโองนั้น
- ขวัญเมือง : อ้อ รูโองที่เขาชุมทอง
- จิ้นจ้ง : นั้นแหละ
- ขวัญเมือง : หมึงนี่อาชีพเดิม หมึงทำไอ้ไทรละ
- จิ้นจ้ง : หว่าเลี้ยงวัวชน
- ขวัญเมือง : เลี้ยงก็ตัวละ
- จิ้นจ้ง : หว่า เคยเลี้ยง 3 ตัว ชงหลี่ ๆ ทั้งน้านมีไอ้แจ้งดอ

- ขวัญเมือง : ไข่สิงโต
 จิ้นจ้ง : นันแหละ แล้วไข่ขาวขี้เฝือก
 ขวัญเมือง : ไข่ขาวขี้เฝือก แล้วอีกตัวหนึ่งล่ะ
 จิ้นจ้ง : ไข่แดงแทงแตก
 ขวัญเมือง : ไข่แดงแทงติด พอตะ หนูใครเข้ามาในบ้านเราตั้งหลายคน
 จิ้นจ้ง : หมอยรูเคย หมอยสู้จักโดย หน้าหมอย ๆ ทั้งเพ
 (กรรมสนอง)

หรือในบทตลกในเรื่องน้ำใจนาง ตอนขวัญเมืองสนทนากับจิ้นจ้ง ที่ว่า

- ขวัญเมือง : กูเป็นทุกข์จ้งไข่จ้งเหอ
 จิ้นจ้ง : เป็นทุกข์ลวงล้ายเหล่า
 ขวัญเมือง : ก็เรื่องพ่อของเด็กทั้งสองคนนี้แหละ คือ ท่านพระยาสุรเดชพ่อของน้อง
 ดาราพรรณ เขาไม่ถูกกันอย่างแรงกับพระยาธรรมศักดิ์พ่อของนงนารถ ที่นี้พระยา
 ธรรมศักดิ์นั้นไม่ชอบลูกสาวของศัตรูเลยจึงส่งมึงกับกูให้มาคอยกัดกันแต่เรา
 มาทำงานไม่สำเร็จ กลับไปที่นี้มึงกับกูต้องถูกยิกออกจากงานแม่น
 จิ้นจ้ง : ยิกกะยิกหว่าไม่กลัวมึงงานสำโงงอยู่เดียว
 ขวัญเมือง : งานไหรงานสำรองหมึง
 จิ้นจ้ง : รักษาวัชนก้านันแหละ
 ขวัญเมือง : ของก้านันไหร
 จิ้นจ้ง : ของก้านันฤทธิ์หัวชวย
 ขวัญเมือง : ก้านันฤทธิ์หัวไทร
 จิ้นจ้ง : น่านแหละ
 ขวัญเมือง : วัวแกกัตัวเหย
 จิ้นจ้ง : วัวแกหลายตัวแหละ แต่ที่ชนโหลย ๆ อยู่ 3 ตัว
 ขวัญเมือง : ชื่อไหรมั่งล่ะ
 จิ้นจ้ง : ไข่ตัวแรกชื่อไข่แจ็งโต
 ขวัญเมือง : อี วัวตายายไหรชื่อไข่แจ็งโตเหล่า
 จิ้นจ้ง : ไข่ฮาหลูฟ้งไม่ถูก
 ขวัญเมือง : ไม่ถูกพริอเหล่า
 จิ้นจ้ง : แจ็งดอ ที่อยู่หมอนส่วน้าน

ขวัญเมือง : อ้อ สิ่งโตที่อยู่เหมือนเสือ ออกุฟังว่าแจ้งคอ แล้วตัวที่ 2 ละชื่อไหน

จิ้นจ้ง : ตัวที่ 2 ชื่อไอ้ขาวซีเผือก

ขวัญเมือง : อี วัวไหนชื่อไอ้ขาวซีเผือกเหล่า

จิ้นจ้ง : ไอ้หมา หลูฟังไม่ถูกเล่า ซีเผือกนี้ คือซีเป็นน้ำนั้น ซีเหลว ซีไม่
เป็นโก้นั้น

ขวัญเมือง : อ้อ ซีเปือก ซีเหลว

จิ้นจ้ง : น่านแหละ

ขวัญเมือง : อ้อ ไอ้ขาวซีเปือก ซีไม่เป็นก้อน แล้วตัวที่ 3 ละชื่อไหน

จิ้นจ้ง : ตัวที่ 3 ชื่อไอ้แดงแทงแดด

ขวัญเมือง : อี ไม่รู้ไอ้ไหนเล่า วัวไหนชื่อไอ้แดงแทงแดดเหล่า

จิ้นจ้ง : ฟังไม่ถูกเล่า คำว่าไอ้แดงแทงแดด ๆ นี้คือ พอแทงเข้าไปเลียวงอดไม่ออกน่าน
แดดอยู่กับที่น่าน

ขวัญเมือง : อ้อ แทงติด

จิ้นจ้ง : น่านแหละ

ขวัญเมือง : อ๊ะ เมื่อหมิงพูดฟังยากอ๊ตตาย ภูฟังพันไปถึงโรงแรมแล้วนู้
(น้ำใจนาง)

18.8.2.3 ล้อบุคคลที่ทุจริต แจกเงินหาเสียง บุคคลที่เห็นแก่ได้ ไม่ทำตาม
สัญญา บุคคลที่ประจบสอพลอเจ้านาย เพื่อให้ตนได้ดี บุคคลที่หน้าตาซีริวที่ชอบแต่งตัวจนเกิน
ตัวเกินฐานะและชอบเล่นการพนัน ดังที่ปรากฏในบทตลกในเรื่องคนเหนือดวงตอณพุนรำพึง ที่ว่า

อโณทัย : เขาอยู่เหมือนเราจริง ๆ หรือพูน

พูน : เหมือนพับเลยคับ แม้แต่เม็ดไผ่นั้น ๆ ๆ ตรงนั้นเป็นไผ่ตำแหน่งเดียวกันเลย ผม
แทบไม่เชื่อสายตาตัวเอง เลยวิ่งมาแลว่าฟ้าชายยังอยู่ที่ในวังหรือไม่ แต่เจ้าฟ้า
ชายยังอยู่ที่นี้เลย ก้าแสดงว่าไม่ใช่คนเดียวกันแน่นอน

อโณทัย : นายพูน

พูน : ผม

อโณทัย : เขาชื่ออะไร

พูน : ชื่อเหมือนกันเล่า อโณทัย

อโณทัย : แกจงไปนำผู้ชายหนุ่มคนนั้นมาพบข้าเดี๋ยวนี

พูน : อัดได้ย ! ให้ผมไปเอามาหรือเหล่า

อโณทัย : จะโดยวิธีการใดก็ได้แต่อย่าทำให้เขาเจ็บตัวก็แล้วกัน

พูน : อ๊ะ มัวแล้วที่นั่น การที่ไปเอาคนที่ไม่รู้จักมาก่อนให้เขามากับเรานี้ไม่ใช่่ง่ายเหมือนหัวคะแนนแจกเงินหาเสียงที่เหล่า ถ้าแจกเงินหาเสียงได้แหละ แจกมุขรับพับ ๆ ๆ รับเงินไทยรักไทยแล้วไปใส่ให้ประชาธิปัตย์เหะ กินวัวไทยรักไทยแล้วไปลงให้ประชาธิปัตย์เหะ หรอยอี่ตาย แถวสงขลาเรานี้แหละที่โครงการรักษา 30 บาททุกโรคเขาห้ามพันเสียเพราะไหร ทั้งสงขลาทั้งตรัง ทั้งสุราษฎร์ อี ลำบากพออิเหวอ ถ้าเราไปบอกดี ๆ แต่หมั้นไม่ยอมมาแล้วจะทำหรือละ แต่ถ้าทำงานไม่สำเร็จปีนี้ไม่ได้ 2 ชั้นเล่าเหะจำเป็นต้องเลียนายสักหิดกันนิเรา เพราะเรื่องเลียนี้เป็นของธรรมดา ตั้งแต่ระดับต่ำสุดไปถึงสูงสุดเขาเลียนกันเพแหละ ตามขั้นตอนเช่นว่า บ้านนอกเราก้าลูกบ้านต้องเลียผู้ใหญ่บ้าน ผู้ใหญ่บ้านก้าต้องเลียกำนัน กำนันก้าต้องเลียปลัดอำเภอ ปลัดอำเภอก้าต้องเลียนายอำเภอ นายอำเภอก้าต้องเลียผู้ว่า ผู้ว่าก้าต้องเลียสส. สส.ก้าต้องเลียรัฐมนตรี รัฐมนตรีก้าต้องเลียนายก นายกไม่มีที่จะเลียใครก้าต้องเลียเมียนายก เมียเขาสวยงามเลียแหละ ไม่เหมือนเมียเราที่เหล่าอยู่โหมระขนาดว่าชาวข้าวให้แมว ๆ ไม่หาญกิน หรอยมาตรฐานเมียเรา ทั้ง ๆ ที่อยู่โหมระนั่นแหละ ยังไว้เล็บยาวเหมือนแม่หมาแก่ นั่งเล่นป๊อกแดงคำเผียบทุกวัน เอ้อตามใจแม่มันแหละถ้าชวนดี ๆ ไม่มากุมัด แล้วแบกให้เหมือนลูกหมูต่อเดียว ลองแลถิ ไม่ลองไม่รู้ (คนเหนือดวง)

18.8.2.4 ล้อบุคคลที่ตกอยู่ในอำนาจามคุณ ภรรยาที่พาลโกรธสามีที่สนใจทำอย่างอื่นมากกว่าจะร่วมเพศกับตน เศรษฐีแก่ที่พาผู้หญิงสาวไปสมสู่ในโรงแรม่านรูดจนต้องติดโรคเอดส์ ดังที่ปรากฏในบททเวาสองโลกในเรื่องอำนาจศีลห้า ที่ว่า

“เห็นเมียชาวสวนยางพาราโน่นหน้าซิด ผัวลุกขึ้นกรีดตอนตีหนึ่งมันเย็นถึงรังไข่
 ผัวจุดเกียงส่องทางตัดยางไป เมียน้อยใจว่าหัวรุ่งผัวมันยุ่งแต่กับยาง
 ผัวยุ่งกับยางพาราตอนตีห้ายังไม่เสร็จ ไม่เคยยุ่งกับเรื่องเย็ดเมียนอนคลำเปิดกันจนหวาง
 เห็นโรงแรม่านรูดอินทร์เหอออยู่วางวาง เห็นนวนนางกับแก้วแกโน่นนอนแก้เปลือย
 เจ้าวัวแก่กับหญ้าอ่อนนอนกันน่าขำ ชอบสามเหลี่ยมทองคำปล้ำกันเหน้อย
 เกิดติดโรคหนองในจนไขเปื้อย เหน้อยก็เหน้อยบางคนอัปโชคติดโรคเอดส์
 อนิจจาพวกมนุษย์คิดว่าสุดประเสริฐ ยังทำเอ็ดอวดรู้เหมือนกับผู้วิเศษ
 มีมากมายหลายชีวิตติดโรคเอดส์ น่าสมเพชมนุษย์ที่นอนรอทำวันตาย”
 (อำนาจศีลห้า)